

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

SIMAS BERTAŠIUS

MINKŠTOJI GALIA KAIP BENDRĄ VALSTYBĖS GALIĄ
DIDINANTIS VEIKSNYS: KINIJOS KONFUCIJOS
INSTITUTŲ ATVEJO ANALIZĖ

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas:

lekt. *Benas Brunalas*

VILNIUS
2021

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

MINKŠTOJI GALIA KAIP BENDRĄ VALSTYBĖS GALIĄ
DIDINANTIS VEIKSNYS: KINIJOS KONFUCIJAUS
INSTITUTŲ ATVEJO ANALIZĖ

Tarptautinės politikos ir ekonomikos magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621L20015

Vadovas

_____ lekt. *Benas Brunalas*
2021-

Recenzentas

2021

Atliko

_____ stud. S. Bertašius
2021-

VILNIUS
2021

TURINYS

Lentelių sąrašas	5
Paveikslų sąrašas	5
ĮVADAS.....	7
1. GALIA TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ TEORIJOSE.....	10
1.1. Galios samprata realizmo koncepcijoje	10
1.1.1. Idealizmo kritika	11
1.1.2. Realizmo principai pagal Hans Morgenthau.....	14
1.2. Galios samprata neorealizmo koncepcijoje	18
1.2.1. Kenneth Waltz tarptautinė sistema	18
1.2.2. Realizmo kritika	20
1.3. Minkštosios galios teorija ir jos vieta tradicinėje galios sampratoje.....	23
1.3.1. Minkštosios galios šaltiniai	25
1.3.1.1. Kultūra	26
1.3.1.2. Vertybės ir institucijos	28
1.3.1.3 Užsienio politika	30
1.4. Kinijos galios charakteristika	31
1.4.1. Kietoji galia.....	32
1.4.2. Minkštoji galia.....	35
2. KONFUCIJAUS INSTITUTŲ KAIP KINIJS MINKŠTOSIOS GALIOS ĮRANKIO ANALIZĖ.....	45
2.1. Tyrimo metodologija.....	45
2.2. Konfucijaus institutų dokumentų analizė.....	46
2.3. Valstybių analizė	50
2.3.1. JAV	50
2.3.2. Didžioji Britanija.....	53
2.3.3. Pietų Korėja	57

2.3.4. Rusija.....	59
2.3.5. Vokietija	62
2.3.6. Prancūzija	65
2.3.7. Tailandas	68
2.3.8. Japonija	71
2.3.9. Australija.....	74
2.3.10. Kanada	77
IŠVADOS	81
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	84
SANTRAUKA.....	92
SUMMARY.....	93

Lentelių sąrašas

- 1 *lentelė*. Hans Morgenthau realizmo principai
- 2 *lentelė*. Galios santykių spektras pagal Joseph S. Nye
- 3 *lentelė*. Kinijos vertinimas JAV visuomenėje
- 4 *lentelė*. Kinijos vertinimas Didžiosios Britanijos visuomenėje
- 5 *lentelė*. Kinijos vertinimas Pietų Korėjos visuomenėje
- 6 *lentelė*. Kinijos vertinimas Rusijos visuomenėje
- 7 *lentelė*. Kinijos vertinimas Vokietijos visuomenėje
- 8 *lentelė*. Kinijos vertinimas Prancūzijos visuomenėje
- 9 *lentelė*. Kinijos vertinimas Tailando visuomenėje
- 10 *lentelė*. Kinijos vertinimas Japonijos visuomenėje
- 11 *lentelė*. Kinijos vertinimas Australijos visuomenėje
- 12 *lentelė*. Kinijos vertinimas Kanados visuomenėje

Paveikslų sąrašas

- 1 *Pav.* Nominaliojo pasaulio šalių bendrojo vidaus produkto (BVP) reitingas
- 2 *Pav.* Perkamosios galios standartais apskaičiuoto realaus bendrojo vidaus produkto (BVP) pasaulio reitingas
- 3 *Pav.* Stipriausių pasaulio kariuomenių reitingas
- 4 *Pav.* JAV Konfucijaus institutus traktuos kaip „užsienio misiją“
- 5 *Pav.* Senato išleistas įstatymo projektas leis griežčiau kontroliuoti Konfucijaus institutus
- 6 *Pav.* Kinijos valdžia britų mokyklose ir universitetuose skleidžia komunistinę propagandą
- 7 *Pav.* Nerimą keliantys įrodymai apie Kinijos kišimąsi į JK universitetų veiklą
- 8 *Pav.* Konfucijaus institutų mokytojai netenka E-2 vizų
- 9 *Pav.* Konfucijaus institutai uždaromi ir Vokietijoje, Korėja nereaguoja
- 10 *Pav.* Konfucijaus institutas Blagoveščenske uždarytas nebus
- 11 *Pav.* JAV ketina uždaryti visus Konfucijaus institutus
- 12 *Pav.* Tullner kelia nerimą Konfucijaus institutų daroma įtaka šalies universitetams
- 13 *Pav.* Pirmieji Vokietijos universitetai permąsto savo susitarimus su Konfucijaus institutais
- 14 *Pav.* Kinijos minkštoji galia
- 15 *Pav.* Konfucijus kaip Trojos arklys
- 16 *Pav.* 5 Konfucijaus institutai jungiasi prie Tailando universitetų, tikimasi pagerinti kinų kalbos mokymo kokybę
- 17 *Pav.* Mokytojai iš Kinijos ir Tailando kalba apie tai, kaip kultūra jungia valstybes
- 18 *Pav.* Suga: Japonija stebi Konfucijaus institutus
- 19 *Pav.* Kinijos Konfucijaus institutai uždarinėjami visame pasaulyje, Japonija elgiasi priešingai

20 *Pav.* Konfucijaus institutai: Kinijos komunistų partija mūsų universitetuose

21 *Pav.* Universitetai perrašo sutartis su Konfucijaus institutais

22 *Pav.* Konfucijaus institutai: nauda ar iššūkis saugumui?

23 *Pav.* Konfucijaus institutas: dar vienas neveikiančios Kanados strategijos Kinijos atžvilgiu pavyzdys

IVADAS

Valstybės galios koncepcija yra viena dažniausiai analizuojamų temų tarptautinėje politikoje, o prieš daugiau nei 70 metų atsiradusi realizmo bei vėliau jį pratęsusi neorealizmo teorinė tradicija išlieka tinkamiausios paradigmos galios ir saugumo studijose. Vis dėlto galios tyrimai progresuoja, o naujausias proveržis siejamas su Harvardo universiteto profesoriumi Joseph S. Nye. Jis, pasibaigus Šaltajam karui, galios studijose įvedė naują „minkštosios galios“ sąvoką. Akademikas savo darbuose išskyrė daug svarbių šio naujo teorinio konstrukto analizės elementų bei atskleidė, kokie gali būti minkštosios galios resursai. J. S. Nye pasiūlytas teorinis modelis suteikia galimybę minkštąją galią analizuoti tokiais pačiais principais, kaip tai yra daroma tradicinės – kietosios – galios atveju. Tokie tyrimai leidžia dar tiksliau apibrėžti valstybės galią bei jos užimamą vietą tarptautinėje sistemoje, kuri XX a. pabaigoje stipriai keitėsi.

Po Sovietų Sąjungos žlugimo ir Šaltojo karo pabaigos anksčiau politinėje arenoje vyravusi tvarka buvo destabilizuota. Tai nulėmė puikias sąlygas galios balanso pasikeitimui. Būtent šiuo metu tarptautinėje erdvėje prasideda kardinalūs pokyčiai, kurių metu politiniai tyrinėjimai nukrypsta iš Vakarų į Rytus. Iki pat XX a. pabaigos JAV kontroliavo padėtį Rytų Azijos regione, tačiau situacija keičiasi, kuomet XXI a. antrajame dešimtmetyje Kinijos ekonominė, politinė bei kultūrinė galia stipriai išauga. Šiomis dienomis Kinijos ekonomika yra pati didžiausia pasaulyje (remiantis perkamosios galios paritetu), o valstybės bendrasis vidaus produktas (BVP) kiekvienais metais stabiliai auga.

Temos aktualumas ir naujumas. Kinijos pastangos plėsti savo galią (tiek kietąją, tiek minkštąją) vis dažniau tampa viešojo diskurso objektu. 2019 m. Lietuvos Valstybės saugumo departamento (VSD) ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos (AOTD) paskelbtame kasmetiniame grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime pažymima, kad augant Kinijos ekonominėms ir politinėms ambicijoms Vakaruose, Kinijos žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla agresyvi ne tik kitose NATO ir ES šalyse, bet ir Lietuvoje. Ataskaitoje nurodoma, kad užsienio šalyse Kinijos žvalgyba įprastai veikia su diplomatine priedanga ir pasitelkia tokias priemones kaip Kinijos Vyriausybės finansuojami Konfucijaus institutai. Nors Lietuvoje nuo 2010 m. taip pat veikia Vilniaus universiteto bei Kinijos švietimo ministerijos padalinio HANBAN iniciatyva įkurtas Konfucijaus institutas, akademinis tyrimų lietuvių kalba apie šių, visame pasaulyje išplitusių, institutų tinklą praktiškai nėra. Taigi, šis darbas galėtų padėti kritiškiau pažvelgti į Konfucijaus institutų veiklą ir nustatyti Kinijos minkštosios galios sklaidos specifiką.

Problema. Šiame darbe nagrinėjama minkštosios galios, kaip veiksnio, galinčio sustiprinti bendrąją valstybės galią bei padėti sukurti taikios ir patrauklios valstybės įvaidį, problematika.

Praktiniu požiūriu su šia problema susiduriama bandant atsakyti į klausimą, koks Kinijos diskursas kuriamas šalyse, kuriose veikia daugiausia kinų kalbą bei kultūrą skleidžiančių Konfucijaus institutų?

Tyrimo objektas – Kinijos steigiamų Konfucijaus institutų įtaka šalies minkštosios galios formavime.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Kinijos minkštosios galios sklaidos strategiją ir nustatyti, kaip konkrečios priemonės, tokios kaip Konfucijaus institutai, gali pasitarnauti taikios Kinijos įvaizdžio kūrimui.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pristatyti tradicinę galios sampratą tarptautiniuose santykiuose, ypatingą dėmesį skiriant realizmo ir neorealizmo teorinėms tradicijoms.
2. Išanalizuoti minkštosios galios teoriją, nustatant jos vietą tradicinėje galios sampratoje bei aptariant jos šaltinius.
3. Aptarti Kinijos galios charakteristiką, išryškinant minkštosios galios svarbą bendrai valstybės galiai.
4. Analizuojant oficialius Konfucijaus institutų dokumentus, apibrėžti jų veiklos principus ir nustatyti, kokią įtaką Kinijos valdžia daro šių institutų administravimui.
5. Nagrinėjant daugiausiai Konfucijaus institutų turinčių valstybių viešąjį diskursą išsiaiškinti, koks Kinijos diskursas ten yra kuriamas.

Tyrimo metodika. Bandant pasiekti išsikeltą tikslą, darbe pasitelkta valstybės galios koncepcijos realizmo ir neorealizmo paradigmos teorinė analizė, didelį dėmesį skiriant minkštosios galios, kaip veiksnio, galinčio padidinti bendrąją valstybės galią, konceptualizavimui. Pateikta teorinė prieiga leidžia susistemintai ir objektyviai analizuoti konkrečios valstybės – Kinijos – vykdomą minkštosios galios plėtotę. Charakterizavus Kinijos minkštąją galią, atliekama atvejo studija, kurios metu pasitelkiant turinio, antrinių kiekybinių duomenų ir diskurso analizės metodus, bandoma atsakyti į klausimą, ar konkreti minkštosios galios iniciatyva – Konfucijaus institutai, prisideda prie pozityvaus Kinijos įvaizdžio ir bendros valstybės galios didinimo.

Darbo struktūra. Pirmoje darbo dalyje aprašomi teoriniai darbo aspektai, gilinamasi į valstybės galios konstrukciją. Pasitelkiamos realizmo ir neorealizmo paradigmos, analizuojama, koks yra šių teorijų atstovų požiūris į galios konceptą. Taip pat atskleidžiama minkštosios galios teorija, jos specifiška bei šaltiniai. Vėliau identifikuojama Kinijos galia. Tai atliekama remiantis kietosios bei minkštosios galios šaltiniais. Antroje, empirinėje darbo dalyje, tiriami Kinijos Konfucijaus institutai. Siekiant išsiaiškinti jų veiklos principus atliekama oficialių instituto dokumentų analizė, o pasitelkiant viešojo diskurso bei kokybinių duomenų analizės metodus bandoma nustatyti, koks Kinijos diskursas skleidžiasi daugiausiai Konfucijaus institutų turinčiose šalyse.

Literatūros ir šaltinių apžvalga. Darbe analizuojant valstybės galios koncepciją realizmo ir neorealizmo paradigmosse remiamasi tokiais autoriais kaip Edward Hallett Carr, Hans Morgenthau, Kenneth N. Waltz, Robert Keohane, Alexander Wendt. Konceptualizavus valstybės galią, išryškinus stipriąsias bei silpnąsias šių teorijų puses, buvo imtasi minkštosios galios teorijos analizės. Kadangi nagrinėjant minkštąją galią pasaulio akademinė bendruomenė dažniausiai remiasi paties teorijos autoriaus Joseph S. Nye publikacijomis, šiame darbe jam ir skiriamas didžiausias dėmesys. Naudojamos šios autoriaus publikacijos: „Bound to Lead: The Changing Nature of American Power“, „Soft Power: The Means to Success in World Politics“, „Get Smart: Combining Hard and Soft Power“, „The Future of Power“. Taip pat pasitelkiami bendri J. S. Nye ir kitų autorių, tokių kaip Robert Owen Keohane, darbai – „Power and Interdependence: World Politics in Transition“, „Globalization: What's New? What's Not? (And So What?)“. Teorinėje darbo dalyje pasitelktos mokslinės publikacijos leido konceptualizuoti valstybės galią bei išgryninti pagrindinius kriterijus, pagal kuriuos galima tirti Kinijos minkštosios galios sklaidą per konkrečius instrumentus, tokius kaip Konfucijaus institutai. Analizuojant jų veiklą, buvo naudojama viešai prieinama informacija iš oficialaus Konfucijaus institutų internetinio puslapio, o tiriant viešąjį diskursą pasitelktos publikacijos ir iš tarptautinės žiniasklaidos.

1. GALIA TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ TEORIJOSE

Galia tarptautinių santykių teorijoje laikoma vienu svarbiausių elementų, turinčių didžiausią potencialą bandant suprasti ir analizuoti tarpvalstybinius santykius. Tai ypač pastebima realistinėje bei neorealistinėje paradigmos. Pastarosios paradigmos atstovai tiki, kad būtent tarptautinėje, o ne vidaus politikoje galia yra ryškiau pastebima ir ne taip varžoma.¹ Būtent todėl ši sritis apibūdinama kaip galios politika. Šiame amžiuje vis labiau išibėgėjanti technologijų pažanga nulėmė ekonominius, socialinius bei politinius pokyčius. Tai stipriai pakeitė ir galios konceptą, tačiau prieš pradėdant aptarinėti naujas jos formas, privalu apžvelgti tradicinį galios suvokimą tarptautinių santykių srityje.

1.1. Galios samprata realizmo koncepcijoje

Nors realistai savo šaknis dažnai sieja su klasikiniu Tukidido pasakojimu apie Peloponeso karą dar penktame amžiuje prieš Kristų, tačiau tik XX a. viduryje tarptautinės politikos studijos tapo institucionalizuota akademinė disciplina. Dvidešimtojo amžiaus realizmas gimė kaip atsakas į idealistinę perspektyvą, kuri dominavo tarptautinių santykių tyrimuose po Pirmojo pasaulinio karo.² 1920-ųjų ir 1930-ųjų idealistų (dar vadinamų liberaliaisiais internacionalistais ar utopistais) tikslas buvo sukurti taiką, kad būtų išvengta kito pasaulinio konflikto. Jie manė, kad tarpvalstybinių problemų sprendimo būdu galėtų tapti tinkamos tarptautinės teisės sistemos sukūrimas į pagalbą pasitelkiant tarptautines organizacijas.³ Šis tarpukariu įsivyravęs idealizmas paskatino 1920 m. įkurti Tautų Lygą ir 1928 m. pasirašyti Kellogg-Briand paktą. Pastarasis apibrėžė karą kaip neteisėtą veiklą ir numatė ginčus spręsti taikiai. JAV prezidentas Woodrow Wilson, mokslininkai Norman Angell, Alfred Zimmer ir Raymond B. Fosdick ir kiti žymūs epochos idealistai prisidėjo prie Tautų Sąjungos įkūrimo.⁴ Užuot dėmesį skyrė konfliktų tarp valstybių ir tautų priežasčių nagrinėjimui, jie nusprendė pabrėžti bendruosius interesus, kurie galėtų suvienyti žmoniją. Tuo pačiu bandė apeliuoti į žmogaus racionalumą ir moralę. Jie karą kildino ne iš egoistinės žmogaus prigimties, o iš netobulų socialinių sąlygų ir politinių susitarimų. Vis dėlto jų idėjas 1930-ųjų pradžioje sukritikavo Reinhold Niebuhr, o po kelerių metų - ir E. H. Carr. Tautų Lyga, į kurią niekada neįstojo JAV ir iš kurios po kiek laiko

¹ Frankel J., Tarptautiniai santykiai permainingame pasaulyje, Kaunas: Litterae Universitatis, 1993, p. 103.

² Guzzini S., Realism in international relations and international political economy, prieiga per internetą: <https://books.google.sk/books?hl=en&lr=&id=6DTXhGCvYi4C&oi=fnd&pg=PR7&dq=Political+Realism+and+Political+Idealism:+A+Study+of+Theories+and+Realities&ots=M9EXg42WbM&sig=MTcD7J5Ev5q7anj1ZTg24LoEjw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>, (žiūrėta 2021 03 15).

³ Walker R. B. J., Realism, Change, and International Political Theory, 1987, prieiga per internetą:

<https://www.jstor.org/stable/2600660?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13b5f9c9f60702fa7eac2e79c6b9152&seq=1#page_scan_tab_contents> (žiūrėta 2021 03 15).

⁴ Ten pat.

pasitraukė Japonija ir Vokietija, negalėjo užkirsti kelio Antrajam pasauliniam karui. Šis faktas labiau nei bet kuris teorinis argumentas sukėlė stiprią realistų reakciją. Nors 1945 m. įkurtos Jungtinės Tautos vis dar gali būti laikomos idealistinio politinio mąstymo kūrinium, tarptautinių santykių disciplinai pirmaisiais pokario metais didžiulę įtaką darė klasikiniai realistai, tokie kaip John H. Herz, Hans Morgenthau, George Kennan ir Raymond Aron.⁵ Nors penktajame ir šeštame dešimtmetyje klasikinis realizmas patyrė mokslininkų, bandžiusių įvesti moksliškesnį požiūrį į tarptautinės politikos tyrimus, iššūkį, vienais ryškiausių šios srovės atstovų išliko E. H. Carr ir Hans Morgenthau.

1.1.1. Idealizmo kritika

Pagrindiniame savo darbe apie tarptautinius santykius „Dvidešimties metų krizė“, išleistame dar 1939 m. liepą, Edward Hallett Carr kritikuoja idealistinę poziciją, kurią jis apibūdina kaip paprasčiausią „utopizmą“. Jis teigia, kad ši pozicija pernelyg tiki žmogaus protu, morale, pažanga bei neva vyraujančia interesų harmonija.⁶ Idealistų teigimu, karas, kaip galios įrodymo būdas, yra nukrypimas nuo įprasto gyvenimo, o jo prevencijos būdas yra žmonių švietimas ir kolektyvinio saugumo sistemų kūrimas.⁷ Kaip pavyzdys čia tiktų Tautų Lyga ar šių dienų Jungtinės Tautos. Carr taip pat meta iššūkį idealizmui, kvestionuodamas jo pretenzijas į moralinį universalizmą ir valstybių interesų harmonijos idėją.⁸ Jo manymu, moralė gali būti tik santykinė, o ne visuotinė. Anot Carr, interesų harmonijos doktrina privilegijuotos galingosios šalys remiasi norėdamos pateisinti ir išlaikyti savo dominuojančią padėtį.⁹

Siekdamas parodyti, jog standartai, pagal kuriuos vertinama politika yra aplinkybių ir interesų rezultatas, Carr naudoja minties reliatyvumo sampratą.¹⁰ Pagrindinė jo mintis yra ta, kad konkrečios žmonių grupės interesai visada lemia tai, ką ši žmonių grupė laiko moraliniais principais. Būtent todėl šie principai negali būti universalūs. Carr pastebi, kad, pavyzdžiui, politikai savo viešuose pasisakymuose dažnai stengiasi apsaugoti konkrečius savo šalies interesus arba sukurti neigiamą kitų žmonių įvaizdį, kad pateisintų savo agresijos veiksmus. Tokie atvejai, kai moraliai diskredituojamas potencialus priešas ar morališkai pateisinama sava pozicija, jo teigimu, rodo, kad moralinės idėjos kyla iš faktinės politikos.¹¹ Priešingai nei teigia idealistai, politika nėra pagrįsta visuotinėmis normomis ir nepriklausoma nuo dalyvaujančių šalių interesų.

⁵ Ten pat.

⁶ Carr E. H., *The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations*, prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189956/mode/2up>>, (žiūrėta 2021 03 15).

⁷ Guyer P., Horstmann R., *Idealism*, prieiga per internetą: <<https://plato.stanford.edu/entries/idealism/>>, (žiūrėta 2021 03 15).

⁸ Carr E. H., *The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations*, prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189956/mode/2up>>, (žiūrėta 2021 03 15).

⁹ Ten pat.

¹⁰ Ten pat.

¹¹ Ten pat.

Jei konkretūs moralės standartai faktiškai yra grindžiami interesais, Carr teigimu, yra ir tokių interesų, kurie laikomi absoliučiais principais arba visuotinėmis moralinėmis vertybėmis. Nors idealistai tokias vertybes, kaip taika ar teisingumas, linkę laikyti universaliomis ir tvirtina, kad jų užtikrinimas yra visų interesas, Carr šiai nuomonei prieštarauja.¹² Pasak jo, nėra nei universalių vertybių, nei universalių interesų. Carr teigia, kad tie, kurie nuolat pabrėžia ir iškelia visuotinius interesus, iš tikrųjų veikia savo interesų labui.¹³ Jų nuomone, tai, kas jiems yra geriausia, yra geriausia visiems. Dažniausiai tokios šalys vertina savo interesus kaip visuotinai priimtinius ir universalius.

Idealistinė interesų harmonijos samprata remiasi nuostata, kad žmonės gali būti racionalūs ir pripažinti, jog turi bendrų interesų. Tai leidžia manyti, kad šalių bendradarbiavimas yra įmanomas.¹⁴ Carr šią mintį supriešina su interesų konflikto tikrove. Pasak jo, pasaulį drasko konkretūs skirtingų asmenų ir grupių interesai. Tokioje konfliktoje aplinkoje tvarka remiasi galia, o ne morale. Be to, pati moralė yra valdžios produktas.¹⁵ Kaip ir Hobbes, Carr mano, kad moralė sukurta pagal tam tikrą teisinę sistemą, kurią vykdo prievartos galia. Tarptautines moralės normas kitoms šalims primeta dominuojančios tautos ar tautų grupės, prisidengdamos po tarptautinės bendruomenės idėja. Ji yra sugalvota tam, kad įgalintų tų tautų dominavimą.

Vertybes, kurias idealistai vadina universaliomis ir visuotinai priimtinomis (taiką, socialinį teisingumą, klestėjimą ir tarptautinę tvarką), Carr laiko tik status quo sąvokomis.¹⁶ Valdžios, kurias tenkina dabartinis status quo, laiko galiojančią tvarką teisinga ir garantuojančia taiką, be to, jos net stengiasi formuoti kitų valstybių nuomonę apie tai, kas yra gerai. Kai bendruomenės valdančioji klasė pasisako už vidaus taiką, kuri garantuoja jų pačių saugumą ir persvarą, tarptautinė taika tampa ypatingu dominuojančių galių interesu.¹⁷ Priešingoje barikadų pusėje atsidūrusios situacija nepatenkintos jėgos tą patį susitarimą laiko neteisingu ir ima ruoštis karui. Vertinant tai, galima daryti išvadą, kad vienintelis būdas pasiekti taiką, jei jos neįmanoma įgyvendinti paprasčiausiu susitarimu, yra patenkinti nepatenkintas galias. Carr teigia, kad tie, kurie daugiausiai pelnosi iš esamos tarptautinės tvarkos, ilgainiui gali tikėtis savo galią išlaikyti. Žinoma, tam yra svarbus vienas veiksnys – turi būti

¹² Guzzini S., Realism in international relations and international political economy, prieiga per internetą: <https://books.google.sk/books?hl=en&lr=&id=6DTXhGCvYi4C&oi=fnd&pg=PR7&dq=Political+Realism+and+Political+Idealism:+A+Study+of+Theories+and+Realities&ots=M9EXg42WbM&sig=MTcD7J5Ev5q7anjB1ZTg24LoEjw&redir_e_sc=y#v=onepage&q&f=false>, (žiūrėta 2021 03 15).

¹³ Carr E. H., The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations, prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189956/mode/2up>>, (žiūrėta 2021 03 15).

¹⁴ Guyer P., Horstmann R., Idealism, prieiga per internetą: <<https://plato.stanford.edu/entries/idealism/>>, (žiūrėta 2021 03 15).

¹⁵ Carr E. H., The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations, prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189956/mode/2up>>, (žiūrėta 2021 03 15).

¹⁶ Howe P., The utopian realism of E. H. Carr, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/20097376?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 16).

¹⁷ Carr E. H., The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations, prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189956/mode/2up>>, (žiūrėta 2021 03 16).

daromos išlygos ir ieškoma kompromisų, kad situacija būtų toleruotina tiems, kurie iš to pelno mažiausiai.¹⁸ Kitaip tariant, galingosios valstybės turi imtis raminimo politikos.

Carr savo darbuose pripažino, kad gryno realizmo logika negali pasiūlyti nieko kito, kaip paprasčiausią kovą dėl valdžios, kuri bet kokią tarptautinės visuomenės idėją paverčia neįmanoma.¹⁹ Nors jis savo darbuose griaua tuometę utopinę idealizmo idėją, tuo pačiu Carr bando sukurti „naują utopiją“, realistinę pasaulio tvarką.²⁰ Taigi jis pripažįsta, kad žmonėms reikia tam tikrų pagrindinių, visuotinai pripažintų normų ir vertybių, ir kartu prieštarauja savo paties argumentui, kuriuo bando paneigti bet kokias bendras normas ar vertybes. Anot jo, tai, kad visuotinių moralinių vertybių kalba gali būti netinkamai naudojama politikoje vienos ar kitos vyraujančios galybės labui, ir kad tokios vertybės gali būti netobulai įgyvendinamos politinėse institucijose, nereiškia, kad tokių vertybių išvis nėra.²¹ Daugelis privilegijuotų ir neprivilegijuotų žmonių trokšta taikos, tvarkos, klestėjimo ir teisingumo. Idealizmo sampratos teisėtumas remiasi nuolatinio bandymu apmąstyti ir palaikyti šias vertybes, tačiau šio mąstymo legitimumas žlunga, jei nėra skiriama pakankamai dėmesio realiam galios pasiskirstymo aspektui.²² Vis dėlto, realizmo pasaulyje, kuriame visos vertybės kuriamos atsižvelgiant tik į interesus, gyvenimas virsta galios žaidimu, kuris visuomenei gali būti sunkiai pakeliamas.

Savo knygoje „Dvidešimties metų krizė“ Carr įvardija daugybę universalių idėjų, tačiau ji, be kita ko, atspindi ir to laikmečio dvasią. Tarpukario idealistai buvo kaltinami dėl jų nesugebėjimo sukurti pakankamai stiprių tarptautinių institucijų, kurios būtų padėjusios išvengti Antrojo pasaulinio karo. Carr knyga rodo, kad ir tarpukario realistai nebuvo pasirengę įveikti šio iššūkio. Autorius dažnai nacistinę Vokietiją traktuoja taip, lyg ji būtų tokia pat, kaip bet kuri kita valstybė. Jis sako, kad jei Vokietija nebūtų nepatenkinta savo padėtimi ir taptų dominuojančia galia Europoje, ji vadovautųsi tarptautinio solidarumo principu, panašiu į kitų Vakarų valstybių principus.²³ Carr ir kitų realistų nesugebėjimas pripažinti nacizmo, kaip grėsmės, ir jų įsitikinimas, kad Vokietijai gali pakakti tik tam tikrų nuolaidų, padėjo sukurti politinę aplinką, kurioje pastarieji turėjo visas sąlygas auginti savo galią bei vėliau aneksuoti Čekoslovakiją, užimti Lenkiją ir t.t. Taigi, galima daryti išvadą, kad tarptautinių santykių teorija nėra tik intelektualinė būseną, ji turi ir praktinių priedų. Ši teorija daro įtaką mūsų mąstymui ir politinei praktikai. Kalbant apie praktinę pusę, 1930-ųjų realistai, kuriems simpatizavo

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Howe P., The utopian realism of E. H. Carr, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/20097376?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 16).

²⁰ Babik M., Realism as Critical Theory: The International Thought of E. H. Carr, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/24032985?read-now=1&refreqid=excelsior%3A47084b97f2f57c8e3a3987d01ebaa928&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 16).

²¹ Ten pat.

²² Guyer P., Horstmann R., Idealism, prieiga per internetą: <<https://plato.stanford.edu/entries/idealism/>>, (žiūrėta 2021 03 16).

²³ Carr E. H., The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations, prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189956/mode/2up>>, (žiūrėta 2021 03 17).

Carr, buvo žmonės, besipriešinantys kolektyvinio saugumo sistemai, įkūnytai Tautų Lygos pavidalu. Dirbdami tuometėse už užsienio politiką atsakingose institucijose, jie prisidėjo prie jos susilpninimo. Lygai nusilpus, šalys vykdė taikią politiką Vokietijos atžvilgiu.²⁴ Visgi, aneksavus Čekoslovakiją, paaiškėjo tikrieji Vokietijos tikslai, o tie žmonės, kurie vis dar palaikė kolektyvinio saugumo idėją, buvo pavadinti idealistais.

1.1.2. Realizmo principai pagal Hans Morgenthau

Hans J. Morgenthau (1904–1980) išplėtojo realizmą iki išsamios tarptautinių santykių teorijos. Veikiamas protestantų teologo ir politinio rašytojo Reinhold Niebuhr, taip pat Hobbes, jis savo darbuose akcentuoja egoizmą ir valdžios geismą, kaip svarbiausius žmogaus egzistencinius siekius.²⁵ Nepasotinamas žmogaus potraukis valdžiai, nesenstantis ir visuotinis noras dominuoti jam yra pagrindinė konfliktų kilimo priežastis. Kaip jis teigia savo pagrindiniame veikale „Politika tarp valstybių: kova dėl galios ir taikos“, pirmą kartą paskelbtame 1948 m., tarptautinė politika, kaip ir visa politika, yra kova dėl galios ir valdžios.²⁶

1 lentelė. Hans Morgenthau realizmo principai

6 REALIZMO PRINCIPAI					
1. Politiką valdo objektyvūs dėsniai, glūdintys žmogaus prigimtyje.	2. Galia duoda supratimą apie valstybių veiksmus.	3. Galia nėra pastovi, jos interesas nėra veikiamas nei laiko, nei vietos.	4. Politiniai veiksmai turi moralinę reikšmę.	5. Valstybės, formuodamos savo politiką, remiasi morale tik tada, kai joms tai yra patogu.	6. Politikos sritis turi būti atskirta nuo kitų sričių.

Saltinis: Morgenthau's Realist Theory (6 Principles), prieiga per internetą:

<<https://www.yourarticlelibrary.com/international-politics/morgenthau-realism-theory-6-principles/48472>>, (žiūrėta 2021 03 16).

Morgenthau susistemino realizmą tarptautiniuose santykiuose remdamasis šešiais principais, kuriuos jis įtraukė į antrąjį savo knygos „Politika tarp valstybių“ leidimą. Kaip tradicionalistas, jis priešinosi mokslininkams, kurie stengėsi tarptautinių santykių discipliną sumenkinti, įvardydami ją tik

²⁴ Henig R., The Peace That Never Was: A History of the League of Nations, prieiga per internetą:

<https://books.google.sk/books?hl=en&lr=&id=nRWbDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT33&dq=related:Da8xwe6ZJUEJ:scholar.google.com/&ots=zMcZ9UIvPF&sig=PgwHbGVMVHTEyw-VoFGHKy1HYLg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>, (žiūrėta 2021 03 17).

²⁵ Morgenthau H., Politika tarp valstybių, kova dėl galios ir taikos, Vilnius: Margi raštai, 2011, p. 52.

²⁶ Ten pat, p. 52.

kaip vieną iš biheiviorizmo šakų.²⁷ Nepaisant to, pirmasis jo principas teigia, kad realizmas remiasi objektyviais dėsniais, kurių šaknys yra nekintanti žmogaus prigimtis.²⁸ Jis siekė, kad realizmas būtų išplėtotas tiek į tarptautinės politikos teoriją, tiek į politikos meną, kaip naudingą užsienio politikos įrankį.

Morgenthau realistinės teorijos kertinis akmuo yra valdžios arba galios prasme apibrėžto intereso samprata. Tai apibūdina jo antrasis principas: tai prielaida, kad politiniai lyderiai mąsto ir veikia pagal interesus, apibrėžtus per galios prizmę.²⁹ Ši koncepcija apibrėžia politikos autonomiją ir leidžia analizuoti užsienio politiką, neatsižvelgiant į skirtingus atskirų politikų motyvus, pageidavimus ir intelektualines bei moralines savybes. Be to, tai yra racionalios politikos pagrindas.

Pateikdamas trečiąjį principą Morgenthau aiškina, kad interesas, apibrėžtas kaip galios siekimas, yra visuotinai galiojanti kategorija ir iš tiesų esminis politikos elementas. Tačiau tai pakeisti gali įvairūs veiksniai, siejami su skirtingais pomėgiais, laikais ir aplinkybėmis.³⁰ Jo turinį ir naudojimo būdą lemia politinė ir kultūrinė aplinka.

Ketvirtuoju principu Morgenthau nagrinėja santykį tarp realizmo ir etikos. Jis sako, kad nors realistai suvokia moralinę politinių veiksmų reikšmę, jie taip pat mato įtampą tarp moralės ir to, kas reikalinga norint atlikti sėkmingus politinius veiksmus.³¹ Kaip jis tvirtina, visuotiniai moraliniai principai negali būti taikomi valstybių veiksmams abstrakčioje universalioje formuluotėje. Jie turi būti filtruojami atsižvelgiant į konkrečias laiko ir vietos aplinkybes.³² Šiuos principus turi lydėti protas, nes, kaip jis perspėja, be atsargumo negali būti jokios politinės moralės. Tai reiškia, kad nereikia atsižvelgti į tariamai moralaus veiksmo politines pasekmes.

Apdairumas, o ne įsitikinimas savo moraliniu ar ideologiniu pranašumu turėtų vadovauti politiniams veiksmams.³³ Tai pabrėžiama penktajame principo, kai Morgenthau vėl akcentuoja mintį, kad į visus valstybės veikėjus, įskaitant ir mus pačius, reikia žiūrėti tik kaip į politinius subjektus, kurie siekia savų, galios prasme apibrėžtų interesų. Laikydamosi šio požiūrio valstybė gali išvengti ideologinės konfrontacijos, o tai padėtų vykdyti politiką, kuri gerbia kitų valstybių interesus, kartu saugodama ir propagodama savo.

²⁷ Morgenthau's Realist Theory (6 Principles), prieiga per internetą: <<https://www.yourarticlelibrary.com/international-politics/morgenthau-realism-theory-6-principles/48472>>, (žiūrėta 2021 03 16).

²⁸ Morgenthau H., Politika tarp valstybių, kova dėl galios ir taikos, Vilnius: Margi raštai, 2011, p. 23.

²⁹ Ten pat, 24.

³⁰ Ten pat, 26.

³¹ Ten pat, 28.

³² Williams M. C., Why Ideas Matter in International Relations: Hans Morgenthau, Classical Realism, and the Moral Construction of Power Politics, 2004, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/3877799?read-now=1&refreqid=excelsior%3A47f00ce0ec54cd4a1e460a5f2bb4696f&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 17).

³³ Morgenthau H., Politika tarp valstybių, kova dėl galios ir taikos, Vilnius: Margi raštai, 2011, p. 28.

Morgenthau savo šeštajame realizmo principu teigia, kad tol, kol galia arba galia apibrėžtas interesas yra sąvoka, apibrėžianti politiką, politika yra autonominė sritis.³⁴ Ji negali būti priklausoma nuo etikos. Visgi, etika ir toliau vaidina svarbų vaidmenį politikoje. Žmogus, kuris yra ne kas kitas, o politinis žmogus, būtų žvėris, jei jis neturėtų moralinių suvaržymų. O savo ruožtu žmogus, kuris yra tik moralus, yra kvailys, nes jam visiškai trūksta išminties.³⁵ Taigi, politika reikalauja, kad būtų atsižvelgta į šias dvi žmogaus gyvenimo dimensijas – galią ir moralę.

Nors šešiuose Morgenthau realizmo principuose yra pasikartojimų ir nenuoseklumų, vis dėlto galima daryti išvadą, kad galia ar interesas yra pagrindinės sąvokos, paverčiančios politiką nepriklausoma disciplina. Racionalūs valstybės politikos įgyvendintojai siekia savo nacionalinių interesų. Taip yra sukonstruojama racionali tarptautinės politikos teorija.³⁶ Tokia teorija nėra susijusi su atskirų politinių lyderių morale, religiniais įsitikinimais, motyvais ar ideologinėmis nuostatomis. Morgenthau realizmo principai taip pat nurodo, kad siekdamas išvengti konfliktų, valstybės turėtų vengti moralinių persekiojimų ar ideologinių konfrontacijų ir ieškoti kompromiso, pagrįsto tik abipusiais interesais.

Nors jis apibrėžia politiką kaip autonominę sferą, Morgenthau neseka makiavelišku keliu, kuomet etika nuo politikos yra visiškai atskiriama. Jo teigimu, nors žmonės ir yra politiniai gyvūnai, kurie siekia savo interesų, jie yra moralūs gyvūnai. Jei iš jų atimtume moralę, jie nusileistų iki žvėrių ar sub-žmonių lygio.³⁷ Net jei politiniai veiksmai nesivadovauja visuotiniais moralės principais, Morgenthau jie vis tiek turi moralinę svarbą. Galiausiai, siekiant valstybės išlikimo, politiniai veiksmai taip pat turi būti atsargūs, nes valstybės gyventojų apsauga nėra vien tik fizinis veiksmas, ji turi ir moralinę dimensiją.

Pats Morgenthau sustiprina tikėjimą žmogaus potraukiu valdžiai, pristatydamas normatyvinį savo teorijos aspektą – racionalumą.³⁸ Racionali užsienio politika laikoma gera užsienio politika. Morgenthau racionalumą apibrėžia kaip visų alternatyvių politikos sričių sąnaudų ir naudų apskaičiavimo procesą, siekiant nustatyti jų santykinį naudingumą, t.y., jų gebėjimą maksimaliai padidinti galią. Valstybės veikėjai mąsto ir veikia pagal interesus, apibrėžtus kaip galia³⁹. Tik politikos formuotojų intelektualumo stoka gali paskatinti užsienio politiką, kuri nukrypsta nuo racionalaus

³⁴ Ten pat, 30.

³⁵ Ten pat, 31.

³⁶ Williams M. C., Why Ideas Matter in International Relations: Hans Morgenthau, Classical Realism, and the Moral Construction of Power Politics, 2004, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/3877799?read-now=1&refreqid=excelsior%3A47f00ce0ec54cd4a1e460a5f2bb4696f&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 17).

³⁷ Morgenthau H., Politika tarp valstybių, kova dėl galios ir taikos, Vilnius: Margi raštai, 2011, p. 37.

³⁸ Murray A. J. H., The Moral Politics of Hans Morgenthau, 1996, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/1408493?read-now=1&refreqid=excelsior%3A7ff03f428bc3473d4b162af26d01ade5&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 18).

³⁹ Morgenthau H., Politika tarp valstybių, kova dėl galios ir taikos, Vilnius: Margi raštai, 2011, p. 48.

kurso, siekiančio sumažinti riziką ir gauti maksimalią naudą. Taigi, Morgenthau pabrėžia galios siekimą ir šio siekio racionalumą bei nustato jį kaip normą.

H. Morgenthau savo knygoje išskiria aštuonis valstybės galios elementus:⁴⁰

1. Geografinė padėtis, kuri, pasak autoriaus, yra mažiausiai kintantis veiksnys;
2. Gamtiniai ištekliai, tokie kaip gamtinės žaliavos ar maistas, nafta;
3. Pramonės pajėgumas;
4. Karinė parengtis, kuriai priskiriamas apsirūpinimas technologijomis, tinkama vadovybė, karinių dalinių kiekybė ir kokybė;
5. Gyventojai;
6. Nacionalinis charakteris;
7. Diplomatinės kokybės;
8. Valstybės valdymo kokybė.

Kaip pastebėjo Raymond Aron ir kiti mokslininkai, galia – pagrindinė Morgenthau realizmo samprata, yra dviprasmiška. Politikoje tai gali būti arba priemonė, arba tikslas.⁴¹ Bet jei galia yra tik priemonė kažkam įgyti, ji neapibrėžia tarptautinės politikos pobūdžio taip, kaip teigia Morgenthau. Tai mums nesuteikia galimybės suprasti valstybių veiksmų nepriklausomai nuo jų politinių lyderių motyvų ir ideologinių nuostatų. Toks apibrėžimas taip pat negali pasitarnauti kaip pagrindas bandant apibūdinti politiką kaip nepriklausomą tyrinėjimo sritį.⁴² Taigi Morgenthau realizmo principai gali būti abejotini. R. Aron kelia klausimą ar tiesa, kad valstybės, nepaisant jų valdymo režimo, turi tuos pačius tikslus užsienio politikoje? Morgenthau kritikai teigia, kad nenaudinga apibrėžti valstybių veiksmų išimtinai atsižvelgiant tik į galią, saugumą ar nacionalinius interesus.⁴³ Tiriant tarptautinę politiką reikia atsižvelgti į platesnį istorinį ir kultūrinį kontekstą.

Nors Carr ir Morgenthau daugiausia dėmesio skiria tarptautiniams santykiams, jų realizmo teoriją galima pritaikyti ir vidaus politikoje. Klasikiniai realistai iš esmės suvokia politiką kaip interesų konfliktą ir kovą dėl galios, kurioje siekiama taikos pripažįstant bendrus interesus ir bandoma juos patenkinti, o ne moralizuoti.⁴⁴ Bernard Williams ir Raymond Geuss, įtakingi naujojo politinio realizmo atstovai, kritikuoja tai, ką jie apibūdina kaip „politinį moralizmą“, ir pabrėžia politikos autonomiją

⁴⁰ Ten pat, p. 143-184.

⁴¹ Aron R., What Is a Theory of International Relations?, prieiga per internetą:

https://www.jstor.org/stable/24370059?read-now=1&refreqid=excelsior%3A63fd9da6be838370409381a4e1e907ca&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 18).

⁴² Ten pat.

⁴³ Bull H., International Theory: The Case for a Classical Approach, prieiga per internetą:

https://www.jstor.org/stable/2009761?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af0d04fad13600d19557658fd2f17b0fc&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 18).

⁴⁴ Ten pat.

prieš etiką.⁴⁵ Tačiau politinės teorijos realizmas ir tarptautinių santykių realizmas yra dvi atskiros tyrimų sritys. Kaip pažymėjo keletas mokslininkų (William Scheuerman, Alison McQueen, Terry Nardin, Duncan Bell), tie, kurie prisideda prie realizmo politinėje teorijoje, mažai dėmesio skiria tiems, kurie dirba realizmo srityje tarptautinėje politikoje.

Apibendrinant galima teigti, kad H. J. Morgenthau suformulavo politinio realizmo aprašą, kuris dominavo tarptautinės politikos tyrimuose daugiau nei 30 metų, o pagrindinė jo mintis buvo ta, kad tarptautinė politika, kaip ir visa politika, yra kova dėl galios. Visi valstybių veiksmai atliekami tarptautinėje arenoje, yra pagrįsti galios ir įtakos siekiu. Valstybės ir tautos savo galutiniu siekiu gali laikyti laisvę, saugumą, klestėjimą arba pačią galią, o nacionalinis interesas skatina valstybes būti racionaliai egoistiškomis.

1.2. Galios samprata neorealizmo koncepcijoje

Morgenthau „Politika tarp valstybių“, nors ir kritikuojama, tapo tų laikų pagrindiniu teoriniu šaltiniu ir stipriai paveikė mąstymą apie tarptautinę politiką. Tuo pat metu buvo siekiama sukurti metodologiškai griežtesnę požiūrį į teorijos apie tarptautinius santykius taikymą. Įvairių sričių mokslininkai bandė klasikinių realistų mintis pakeisti savo mokslinėmis koncepcijomis ir samprotavimais⁴⁶, o tai savo ruožtu išprovokavo Morgenthau ir mokslininkų, siejamų su vadinamąja anglų mokykla, konfrontaciją. Visa tai nulėmė, kad tarptautinių santykių disciplina pasidalijo į dvi pagrindines kryptis: tradicinę, arba nepozityvistinę, ir mokslinę, arba pozityvistinę (neopozityvistinę).⁴⁷ Tradicionalistai kėlė norminius klausimus, juos siejo su istorija, filosofija ir teise. Tuo metu mokslininkai (pozityvistai) pabrėžė ne norminę, o aprašomąją ir aiškinamąją tyrimo formą. Jie sėkmingai įsitvirtino šioje srityje, o jau septintojo dešimtmečio viduryje dauguma amerikiečių tarptautinių santykių studentų buvo apmokyti kiekybinių tyrimų, žaidimų teorijos ir kitų naujų socialinių mokslų tyrimų metodų.⁴⁸ Tai, kartu su besikeičiančia tarptautine aplinka, padarė didelę įtaką visai studijų kryptims.

1.2.1. Kenneth Waltz tarptautinė sistema

Realistų atsakas ryškiausiai pastebimas Kenneth N. Waltz darbuose, kur realizmas tarptautiniuose santykiuose performuluotas naujai ir savitai. Autorius savo 1979 m. išleistoje knygoje

⁴⁵ Karpavičiūtė I., Saugumo sampratos kaita. Globalizacija ir transnacionalinių grėsmių išskyrimas, Kaunas: Vytauto Didžioji leidykla, 2004, p. 22.

⁴⁶ Bull H., International Theory: The Case for a Classical Approach, prieiga per internetą:

https://www.jstor.org/stable/2009761?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af0d04fad13600d19557658fd2f17b0fc&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 18).

⁴⁷ Ten pat.

⁴⁸ Ten pat.

„Tarptautinės politikos teorija“, priėmė liberalų iššūkį ir bandė ištaisyti klasikinio Hans Morgenthau realizmo trūkumus savo, kaip jis teigė, labiau mokslišku požiūriu, kuris vėliau tapo žinomas kaip struktūrinis realizmas arba neorealizmas.⁴⁹ Morgenthau savo teoriją rėmė kovos dėl galios idėja, kurią jis siejo su žmogaus prigimtimi. Tuo tarpu Waltz stengėsi išvengti bet kokios filosofinės diskusijos apie žmogaus prigimtį, o vietoj to ėmėsi kurti mikroekonomikos mokslui analogišką tarptautinės politikos teoriją.⁵⁰ Jis teigė, kad valstybės tarptautinėje sistemoje yra kaip įmonės vidaus ekonomikoje ir turi tą patį pagrindinį interesą – išlikti. Žvelgiant tarptautiniu mastu, valstybių veiksmų aplinką ar jų sistemos struktūrą nulemia tai, kad kai kurios valstybės teikia pirmenybę išlikimui, o ne kitiems tikslams, pasiekiamiems per trumpą laiką, ir veikia santykinai efektyviai, kad tą tikslą pasiektų.⁵¹

Waltz teigia, kad atkreipdami dėmesį į atskirą valstybę ir ideologinius, moralinius bei ekonominius dėmenis, tiek tradiciniai liberalai, tiek klasikiniai realistai susiduria su ta pačia problema – jiems nepavyksta sukurti rimtos tarptautinės sistemos apžvalgos.⁵² Waltzas pripažįsta, kad tokia abstrakcija iškreipia tikrovę ir praleidžia daugelį klasikiniam realizmui svarbių veiksnių. Pažymima, kad tai neleidžia analizuoti didelę mokslinę reikšmę turinčios konkrečios valstybės užsienio politikos raidos. Be to, nerealistinė teorija negali būti taikoma vidaus politikoje.⁵³ Jo teorija padeda tik paaiškinti, kodėl valstybės elgiasi panašiai, nepaisant skirtingų valdymo formų ir skirtingų politinių ideologijų, taip pat kodėl, nepaisant didėjančios valstybių tarpusavio priklausomybės, padėtis tarptautiniuose santykiuose nesikeičia. Waltz teigimu, per šimtmečius nekintantį valstybių elgesį galima paaiškinti jų veiksmų suvaržymais, kuriuos sąlygoja tarptautinės sistemos struktūra.⁵⁴ Sistemos struktūrą pirmiausia apibrėžia principas, pagal kurį ji yra organizuota, taip pat sistemos vienetų diferencijavimas bei galiausiai jos pajėgumų (galios) pasiskirstymas. Anarchija arba centrinės valdžios nebuvimas Waltzui yra tarptautinės sistemos tvarkos principas.⁵⁵ Nors tarptautinės sistemos vienetai yra laikomos valstybės, autorius pripažįsta ir nevalstybinių veikėjų egzistavimą, tačiau atmeta juos kaip, palyginti, nesvarbius. Kadangi visos valstybės nori išgyventi, o anarchija suponuoja savipagalbos sistemą, kurioje kiekviena valstybė turi pasirūpinti savimi, tarp jų nėra darbo pasidalijimo ar funkcinės diferenciacijos.⁵⁶ Nors valstybės yra funkciškai panašios, jos vis dėlto išsiskiria santykinėmis galimybėmis atlikti tą pačią funkciją, nes kiekviena iš jų disponuoja skirtinga galia.

⁴⁹ Waltz K. N., *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Publishing Company, 1979, p. 88-99.

⁵⁰ Ten pat, 88-99.

⁵¹ Ten pat, p. 88-99.

⁵² Waltz K. N., *Structural Realism after the Cold War*, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/2626772?read-now=1&refreqid=excelsior%3A9653b1b8d84f2907a28125cbc0c8b718&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 20).

⁵³ Keohane R. O., Waltz K. N., *The Neorealist and His Critic*, prieiga per internetą:

<https://www.jstor.org/stable/2626711?read-now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 20).

⁵⁴ Waltz K. N., *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Publishing Company, 1979, p. 88-99.

⁵⁵ Ten pat, p. 88-99.

⁵⁶ Ten pat, p. 88-99.

Waltz galią ir valstybės elgesį mato kitaip nei klasikiniai realistai. Morgenthau galia buvo ir priemonė, ir tikslas, o racionalus valstybės elgesys buvo suprantamas kaip paprasčiausias veiksmas, padedantis sukaupti daugiausiai galios. Neorealistai, priešingai, daro prielaidą, kad pagrindinis kiekvienos valstybės interesas yra saugumas, todėl jie sutelkia dėmesį į valdžios paskirstymą.⁵⁷ Galios pasiskirstymas tarp valstybių gali skirtis, tačiau anarchija, kaip tarptautinių santykių tvarkos principas, lieka nepakitusi. Tai turi ilgalaikį poveikį valstybių, kurios egzistuoja pagal savipagalbos principą, elgesiui.⁵⁸ Bandydamas paneigti neoliberalias idėjas, susijusias su tarpusavio priklausomybės padariniais, Waltz įvardija dvi priežastis, kodėl anarchinė tarptautinė sistema riboja bendradarbiavimą. Tai – nesaugumas ir nelygiavertis pelnas.⁵⁹ Anarchijos kontekste nė viena valstybė nėra tikra dėl kitų ketinimų ir bijo, kad galimas bendradarbiavimas gali būti naudingesnis kitoms valstybėms, o ne jai pačiai.⁶⁰ Valstybės nenori atsidurti tokioje situacijoje, kuomet stipriai didėja jų priklausomybė nuo kitų partnerių.

Dėl savo teorinės elegancijos ir metodinio griežtumo neorealizmas tapo labai įtakingas tarptautinių santykių disciplinoje. Žinoma, kai kurie mokslininkai abejojo Morgenthau teorijomis ir nevertino jos kaip rimto indėlio į tarptautinių santykių studijas. Taigi, nors iš pradžių neorealizmas sulaukė daugiau pripažinimo nei klasikinis realizmas, keli aspektai iššaukė ir stiprios kritikos.

1.2.2. Realizmo kritika

1979 m. Waltz rašė, kad branduoliniame amžiuje susiformavusi tarptautinė dvipolė sistema, pagrįsta dviem supervalstybėmis – JAV ir Sovietų Sąjunga – yra ne tik stabili, bet ir greičiausiai dar ilgai gyvuosianti.⁶¹ Griuvus Berlyno sienai ir vėliau subyrėjus SSRS, ši prognozė pasirodė esanti klaidinga. Bipolinis pasaulis pasirodė esąs ne toks saugus, kaip manė dauguma realizmo teorijos analitikų. Jo pabaiga atvėrė naujų galimybių ir iššūkių, susijusių su globalizacija. Be to, tai privertė daugelį kritikų teigti, kad neorealizmas, kaip ir klasikinis realizmas, negali tinkamai apskaičiuoti ir atsižvelgti į pokyčius pasaulio politikoje.

Naujos diskusijos tarp tarptautinių neorealistų ir neoliberalų jau yra susijusios ne su moralės ir žmogaus prigimties klausimais, o su tuo, kiek valstybės elgsenai įtakos turi anarchinė tarptautinės

⁵⁷ Keohane R. O., Waltz K. N., The Neorealist and His Critic, prieiga per internetą:

[https://www.jstor.org/stable/2626711?read-](https://www.jstor.org/stable/2626711?read-now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents)

[now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents](https://www.jstor.org/stable/2626711?read-now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents)), (žiūrėta 2021 03 20).

⁵⁸ Ten pat.

⁵⁹ Waltz K. N., Theory of International Politics, Addison-Wesley Publishing Company, 1979, p. 88-99.

⁶⁰ Ten pat, 88-99.

⁶¹ Keohane R. O., Waltz K. N., The Neorealist and His Critic, prieiga per internetą:

[https://www.jstor.org/stable/2626711?read-](https://www.jstor.org/stable/2626711?read-now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents)

[now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents](https://www.jstor.org/stable/2626711?read-now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents)), (žiūrėta 2021 03 20).

sistemos struktūra.⁶² Nuošalyje paliekama institucijų, mokymosi ir kitų veiksmų, prisidedančių prie tarpusavio bendradarbiavimo skatinimo, reikšmė. Robert Keohane pripažįsta Waltz sistemos teoriją ir jo bendrą prielaidą, kad valstybės yra savimi besidomintys veikėjai, kurie racionaliai siekia savo tikslų.⁶³ Tačiau naudodamasis žaidimų teorija jis parodo, kad valstybės gali išplėsti savo interesų suvokimą per ekonominį bendradarbiavimą ir dalyvavimą tarptautinėse institucijose. Taigi, tarpusavio priklausomybės modeliai gali paveikti pasaulio politiką, todėl Keohane reikalauja sisteminių teorijų, kurios galėtų geriau apibrėžti veiksmus, turinčius įtakos valstybių sąveikai.

Teorijos kritikai, pavyzdžiui, Robert W. Coxas, taip pat atkreipia dėmesį į tariamą neorealizmo nesugebėjimą susitvarkyti su pokyčiais. Jo nuomone, neorealistas remiasi tam tikra, istoriškai nulemta valstybinių tarptautinių santykių struktūra ir mano, kad ji yra visuotinai galiojanti ir priimtina.⁶⁴ Kritikai teigia, kad neorealizmas taip pat ignoruoja istorinį procesą, kurio metu formuojasi tapatybės ir interesai, ir įvairias metodologines galimybes. Tai įteisina esamą strateginių santykių tarp valstybių status quo ir vieninteliu žinių šaltiniu laiko mokslinį metodą.⁶⁵ Neorealizmas atstovauja išskirtinai praktikai, tyrinėja valstybių siekį dominuoti ir kontroliuoti.

Kadangi kritinės teorijos ir kitos alternatyvios teorinės perspektyvos kvestionuoja esamą status quo, teigia, kad žinios yra priklausomos nuo valdžios, ir pabrėžia tapatybės formavimąsi bei socialinius pokyčius, jos nėra tradicinės teorijos. Jos kartais vadinamos „reflektyvistinėmis“ arba „post-pozityvistinėmis“ ir reprezentuoja radikalų nukrypimą nuo neorealistinės tarptautinių santykių teorijos.⁶⁶ Konstruktyvistai, tokie kaip Alexander Wendt, bando šiuos du požiūrius susieti. Jie rimtai žiūri į dabartinę valstybės sistemą ir anarchiją, bet, kita vertus, sutelkia dėmesį į tapatybės ir interesų formavimąsi.⁶⁷ Atsisakydamas neorealistinių idėjų, Wendt teigia, kad savipagalba negali būti kildinama iš anarchijos principo, nes ji yra socialiai sukonstruota. Būtent ši Wendt idėja, kad valstybių

⁶² Falk R., *The Critical Realist Tradition and the Demystification of State Power*: E.H. Carr, Hedley Bull and Robert W. Cox, prieiga per internetą:

https://books.google.sk/books?hl=lt&lr=&id=TY4E6NwtOU0C&oi=fnd&pg=PA39&dq=realism+criticism+cox&ots=ieHBMltRPt&sig=TdPQ-VDMpFD7AToWgW0_qtiRv20&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, (žiūrėta 2021 03 20).

⁶³ Keohane R. O., *International Institutions: Two Approaches*, prieiga per internetą:

https://www.jstor.org/stable/2600589?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af397d99b30b1f9404e672270dc8d86f8&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 20).

⁶⁴ Falk R., *The Critical Realist Tradition and the Demystification of State Power*: E.H. Carr, Hedley Bull and Robert W. Cox, prieiga per internetą:

https://books.google.sk/books?hl=lt&lr=&id=TY4E6NwtOU0C&oi=fnd&pg=PA39&dq=realism+criticism+cox&ots=ieHBMltRPt&sig=TdPQ-VDMpFD7AToWgW0_qtiRv20&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, (žiūrėta 2021 03 20).

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ Keohane R. O., Waltz K. N., *The Neorealist and His Critic*, prieiga per internetą:

https://www.jstor.org/stable/2626711?read-now=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 20).

⁶⁷ Wendt A., *Tarptautinės politikos socialinė teorija*, Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 239.

tapatumas ir interesai yra socialiai konstruojami, pelnė jam „konstruktyvisto“ etiketą.⁶⁸ Jo nuomone, savipagalba ir galios politika yra institucijos, o ne esminiai anarchijos bruožai. Anarchija yra tai, ką iš jos daro valstybės.⁶⁹ Nėra vienos teorijos, paaiškinančios anarchijos logiką, veikia kelios, priklausomai nuo rolės, kurią valstybės priskiria sau ir kitoms. Wendt teigimu, neorealizmas negali atspindėti pokyčių pasaulio politikoje, tačiau jo normomis paremtas konstruktyvizmas – gali.

Daugelis realizmo kritikų, analizuodami pasaulio tvarką, sutelkia dėmesį į vieną iš pagrindinių elementų – galios pusiausvyrą.⁷⁰ Taip apibūdinama situacija, kai valstybės nuolat didina savo pajėgumus, tuo pačiu kenkdamos kitoms šalims. Tai sukuria tam tikrą „pusiausvyrą“, nes teoriškai jokiai valstybei neleidžiama tapti per daug galinga tarptautinėje sistemoje.⁷¹ Visgi, jei valstybė mėgintų įgauti daugiau galios, kaip tą bandė padaryti nacistinė Vokietija 1930-ais metais, tai sukeltų karą, nes kitos valstybės kurtų aljansą bandydamos ją nugalėti. Tokiu būdu yra atkuriamą pusiausvyrą. Galios pusiausvyrą yra viena priežasčių, kodėl tarptautiniai santykiai gali būti vadinami anarchiškais.⁷² Nė viena valstybė nesugebėjo tapti pasauline galia ir valdyti viso pasaulio. Taigi, realizme dažnai kalbama apie lanksčių aljansų, kaip išgyvenimo užtikrinimo, svarbą. Šiuos aljansus mažiau veikia politinis ar kultūrinis valstybių panašumas, nes juos labiau vienija bendri priešai. Tai gali padėti suprasti, kodėl JAV ir Sovietų Sąjunga buvo sąjungininkės Antrojo pasaulinio karo metu (1939–1945) – jos abi matė panašią kylančios Vokietijos grėsmę ir siekė subalansuoti galios pusiausvyrą.⁷³ Vis dėlto, per porą metų nuo karo pabaigos minėtos valstybės tapo priešėmis ir jėgų pusiausvyrą vėl pradėjo keistis, kai per vadinamąjį Šaltąjį karą (1947–1991) susikūrė naujos sąjungos. Nors realistai jėgų pusiausvyrą apibūdina kaip išmintingą strategiją valdyti nesaugų pasaulį, kritikai ją vertina kaip būdą įteisinti karą ir agresiją.

Galia, politine prasme, įvardijama kaip ekonominių, karinių, socialinių, technologinių išteklių visuma, kuriais disponuoja juos sukaupusi valstybė.⁷⁴ Tačiau politikos moksluose ši sąvoka yra kiek svarbesnė bei sudėtingesnė, negalima jos supaprastinti ir pateikti taip, kaip ji yra pateikiama, pavyzdžiui, tiksluosiuose moksluose (fizikoje, chemijoje). Žmonių santykių srityje ši sąvoka turėtų būti suprasta ne vien kaip galimybė panaudoti sunkiąją, karinę, galią. Tai yra galimybė valdyti individų nuomones bei mintis, kitaip tariant, galia šioje srityje reiškia galimybę sukelti norimas

⁶⁸ Jakniūnaitė D., Alexandr Wendt'o Iššūkis tarptautinių santykių teorijai, p. 79 – 87, prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005~ISSN_1392-1681.V_4_40.PG_79-87/DS.002.0.01.ARTIC>, (žiūrėta 2021 03 22).

⁶⁹ Wendt A., Tarptautinės politikos socialinė teorija, Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 233.

⁷⁰ Ten pat, p. 268-332.

⁷¹ Jakniūnaitė D., Alexandr Wendt'o Iššūkis tarptautinių santykių teorijai, p. 79 – 87, prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005~ISSN_1392-1681.V_4_40.PG_79-87/DS.002.0.01.ARTIC>, (žiūrėta 2021 03 22).

⁷² Wendt A., Tarptautinės politikos socialinė teorija, Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 268-332.

⁷³ Ten pat, 268-332.

⁷⁴ Jakniūnaitė D., Alexandr Wendt'o Iššūkis tarptautinių santykių teorijai, p. 79 – 87, prieiga per internetą: <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005~ISSN_1392-1681.V_4_40.PG_79-87/DS.002.0.01.ARTIC>, (žiūrėta 2021 03 22).

pasekmes nenaudojant reguliarios prievartos.⁷⁵ Galios sąvokos atsiradimas siejamas su didžiųjų valstybių atsiradimu ir jų siekiu primesti savo taisykles kitoms šalims naudojant savo galią bei įtaką.

Taigi, apžvelgus realizmo ir neorealizmo teorijas, galima teigti, kad jau ilgą laiką tarptautiniuose santykiuose vyrauja įsitikinimas, kad valstybėms svarbiausia išlikimas, o jį užtikrinti galima per galią. Šį požiūrį galima vadinti egoistiniu, nes jis savo ruožtu nulemia anarchinę sistemą. Tokioje aplinkoje kiekvienas turi kovoti pats už save. Galingosios valstybės nurodo tarptautinės sistemos kryptį, tuo metu silpnesnėms reikia bandyti bendradarbiauti su galingesniaisiais.

Struktūrinę valstybės galią lemia tiek vidiniai, tiek išoriniai valstybės santykiai bei jos užimama vieta pasaulio sistemoje. Tradiciniu neorealistine požiūriu, valstybės gali visiškai pasikliauti tik pačios savimi, nes jų ir užsienio partnerių interesai bet kuriuo metu gali išsiskirti. Nė viena valstybė savo galios resursų nenaudoja prieš savo interesus. Visgi, naujosios galios teorijos pabrėžia, kad galima daryti įtaką kitų valstybių interesams. J. Nye ir kiti galios resursais vadina ne tik tai, kas padeda daryti įtaką kitų subjektų veiksams, bet ir tai, kas nulemia kitų norą imtis vieno ar kito veiksmo.

1.3. Minkštosios galios teorija ir jos vieta tradicinėje galios sampratoje

Vystantis tarptautinių santykių disciplinai, griežta galios sąvokos interpretacija pamažu ėmė keistis. Visų pirma Joseph S. Nye teigė, kad besikeičiantis tarptautinės sistemos modelis iš naujo atgaivino nematerialių galios formų, tokių kaip kultūra, ideologija ir institucijos, naudojimą.⁷⁶ Didėjanti socialinė mobilizacija dar svarbesniais pavertė technologijų, švietimo ir ekonomikos augimo veiksnius ir jie savo svarba niekuo nebenusileidžia geografijos, gyventojų bei išteklių daromai įtakai. Ir atvirkščiai – teigiama, kad karinės jėgos svarba anksčiau buvo pervertinta, o nekarinių galios formų vaidmuo – nuvertintas.⁷⁷

Galia yra laikoma viena labiausiai ginčytinų sąvokų politinėje teorijoje, tačiau ją paprasta ir patogiu apibrėžti kaip „gebėjimą paveikti kitų elgesį taip, kad galutiniame stadijoje gautumėte jums palankų rezultatą.“⁷⁸ Palyginti visai neseniai, prieš maždaug tris dešimtmečius, J. Nye nusprendė atskirti dvi jėgos rūšis – kietąją ir minkštąją. Pirmoji, kietoji galia, pasireiškia naudojant karinę jėgą, taip pat ekonominę grėsmę. Kita, švelnioji galia, yra sugebėjimas paveikti kitų elgesį ir įtikinti savo

⁷⁵ Paulauskas K., Kieno saugumas? Kuri tapatybė? Kritinės saugumo studijos ir Lietuvos užsienio politika, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010, p. 55.

⁷⁶ Nye J. S., Soft Power, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/1148580?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ad4ad3b65fe70a2244ecb66eec4efa404&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 23).

⁷⁷ Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26328671?read-now=1&refreqid=excelsior%3A979ae99854cec22209c31679c0f78700&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 23).

⁷⁸ Nye J. S., Soft Power, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/1148580?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ad4ad3b65fe70a2244ecb66eec4efa404&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 23).

tikslų teisingumu nenaudojant prievartos formų (tokių kaip karinės ar finansinės sankcijos), bet pasitelkiant patrauklumo ir įtikinėjimo metodus.⁷⁹

Kietoji galia yra seniausia galios forma, ji susijusi su anarchiškos tarptautinės sistemos idėja, kai šalys nepripažįsta jokios aukštesnės valdžios, tad turi sutelkti dėmesį į galios politiką. Kietoji galia apibrėžiama kaip sugebėjimas pasiekti savo tikslus prievartos veiksmais ar grasinimais.⁸⁰ Istoriskai kietoji galia buvo matuojama tokiais kriterijais kaip gyventojų skaičius, teritorija, geografija, gamtos ištekliai, karinė jėga ir ekonominis pajėgumas. Minkštoji galia priklauso nuo gebėjimo formuoti kitų pageidavimus nenaudojant jėgos, prievartos ar smurto, bet naudojant nematerialųjį turtą, pavyzdžiui, patrauklią asmenybę, kultūrą, politines vertybes, institucijas ir politiką, kuri laikoma teisėta ar turinčia moralės autoritetą.⁸¹ Teisėtumas yra pagrindinis minkštosios galios elementas.

Kietoji ir minkštoji galios išsiskiria tiek savo prigimtimi, tiek veikimo būdų įvairove. Šias galias galima atskirti remiantis resursų (apčiuopiamumo) bei veiklos pobūdžiais. Kaip jau minėta anksčiau, minkštosios galios resursai – vertybės, kultūra – nėra apčiuopiami. Žemiau pateiktoje J. Nye sudarytoje lentelėje vaizduojamas elgesio spektras ir galimi šaltiniai, kuriais remiantis yra atskiriamos minkštoji ir kietoji galios.

2 lentelė. Galios santykių spektras pagal Joseph S. Nye

	KIETOJI GALIA	MINKŠTOJI GALIA
Elgesio spektras	<p style="text-align: center;"> <i>Isakinėjimas</i> ← ● ● → </p> <p style="text-align: center;"> prievarta materialinis skatinimas </p>	<p style="text-align: center;"> ● ● → <i>Bendras veikimas išvien</i> </p> <p style="text-align: center;"> darbotvarkės diktavimas patraukimas į savo pusę </p>
Galimi resursai	Fizinė jėga; užmokestis (paskata).	Institucijos; kultūra; vertybės, elgesys.

Šaltinis: Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs, 2004. p. 8.

⁷⁹ Ten pat.

⁸⁰ Ten pat.

⁸¹ Nye J. S., *Get Smart: Combining Hard and Soft Power*, prieiga per internetą:

<https://www.jstor.org/stable/20699631?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af43f608d10399b20780a328c65b0d7e7&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 23).

Išanalizavę 2 lentelę galime daryti išvadą, kad dėmesys kreipiamas ne tik į tai, kokie resursai yra naudojami, bet ir tai, kaip jie naudojami. Elgesio spektras išdėstomas nuo prievartos iki sugebėjimo patraukti į savo pusę. Galimi šaltiniai išsidėstę visame galios spektre. Visgi, santykio tarp minkštosios ir kietosios galios šaltinių bei elgesio negalime pavadinti tobulu. Kaip pavyzdys gali būti tai, kad kai kurie rezultatai būna pasiekiami kietosios galios pagalba, o po kiek laiko transformuojasi – virsta minkštąja galia.⁸² Be to, vienas valstybes gali sužavėti kitų valstybių, kurios yra linkusios įsakinėti, „nenugalimumo mitas“. Taigi, galima daryti išvadą, kad karinė ir ekonominė galia kartais virsta patrauklia – valstybės piliečiai susižavi kitos šalies galia.⁸³ J. Nye šioje vietoje pamini Stalino ir Hitlerio pavyzdžius. Būtent jie tarptautinėje arenoje kūrė šiuos kietosios galios mitus. Taip pat neretai ekonomikos resursai yra traktuojami ir kaip kietoji, ir kaip minkštoji galia. Pavyzdžiui, prekių embargą ar ekonominę pagalbą galime laikyti kietąja galia, o stipri ir tvari šalies ekonomika kitų valstybių akyse gali tapti patrauklia minkštosios galios išraiška.⁸⁴ Taigi, kietoji ir minkštoji galios yra glaudžiai tarpusavyje susijusios įvairiais aspektais.

Mąstant plačiau, kietoji ir minkštoji galios yra glaudžiai tarpusavyje susijusios, nes jos abi įgalina siekti savo tikslų veikiant kitų elgesį. Pasitelkę kietąją galią, galime kur kas greičiau pasiekti savo tikslų – rezultatai matomi iš karto. Tuo tarpu minkštoji galia reikalauja ilgesnio laiko, bet atnešami rezultatai išsilaiko ilgiau, be to, jie nėra kenksmingi. Kitame poskyryje bus plačiau apžvelgti svarbiausiais laikomi minkštosios galios elementai – kultūra, politinės vertybės (tiek šalies viduje, tiek užsienyje) bei užsienio politika.

1.3.1. Minkštosios galios šaltiniai

Minkštosios galios apibrėžimas netelpa į tradicines galios suvokimo ribas. Ši galios forma negali būti išreikšta kiekybiškai, kaip, pavyzdžiui, kariniai ar ekonominiai šalies galios resursai. Minkštoji galia nėra materialinė ir juo labiau apčiuopiama. Visai kaip kietosios, taip ir minkštosios galios šaltiniai yra tarpusavyje glaudžiai susiję. Žinoma, priešingai nei geografiniai, ekonominiai ar kariniai šalies galios elementai, minkštosios galios resursai nepatenka į griežtą valstybės kontrolės lauką. Jie yra kuriami pilietinės visuomenės lygiu.⁸⁵ Daugelis autorių, tyrinėjančių minkštąją galią, pataria valdžios institucijoms nekontroliuoti minkštosios galios šaltinių priežiūros. Šios rūšies galios resursai aptariami kitame skyriuje.

⁸² Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs, 2004, p. 6.

⁸³ Nye J. S., *The Future of Power*, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/41149419?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae1e296cb2611a8ab9139eb0322ed2425&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 24).

⁸⁴ Nye J. S., *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, 1990, p. 196.

⁸⁵ Ten pat, p. 196.

1.3.1.1. Kultūra

Minkštoji galia tam tikra prasme yra pasąmonės galia ir yra itin svarbi valstybės nacionalinės galios sudedamoji dalis. Visi „minkštieji“ psichologinės galios elementai priskiriami kultūros kategorijai.⁸⁶ Kultūros pagrindas yra vertybės. Kalbant apie patį kultūros turinį, manoma, kad ji apima materialųjį ir dvasinį turtą, sukurtą žmonių per visą istoriją. Mąstant siauriau, kultūra yra socialinė ideologija, taip pat kaip ir su ja susijusios sistemos ar institucijos, įskaitant idėjas, politines mintis, įstatymus, moralę, meną, religiją ir mokslą. Kultūra yra ne statiškas elementas, o dinamiškas procesas.⁸⁷ Kaip minkštoji galia, kultūra taip pat glaudžiai siejasi su politika, ekonomika ir kariuomene. Padidėjusi konkurencija dabartinėje galios sistemoje apima ekonominę, mokslinę, technologinę, gynybinę ir kultūrinę galias. Šalies kultūrinis universalumas ir jos gebėjimas nustatyti normas ir taisykles tarptautiniam elgesiui valdyti yra pagrindiniai tos šalies galios šaltiniai. J. Nye nuomone, nematerialią galią galima įvertinti remiantis šalies sanglauda, jos kultūriniu populiarumu pasaulyje ir vaidmeniu tarptautinėse institucijose.⁸⁸ Be stiprios tautinės dvasios tauta negali veiksmingai susidoroti su valstybės vidaus krizėmis, o neturėdama pasauliniu lygmeniu priimtų kultūros vertybių, valstybė negali turėti svaraus balso tarptautinėje arenoje. Kultūra, kaip minkštoji galia, yra būtina nacionalinės galios dedamoji. Daugelis šalių renkasi stiprinti tarptautinį konkurencingumą ir įtaką plėtodamos kultūrą. Valstybių lenktynėse dėl galios, kietoji galia negali būti tobulinama nevystant minkštosios galios.⁸⁹ Tačiau daugelis vis dar labiau akcentuoja pačią kovą dėl galios ir užmiršta šioje kovoje figūruojantį kultūros dėmenį. Visgi, dėl padidėjusios minkštosios galios įtakos tarptautiniuose santykiuose pasaulio jėgos pabrėžia minkštųjų galių stiprinimo svarbą.

Viena iš kultūros funkcijų tarptautiniuose santykiuose yra ta, kad kultūra yra žinių filtras.⁹⁰ Kultūra vaidina svarbų vaidmenį sprendimų priėmimo procese, kuriame dalyvauja politiniai lyderiai. Jie sprendimus priima atsižvelgdami į savo pačių kultūrai būdingą kultūrinį suvokimą. Pasaulio lyderiai, valstybės ir žmonės yra veikiami kultūrinių skirtumų, kurie atspindi jų pačių vertybes, perspektyvas, interesus, papročius ir viltis.⁹¹ Neįvertinus šių skirtumų, nebus išvengta neteisingų interpretacijų ir vertinamų. Taigi akivaizdu, kad kultūra yra glaudžiai susijusi su tarptautiniais santykiais.

Kultūra veikia kaip kompasas priimant valstybei svarbius sprendimus.⁹² Skirtingos šalys turi savo strategines nuostatas, kurių šaknys slypi ankstyvojoje valstybės formavimosi patirtyje. Šioms nuostatoms įtakos turi valstybės ir jos politinių lyderių psichologinės, politinės, kultūrinės savybės.

⁸⁶ Ten pat, p. 199.

⁸⁷ Ten pat, p. 205.

⁸⁸ Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success*, 2004, p. 12.

⁸⁹ Nye J. S., *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, 1990, p. 199.

⁹⁰ Ten pat, p. 200.

⁹¹ Ten pat, p. 202.

⁹² Ten pat., p. 202.

Kultūros faktorius daro didelę įtaką tam, kaip nacionaliniai lyderiai geba vertinti politines problemas.⁹³ Taip pat lemia ir tų problemų – tiek individualių, tiek bendrų – sprendimo būdo pasirinkimą. Taigi kultūra yra labai svarbi lyderiams priimant sprendimus tarptautinių santykių kontekste ir tam tikra prasme ji nurodo politikos kryptį.

Kultūrą taip pat galima vadinti tarptautinio socialinio pasitikėjimo architekto.⁹⁴ Tautos konkurencingumas priklauso nuo unikalios veiksnio – socialinio pasitikėjimo. Kai kurios šalys turi aukštesnį socialinį pasitikėjimą, kitos – žemesnį. Tai turi įtakos bendradarbiavimo tarptautiniuose santykiuose laipsniui. Kultūra lemia socialinio pasitikėjimo laipsnį ir daro įtaką pačioms bendradarbiavimo institucijoms. Ji yra socialinių, ekonominių ir karinių institucijų struktūrizavimo modelis, turintis didelę reikšmę pasaulio bendruomenės elgesio bei požiūrio formavimuisi.

Kultūra yra svarbi tarptautinės integracijos galia tiek civilizacijų pakilimo, tiek nuosmukio laikotarpiams. Tai buvo ypač pastebima industrializacijos eroje.⁹⁵ Tuo metu galėjo susidaryti šimtai skirtingų socialinių struktūrų, tačiau visų pažangių ekonomikų pagrindiniai bruožai susiformavo gana vienodai: visos turi bendras institucijas, tokias kaip centriniai bankai, finansų ministerijos, technologinių tyrimų centrai, įvairių lygių mokyklos, organizacinės sistemos ir kt. Pasaulio kultūrų homogeniškumas ir suderinamumas gali padėti sukurti nenugalimą valdančiąją galią tarptautiniuose santykiuose.

Visgi, kultūra dažnai gali tapti ir konfliktų tarptautiniuose santykiuose priežastimi. Prieš keletą dešimtmečių Samuel Huntington pasiūlė „civilizacijų susidūrimo“ koncepciją. Jis rašė, kad pasaulyje po Šaltojo karo vyraujantis konflikto šaltinis bus kultūrinio pobūdžio.⁹⁶ Anot autoriaus, civilizacija yra pati didžiausia kultūros bendruomenė ir plačiausias žmonių kultūrinės tapatybės lygmuo. Ji apibūdinama bendrais objektyviais veiksniais, tokiais kaip: kalba, istorija, papročiai, tradicijos subjektyvi žmonių savivoka ir religija.⁹⁷ Besikuriančiame pasaulyje įvairių civilizacijų valstybių ir grupių santykiai ne visada būna artimi, o dažnai net priešiški. Skirtingų civilizacijų santykiai potencialiai slepia konfliktus, nes jų išpažįstamos vertybių sistemos, religinius idealus, įsitikinimus suderinti sunkiau nei ekonominius arba geopolitinius interesus. Todėl nenuostabu, kad pasaulinėje politikoje vyrauja civilizacijų susidūrimai. Čia svarbų vaidmenį vaidina modernizacija. „Modernizacija nėra tapati vesternizacijai, ji neskatina universalios civilizacijos atsiradimo ir kitų civilizacijų vesternizacijos, priešingai – ima vertinti vietines kultūros tradicijas. Šis posūkis į tautinį savitumą skatina dezintegracijos tendencijas ir tarpcivilizacinių konfliktų stiprėjimą.“⁹⁸ Tam, kad būtų užkirstas kelias tokiems konfliktams, reikalinga didesnė liberalios Vakarų demokratijos vertybių sklaida. Tačiau

⁹³ Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success*, 2004, p. 14.

⁹⁴ Nye J. S., *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, 1990, p. 205.

⁹⁵ Ten pat, p. 205.

⁹⁶ Huntington S. P., *The clash of civilizations?* *Foreign Affairs*, No 73(3), 1993, p. 22-49

⁹⁷ Huntington S. P., *Civilizacijų susidūrimas ir pasaulio pertvarka*. Vilnius: Metodika, 2011, p. 33.

⁹⁸ Baublys L., *Teisingumo sampratos problema globalizacijos procese* // *Jurisprudencija*, 2003, t. 42(34); p. 18–29.

Huntington netiki tokio scenarijaus sėkme. Anot jo, Vakarų civilizacijai reikia konsoliduotis ir atitinkamai balansuoti tarp kitų civilizacijų, tokiu būdu neleidžiant joms susivienyti.⁹⁹ Visgi konfliktų tiek mikrolygmenyje, tiek makrolygmenyje visada buvo ir bus, užkirsti jiems kelią yra beveik neįmanoma, o ateitis priklauso nuo didžiųjų pasaulio civilizacijų lyderių sugebėjimo bendradarbiauti. Taigi, kultūros, kaip „minkštosios“ galios, vaidmenį tarptautiniuose santykiuose galima apibendrinti dviem teiginiais: palengvina konvergenciją ir sukelia konfliktus.

Kultūra, kaip minkštoji galia, yra šiuolaikinių tarptautinių santykių modelio raidos priežastis. Tarptautinių santykių konfigūracijos tarp didžiųjų galybių iš tikrųjų yra ne kas kita, o interesų santykių pakitimai.¹⁰⁰ Dalijimasis bendrais interesais yra glaudžiai susijęs su vertybine orientacija, o ji yra kultūros pagrindas. Šiuo požiūriu skirtingų kultūrų integracija padidina didžiųjų valstybių tarpusavio priklausomybę, taip pat didina tikimybę siekti bendrų interesų ir sutarimo. Kultūra tam tikra prasme yra beformė minkštoji galia, bet ji gali atlikti savo vaidmenį tarptautiniuose santykiuose pasitelkdama tam tikras apčiuopiamas priemones, tokias kaip politika, ekonomika ir karinė sistema.¹⁰¹ Žiniasklaida, ekonominė garsių prekės ženklų konkurencija, taip pat psichologinė kova karinėje sistemoje – visa tai yra kultūrinių galių dalis. Globalizuojantis pasaulio ekonomikai, nacionaliniai interesai vis labiau persipina, plečiasi tarptautinė tarpusavio priklausomybė. Visgi globalizacijos procese kultūriniai konfliktai turėtų būti riboti ir sumažinti. Plečiantis bendriems interesams, bus skatinamas abipusis mokymasis ir skirtingų kultūrų integracija. Tuo metu skirtingų kultūrų integracijos laipsnis proporcingai mažina kultūrinių konfliktų intensyvumą.¹⁰² Čia verta paminėti, kad egzistuoja kultūriniai skirtumai ir tarp tas pačias kultūros tradicijas puoselėjančių vienetų. Net ir dabartinėje Europos Sąjungoje, kuri vykdo bendrą pinigų politiką bei glaudžiai bendradarbiauja įvairiose viešosios politikos srityse, egzistuoja labai plati kultūrų įvairovė.

1.3.1.2. Vertybės ir institucijos

Kultūrą galima įvardyti prasme visuomenei suteikiančių vertybių ir elgesio praktikų rinkiniu. J. Nye teigimu, jei valstybės kultūra apima ir vyriausybės vykdoma politika palaiko bei propaguoja universalias vertybes, kurios yra pripažįstamos ir kitų šalių, tuomet valstybė turi ženkliai didesnes galimybes pasiekti norimus rezultatus.¹⁰³ Tokiu būdu galima paveikti kitų valstybių nuomonę. Taigi, tokioms valstybėms priklauso didesnė minkštoji galia. Vertybes galima laikyti pirminiu minkštosios

⁹⁹ Huntington S. P., The clash of civilizations? Foreign Affairs, No 73(3), 1993, p. 22-49.

¹⁰⁰ Nye J. S., Get Smart: Combining Hard and Soft Power, prieiga per internetą:

[https://www.jstor.org/stable/20699631?read-](https://www.jstor.org/stable/20699631?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af43f608d10399b20780a328c65b0d7e7&seq=1#page_scan_tab_contents)

[now=1&refreqid=excelsior%3Af43f608d10399b20780a328c65b0d7e7&seq=1#page_scan_tab_contents](https://www.jstor.org/stable/20699631?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af43f608d10399b20780a328c65b0d7e7&seq=1#page_scan_tab_contents), (žiūrėta 2021 03 23).

¹⁰¹ Ten pat.

¹⁰² Ten pat.

¹⁰³ Nye J. S., Soft Power: The Means to Success, 2004. Op. cit. p. 11.

galios resursu lyginant jį su kitais dviem – kultūra ir vyriausybės politika. Vertybės reiškiasi būtent per šiuos du dėmenis. Žinoma, negalima užtikrintai teigti, kad egzistuoja visiems priimtinos, t.y. universalios vertybės, kurias vadintume pirminiu galios šaltiniu. Galimai jas tokiomis padaro sąmoninga tarptautinėje arenoje veikiančių subjektų veikla, bandant tas vertybes institucionalizuoti. Esant tokiai situacijai, pirminiu galios šaltiniu reikėtų laikyti tarptautines institucijas. Jos internacionalizuoja konkrečios šalies ar jų grupės vertybes (kultūrinės ar politinės) bei sudaro sąlygas tokias vertybes įdiegti.¹⁰⁴ (Neo)liberalai ir (neo)realistai jau ilgą laiką tarptautinių santykių debatuose nesutaria dėl tarptautinių institucijų svarbos ir priklausomybės šalių atžvilgiu.

Robert Keohane ir J. Nye vystė teoriją, kuri oponavo realizmui – kompleksinės subordinacijos idėją. Jų manymu, ši teorija realybę paaiškina geriau negu realizmas.¹⁰⁵ Savo darbuose jie naudoja tris realistines teorijas:

1. Valstybės veikia nuosekliai ir yra svarbiausios tarptautinės politikos žaidėjai;
2. Jėga efektyviai gali būti naudojama politikos instrumentas;
3. Tarptautinėje politikoje vyrauja hierarchija.

Pasak autorių, valstybių sistemos visuomenės galima sujungti keliais būdais, tokiais kaip neformalių valstybinių ryšių, korporacijų ar organizacijų kūrimas.¹⁰⁶ Robert Keohane ir J. Nye teigia, kad tarpvalstybiniai santykiai gali veikti kaip kanalai, o viršvalstybinis bendradarbiavimas gimsta tada, kai nustojama manyti, kad valstybės yra vienintelės veikėjos.¹⁰⁷ Politiniai mainai atsiranda kanalų dėka.

Minkštosios galios teoretikas J. Nye yra įsitikinęs, kad XIX a. pasaulio hegemonu vadinta Didžioji Britanija bei XX a. antrojoje pusėje kaip pasaulio lyderė iškilusi JAV, savo puoselėjamas vertybes, tokias kaip liberali ekonomika ar demokratija, sugebėjo legitimuoti tarptautiniame lygmenyje, nes joms pavyko sukurti tarptautinių institucijų bei jų taisyklių sistemą. Didžiajai Britanijai šiuo atveju pasitarnavo jų sukurtas ir viso pasaulio pradėtas naudoti aukso standartas, o JAV – Pasaulinė Prekybos Organizacija, Tarptautinis Valiutos Fondas ir Jungtinės Tautos.¹⁰⁸ Kuriamų institucijų pagalba dominuojanti valstybė – hegemonas – kuria daugiašališkumo iliuziją. Tai yra itin svarbu, nes šalys kur kas greičiau priima politinę bei kultūrinę hegemono įtaką, jei neatpažįsta „užmaskuoto“ hegemoniškumo.¹⁰⁹ Richard Ned Lebow iškelia mintį, kad klasikinio realizmo atstovai, pradėdant Tukididu ir baigiant Morgenthau, suvokė, kad tam, jog galia būtų veiksminga, ji turi būti

¹⁰⁴ Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success*, 2004, p. 11.

¹⁰⁵ Keohane R. O., Nye J. S., *Power and Interdependence: World Politics in Transition*, Boston: Little, Brown and Company, 1989, p. 145.

¹⁰⁶ Ten pat, p. 146.

¹⁰⁷ Ten pat.

¹⁰⁸ Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success*, 2004, p. 10.

¹⁰⁹ Ten pat, p. 10.

užslėpta ir nepastebima. Valdomiems subjektams reikia leisti tikėti, kad jie įgyvendina savo laisvą valią, yra lygūs, kaip ir visi kiti, ir nieko nedaro verčiami aplinkinių.¹¹⁰

Įvertinus empirinius įrodymus, galima teigti, kad savo vertybes diegti per tarptautines institucijas gali tik toks tarptautinės politikos subjektas, kuris jau yra galios pozicijoje. J. Nye pabrėžia, kad komunikacinė strategija pasiteisina tik tuomet, jei ji nesikerta su šalies vykdomąja politika.¹¹¹ Anot jo, veiksmai visada yra labiau pastebimi negu žodžiai. Taigi, galima daryti išvadą, kad vyriausybėms būtina savo deklaruojamas vertybes įgyvendinti realiame gyvenime. Tik tokiu atveju jos bus laikomos minkštosios galios šaltiniu ir padės garantuoti galios augimą kitų atžvilgiu.

1.3.1.3 Užsienio politika

Valstybės plėtojamos užsienio politikos tikslas dažniausiai yra šalies nacionalinių interesų, saugumo, ideologijos ir ekonomikos apsauga. Vykdomosios valdžios priimami sprendimai turi galią sustiprinti arba susilpninti kultūros ir vertybių suponuotą minkštąją galią.¹¹² Šiuo atveju svarbų vaidmenį vaidina ne tik vidaus, bet ir užsienio politika. Pavyzdžiu galime laikyti XX a. viduryje JAV vis dar paplitusią rasinę segregaciją, kuri savo ruožtu prisidėjo prie to, kad šalies minkštoji galia sumenkėtų ne tik Afrikos žemyno, bet ir viso pasaulio akyse.¹¹³ Tokią pat neigiamą įtaką darė ir JAV karas Vietname bei Irake – užsienyje stipriai sumažėjo šalies populiarumas, taip pat tai turėjo ir tiesioginių padarinių šalies politikai. Po intervencijos į Iraką, JAV neteko svarbių partnerių palaikymo balsų Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje. Tuo tarpu Turkija, atsižvelgdama į savo piliečių pasipiktinimą JAV veiksmais, nedavė leidimo valstijų kariniams daliniams keliauti per Turkijos teritoriją, kuomet buvo vykdomas įsiveržimas į Afganistaną.¹¹⁴ Šis konkretus pavyzdys įrodo, kad vykdomosios valdžios priimti sprendimai gali susilpninti minkštąją galią. J. Nye teigia, kad susiklosčius tokiai situacijai reikia tikėtis, kad visuomenė gebės suvokti skirtumą tarp valstybės politikos kurso ir tos šalies piliečių bei kultūros.¹¹⁵ Tai padėtų išlaikyti bent dalį minkštosios galios. Nesėkmės atveju, minkštosios galios susigrąžinimas reikalauja pakankamai didelių laiko resursų.

Subyrėjusi Sovietų Sąjunga gali būti pateikiamas kaip pavyzdys, kada šalies propaguojamos vertybės ir reali pozicija nesutampa su jos vykdoma politika. Sąjunga ilgą laiką deklaravo savo anti-imperialistines idėjas, tačiau XX a. antroje pusėje invazijų į Vengriją ir Čekoslovakiją metu įrodė, kad

¹¹⁰ Lebow R. N. Power, Persuasion and Justice. Millennium: Journal of International Studies, 2005, Vol. 33 (3), p. 556.

¹¹¹ Nye J. S., Soft Power: The Means to Success, 2004, p. 13.

¹¹² Ten pat, p. 15.

¹¹³ Keohane R. O., Nye J. S., Globalization: What's New? What's Not? (And So What?), prieiga per internetą:

https://www.jstor.org/stable/1149673?read-now=1&refreqid=excelsior%3A8180d407b4477e9d336f7c9535c3b242&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 25).

¹¹⁴ Ten pat.

¹¹⁵ Ten pat.

yra priešingai.¹¹⁶ Žinoma, geriausias scenarijus susiklosto tuomet, kai šalys savo vertybes deklaruoja ne žodžiais, o konkrečiais veiksmais. Viena iš tokią specifikaciją atitinkančių valstybių – Norvegija. Šalis nuolatos dalyvauja taikos palaikymo, ekonominės pagalbos operacijose. Taigi, Norvegija gali pasigirti didesne tarptautine galia negu būtų galima pagalvoti iš pirmo žvilgsnio. Visgi, kaip pastebi J. Nye, net jei valstybė savo deklaruojamas vertybes ir įgyvendina realiame gyvenime, šiais informaciniais laikais ji negali būti garantuota dėl savo minkštosios galios augimo.¹¹⁷ Oficialaus valstybės komunikavimo gali nepakakti, nes jis sudaro tik menką dalį mus supančios informacijos turinio. Kitas svarbus momentas yra tas, kad jei valstybė sugeba derinti savo užsienio politiką su įvaizdžio kūrimo strategija, ji tampa populiaria pasaulyje.¹¹⁸ Nors to ir negalima pavadinti valstybės užsienio politikos įgyvendintojų siekiamybe, didesnis populiarumas padeda daryti įtaką kitų šalių sprendimų priėmėjams. Taigi, tampa paprasčiau įgyvendinti savo politinius, ekonominius ar karinius siekius.

1.4. Kinijos galios charakteristika

Kinija pasižymi įdomia ir sudėtinga istorija, kurios metu netrūko nei karo, nei taikos laikotarpių. Valstybė buvo sukurta užkariavimo principu ir ją iš esmės valdė daugybė karo vadų. Kinija išgyveno ir aktyvios prekybos su kaimynais laikotarpių. Taip pat buvo ilgų periodų, kuomet Kinija izoliavo save nuo pašalinių įtakos ir tapo uždara visuomene.¹¹⁹ Šios patirtys formavo kinų kultūrą ir strateginę mintį.

Praėjęs šimtmetis Kinijai buvo nepaprastai sunkus. 1930-ųjų ir 1940-ųjų japonų okupacija bei pilietinis karas, kurio metu 1949 m. iškilo Mao Zedong ir Kinijos komunistų partija (KKP), lėmė itin neramius laikus visai tautai. Šio pilietinio karo metu atsirado Kinijos Liaudies Respublika (KLR). Tačiau tai tapo dar vieno izoliacijos laikotarpio pradžia, kurio metu Kinija bandė save atgaivinti.¹²⁰ Valdant Mao, Kinija sėkmingai apsirūpino beveik visais ištekliais ir technologijomis, tačiau nuo šiuolaikinių techninių standartų atsiliko bent keletu dešimtmečių.

Kitas ryškus Kiniją valdęs lyderis – Hu Jintao. Kadencijos metu jis vėl įvedė valstybės kontrolę kai kuriuose ekonomikos sektoriuose ir konservatyviai vykdė politines reformas. Kartu su kolega premjeru Wen Jiabao, Hu šaliai vadovavo beveik dešimtmetį. Šis laikotarpis pasižymėjo nuosekliu ekonomikos augimu bei plėtra.¹²¹ Tai leido Kinijai įsitvirtinti kaip vienai pagrindinių pasaulio galybių.

¹¹⁶ Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success*, 2004, p. 15.

¹¹⁷ Keohane R. O., Nye J. S., *Globalization: What's New? What's Not? (And So What?)*, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/1149673?readnow=1&refreqid=excelsior%3A8180d407b4477e9d336f7c9535c3b242&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 25).

¹¹⁸ Nye J. S., *Soft Power: The Means to Success*, 2004, p. 18.

¹¹⁹ Nathan A. J., Ross R. S., *The Great Wall and the Empty Fortress*, New York: W.W. Norton & Company, 1997, p 21-26.

¹²⁰ Ten pat, 28.

¹²¹ Liu Xincheng, *The Global View of History in China*, 2012, prieiga per internetą:

<<https://www.jstor.org/stable/23320185?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=china%20history&searchUri=%2>

Hu Jintao taip pat siekė socialinės ir ekonominės lygybės šalies viduje. Jo vizija buvo klestinti ir be socialinių konfliktų „harmoninga socialistinė visuomenė“. Užsienio politikoje Hu pasisakė už „taikų Kinijos vystymąsi“, tarptautiniuose santykiuose naudojo minkštąją galią ir korporatyvinio požiūrio į diplomatiją.¹²² Per visą Hu kadenciją Kinijos įtaka labiausiai padidėjo Afrikoje, Lotynų Amerikoje ir kituose besivystančiuose regionuose.

Dabartinis Kinijos prezidentas Xi Jinping įgyvendina griežtesnę užsienio politiką, ypač kalbant apie Kinijos ir Japonijos santykius, Kinijos pretenzijas Pietų Kinijos jūroje. Taip pat jis bando išplėsti savo įtaką Afrikoje ir Eurazijos per „Diržo ir kelio“ iniciatyvą. Vidaus politikoje Xi centralizavo institucinę galią, užimdamas įvairias vadovaujančias pareigas skirtingose institucijose.¹²³ Xi politinės mintys buvo įtrauktos į partijos ir valstybės konstitucijas. Politiniai ir akademiniai stebėtojai jį dažnai apibūdina kaip diktatorių ar autoritarinį lyderį. Jų teigimu, į valdžią atėjus Xi Jinping, sustiprėjo cenzūra, masinis žmonių sekimas. Taip pat pastebimi neigiami pokyčiai žmogaus teisių srityje. Prezidentas formuoja savo asmens kultą, naikina kadencijų trukmės limitus.

1.4.1. Kietoji galia

Taigi, atsižvelgus į tai, kad Kinija jau ilgą laiką yra valdoma autoritarinio režimo, nėra keista, kad šalis gali pasigirti gausiais kietosios galios resursais. Ji pirma pasaulyje pagal savo populiacijos, trečia – pagal teritorijos dydį.¹²⁴ Šalis, kurios bendras plotas yra maždaug 9,6 milijono kvadratinių kilometrų, disponuoja itin dideliais gamtos ištekliais. Ypatingos geologinės sąlygos nulėmė, kad Kinijos teritorijoje galima rasti beveik visų didžiųjų mineralų atsargas. Be to, valstybė yra didžiausia retųjų metalų eksportuotoja pasaulyje.¹²⁵

[Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dchina%2Bhistory%26filter%3D&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Aaffe7ba18ae0afd175afb2bface5e01&seq=1](#)>, (žiūrėta 2021 03 26).

¹²² Ten pat.

¹²³ The Era of Xi Jinping (2012–2016), prieiga per internetą:

<https://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w8h2tj.11?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=xi+jinping&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dxi%2Bjinping&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A0199016482386ede029bc61e800eb6&seq=1#metadata_info_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 26).

¹²⁴ China, 2020, prieiga per internetą: <<https://data.worldbank.org/country/china>>, (žiūrėta 2021 03 25).

¹²⁵ Natural Resources in China - Statistics & Facts, 2020, prieiga per internetą:

<<https://www.statista.com/topics/1958/natural-resources-in-china/>>, (žiūrėta 2021 03 25).

GDP (Nominal) Ranking

Country/Economy	GDP (Nominal) (billions of \$)						Growth (%)	GDP per capita (Nominal) (\$)		Continent
	2020	Rank	2021	Rank	Share (%)	diff	2021	2021	Rank	
United States	20,807.27	1	21,921.59	1	24.1	-	3.08	66,144	5	North America
China	15,222.16	2	16,834.59	2	18.5	5,087	8.24	11,956	63	Asia
Japan	4,910.58	3	5,103.18	3	5.61	11,731	2.32	40,733	25	Asia
Germany	3,780.55	4	4,318.49	4	4.74	785	4.18	51,967	15	Europe
France	2,551.45	7	2,917.67	5	3.21	1,401	6.03	44,770	20	Europe
United Kingdom	2,638.30	5	2,855.67	6	3.14	62.0	5.92	42,236	23	Europe
India	2,592.58	6	2,833.87	7	3.11	21.8	8.80	2,031	147	Asia
Italy	1,848.22	8	2,111.65	8	2.32	722	5.24	35,062	26	Europe
Canada	1,600.26	9	1,763.05	9	1.94	349	5.18	45,871	19	North America
Korea	1,586.79	10	1,674.11	10	1.84	88.9	2.87	32,305	28	Asia
Russia	1,464.08	11	1,584.22	11	1.74	89.9	2.82	10,792	67	Europe
Australia	1,334.69	13	1,480.36	12	1.63	104	2.95	57,211	11	Oceania
Spain	1,247.46	14	1,450.88	13	1.59	29.5	7.15	31,178	32	Europe
Brazil	1,363.77	12	1,431.62	14	1.57	19.3	2.83	6,728	89	South America
Indonesia	1,088.77	15	1,167.18	15	1.28	264	6.11	4,287	113	Asia

1 pav. Nominaliojo pasaulio šalių bendrojo vidaus produkto (BVP) reitingas

Šaltinis: Tarptautinis valiutos fondas, 2021, prieiga per internetą:

<<https://www.imf.org/en/Countries/CHN>>, (žiūrėta 2021 03 24).

GDP (PPP) Ranking

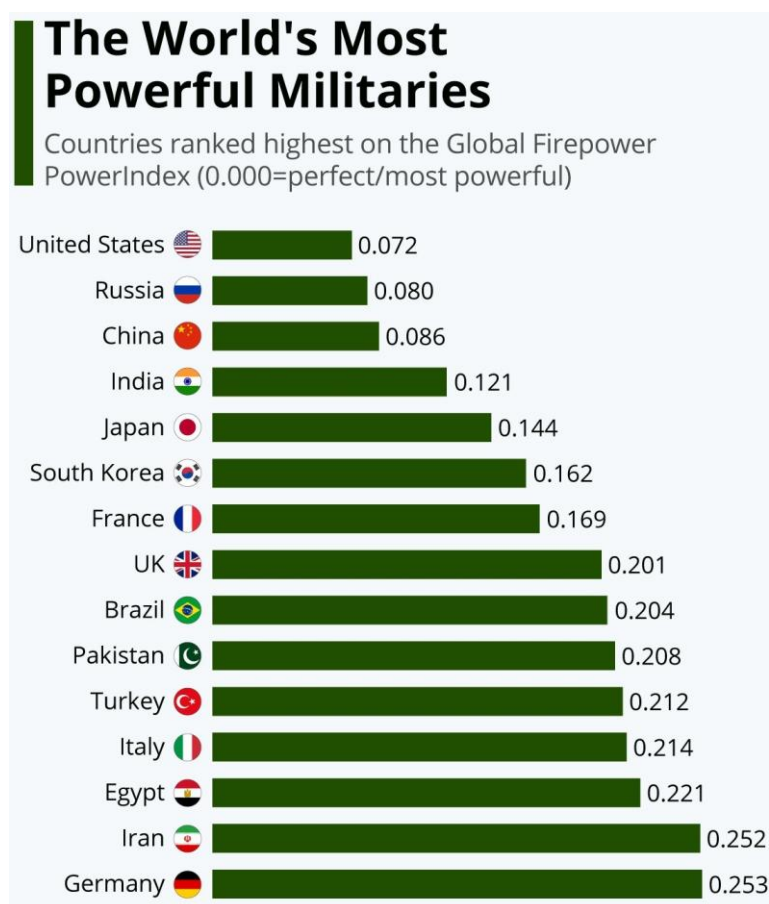
Country/Economy	GDP (PPP) (billions of Int. \$)						Growth (%)	GDP per capita (PPP) (Int. \$)		Continent
	2020	Rank	2021	Rank	Share	diff	2021	2021	Rank	
China	24,162.44	1	26,730.56	1	19.1 %	-	8.24	18,983	76	Asia
United States	20,807.27	2	21,921.59	2	15.7 %	4,809	3.08	66,144	8	North America
India	8,681.30	3	9,654.25	3	6.90 %	12,267	8.80	6,918	130	Asia
Japan	5,236.14	4	5,476.06	4	3.92 %	4,178	2.32	43,709	30	Asia
Germany	4,454.50	5	4,743.42	5	3.39 %	733	4.18	57,081	16	Europe
Russia	4,021.73	6	4,226.34	6	3.02 %	517	2.82	28,792	56	Europe
Indonesia	3,328.29	7	3,609.70	7	2.58 %	617	6.11	13,259	98	Asia
Brazil	3,078.90	8	3,235.90	8	2.31 %	374	2.83	15,208	86	South America
United Kingdom	2,978.56	9	3,224.61	9	2.31 %	11.3	5.92	47,693	27	Europe
France	2,954.20	10	3,201.42	10	2.29 %	23.2	6.03	49,124	25	Europe
Italy	2,415.41	12	2,598.14	11	1.86 %	603	5.24	43,139	33	Europe
Mexico	2,424.51	11	2,565.55	12	1.83 %	32.6	3.53	19,695	72	North America
Turkey	2,381.59	13	2,555.85	13	1.83 %	9.70	5.00	30,004	53	Europe
Korea	2,293.48	14	2,411.45	14	1.72 %	144	2.87	46,534	28	Asia
Canada	1,809.00	15	1,944.66	15	1.39 %	467	5.18	50,596	23	North America

2 pav. Perkamosios galios standartais apskaičiuoto realaus bendrojo vidaus produkto (BVP) pasaulio reitingas

Šaltinis: Tarptautinis valiutos fondas, 2021, prieiga per internetą:

<<https://www.imf.org/en/Countries/CHN>>, (žiūrėta 2021 03 24).

Remdamiesi pirmame ir antrame paveiksle pateiktais duomenimis galime matyti, kad Kinijos ekonomika taip pat neatsilieka nuo kitų valstybės kietosios galios resursų. Ji kartu su JAV, užima pirmas dvi vietas abiejų BVP apskaičiavimo metodų (nominalaus ir apskaičiuoto pagal perkamosios galios standartą). JAV atotrūkis nuo Kinijos pagal nominalų BVP vis mažės, nes 2021 m. prognozuojamas Kinijos BVP augimo tempas (8,24%) bus daug didesnis nei JAV (3,08%). Remiantis BVP apskaičiuotu pagal perkamosios galios standartą, Kinija aplenkė JAV dar 2016 m., o skirtumas tarp jų tik auga. Pagal šį rodiklį Kinija išliks didžiausia pasaulio ekonomika ateinančius kelis dešimtmečius, nes antroje vietoje esanti JAV auga lėtai, o trečioje vietoje įsitvirtinusi Indija stipriai atsilieka.

3 pav. Stipriausių pasaulio kariuomenių reitingas

Šaltinis: „Global Firepower“, 2021, prieiga per internetą:
https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=china, (žiūrėta 2021 03 24).

Kasmet „Global Firepower“ analitikai, atsižvelgdami į daugiau nei 50 skirtingų kriterijų, tokių kaip valstybės turimos sausumos, jūros, oro pajėgos, logistinės galimybės, finansai ir kt., sudaro

stipriausių kariuomenių reitingą. Jame Kinija užima trečią vietą, nusileisdama tik JAV ir Rusijai. Kinijos kariuomenė, oficialiai vadinama Liaudies Išsilaisvinimo Armija, yra pati gausiausia pasaulyje.

Kaip jau minėta anksčiau, Kinija gali pasigirti gausiais kietosios galios resursais. Visgi, remiantis J. Nye iškelta galios teorija, šaliai, kuri moderniaisiais laikais pretenduoja tapti pasauline galybe, reikia ne tik kietosios, bet ir minkštosios galios resursų.

1.4.2. Minkštoji galia

Kalbėdami apie Kinijos, kaip didžiosios valstybės, iškilimą, analitikai dažniausiai susitelkia į ekonominius ir karinius augančios galios aspektus. Vis dėlto, minkštosios galios resursai – kultūra, politinės vertybės (tiek šalies viduje, tiek užsienyje) ir užsienio politika – yra taip pat svarbūs komponentai valstybei siekiant tapti pasauline galybe. Pažvelgus į Kinijos minkštosios galios išteklius aiškėja, kad nors šalies minkštoji galia didėja, Pekinas susiduria su rimtais sunkumais, kaip šiuos išteklius paversti norimais rezultatais užsienio politikoje ir kitose srityse.

Kultūra yra bene svarbiausias švelniosios galios šaltinis. Teigiama, kad ji yra veiksminga tik tada, kai kitos šalys žavisi ir nori mėgdžioti tos tautos civilizacinius bruožus.¹²⁶ Kinija, plėsdama šią įtaką, turi keletą unikalių pranašumų. Daugiau nei 3000 metų Kinijos išskirtinumas nuolat traukė viso pasaulio prekybininkus, mokslininkus, religijos tyrinėtojus, kurie siekė turtų, galios ar tiesiog patarimų ir įkvėpimo. Kinai turi ilgą savo kultūros, kaip minkštosios galios, naudojimo istoriją. Savo knygoje „Galios ateitis“ J. Nye užsimena, kad dar 6 amžiuje kinų filosofas Lao Tzu teigė, kad geriausias lyderis yra tas, apie kurio egzistavimą žmonės net nenučiuokia. O kai lyderio darbas yra padarytas ir visi tikslai įgyvendinti, žmonės mano, kad jie tai padarė patys.¹²⁷ 17 Tangų dinastija, kuri Kiniją valdė nuo 618 iki 907 m., jau naudojo kultūrinės priemonės politinei naudai pasiekti.¹²⁸ Jų valdymo metu Kinijos civilizacijos kultūra išplito kaimyninėse šalyse, įskaitant Korėją, Japoniją ir Vietnamą.

Kinijos imperatoriaus žmona Wu Zetian (625-705 m.) Japonijos imperatoriui Tenmu nusiuntė keletą pandų – Kinijos nacionalinį simbolį. Šio sumanymo tikslas buvo parodyti, kad Kinija gerbia ir vertina Japonijos lyderį bei jo šalies žmones, nori su jais palaikyti draugiškus santykius. Praėjus daugiau nei tūkstančiui metų, pandos vis dar atlieka diplomatinę – kultūrinę rolę. 1970 m. Kinijos vyriausybė tuo pačiu tikslu paskolino pandas JAV ir Japonijos zoologijos sodams.¹²⁹ Taip buvo siekiama tose šalyse sukurti malonų ir teigiamą diskursą Kinijos atžvilgiu. Tokios iniciatyvos buvo

¹²⁶ Lam Pin Foo, Only the Tang Dynasty Came Close to Having Influence, The Straits Times, 1996.

¹²⁷ Joseph S. Nye, The Future of Power (New-York: Public Affairs, 2011), 81

¹²⁸ The Giant Panda is on a Bit of a Roll, The Economist, 2017, prieiga per internetą: <<https://www.economist.com/science-and-technology/2017/09/16/the-giant-panda-is-on-a-bit-of-a-roll>>, (žiūrėta 2021 03 26).

¹²⁹ Magnier M., Attack of the Pandas, 2006, prieiga per internetą: <<http://www.latimes.com/news/nationworld/world/la-fg-pandas21mar21,0,1642183.story?page=1&coll=la-home-headlines>>, (žiūrėta 2021 03 27).

pažymėtos kaip pirmieji kultūriniai mainai tarp Kinijos ir Vakarų dabartinėje eroje ir tapo plačiai žinomos kaip „pandų diplomatija“.

Po Mao Zedong valdymo pabaigos vykęs „reformų ir atsivėrimo“ laikotarpis lėmė vis didesnę tarptautinį susidomėjimą kinų kultūra. Tuo pačiu tai sukūrė pretekstą Kinijos lyderiams plėsti tautos kultūrinę įtaką. Pripažindama kalbos svarbą didinant kultūrinį patrauklumą, Kinija taikydama gana agresyvų modelį ėmė skatinti kinų kalbos studijas visame pasaulyje. 2003–2013 m. Kinijos prezidentu buvęs Hu Jintao per 2007 m. vykusį Komunistų partijos suvažiavimą pabrėžė, kad šalis privalo ir toliau didinti savo minkštąją galią naudodamasi savo kultūra, nes tai yra labai svarbu šalies augimui. Kitaip nei, pavyzdžiui, Japonija, kuri yra uždara kultūra, Kinija savąją kultūrą laiko pasauline ir universalia. Prezidentas teigė, kad Kinijos kultūra priklauso ne tik kinams, bet ir visam pasauliui.¹³⁰ Jo nuomone, šalis yra pasirengusi intensyviai kultūrinius mainus su likusiu pasauliu, taip skatindami kultūrinę gerovę. Jam paantrino ir dabartinis Kinijos prezidentas Xi Jinping, 2017 m. sakydamas, kad šaliai reikia didinti savo minkštąją galią, kurti teigiamą Kinijos naratyvą ir plėsti šią žinią kuo plačiau visame pasaulyje.¹³¹

Kaip jau minėta, bandant tapti pirmaujančia ir centrine valstybe tarptautinėje arenoje, Kinijos lyderiai nusprendė investuoti į aukštąjį mokslą, kaip priemonę sėkmingiau projektuoti šalies minkštąją galią.¹³² Siekiant šio tikslo, 2004 m. įkurta ne pelno siekianti „HANBAN“ organizacija, kuri, globojama Kinijos kultūros ministerijos, tapo atsakinga už Konfucijaus institutų steigimą ir jų veiklą visame pasaulyje.¹³³ Tų pačių metų lapkričio 21 dieną pirmasis institutas buvo atidarytas Seule, Pietų Korėjoje. Dar po kelių mėnesių – Taškente, Uzbekistane. Šiuo metu 148 pasaulio valstybėse veikia 541 vienas Konfucijaus institutas.

Konfucijaus institutų tinklų įkūrimas ir išplėtimas tapo viena sėkmingiausių Kinijos valdžios iniciatyvų vystant savo minkštąją galią. Institutas organizuoja kinų kalbos bei kultūros kursus ir akademinius bei kultūrinius renginius. Kalbos kursuose geriausius rezultatus pasiekę studentai turi galimybę dalyvauti kinų kalbos vasaros stovykloje Kinijoje arba dalyvauti konkurse dėl Konfucijaus instituto stipendijos.¹³⁴ Taigi, iš pirmo žvilgsnio šio instituto misija atrodo labai kilni – suteikti galimybę net ir atokiausiose pasaulio vietovėse gyvenantiems žmonėms pažinti kinų kalbą bei kultūrą. Tačiau Kinijos valdžia turi ir kitų tikslų.

¹³⁰ Medeiros E. S., Fravel M. T., *China's New Diplomacy*, *Foreign Affairs*, vol. 82, no. 6, November–December 2003, p. 22–35.

¹³¹ Han Li, *From Red to "Pink": Propaganda Rap, New Media, and China's Soft Power Pursuit*, 2018, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26598705?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13be2cc74fde67a6aeb5d147960aaba&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 27).

¹³² Rui Yang, *Soft-Power and higher education: an examination of China's Confucius Institutes*, 2010, prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/233280724_Soft_Power_and_Higher_Education_An_Examination_of_China%27s_Confucius_Institutes>, (žiūrėta 2021 03 27).

¹³³ Ten pat.

¹³⁴ Ten pat.

Steigdamą Konfucijaus institutus, Kinijos valdžia susikuria sau galimybę kontroliuoti užsienio valstybėse dėstomas sinologijos studijas. Be to, Kinijos valdžia pati finansuoja šių institutų steigimą bei administravimą.¹³⁵ Taigi, nenuostabu, kad Konfucijaus institute studijuojantys asmenys neretai išvelgia Kinijos valdžios bandymus valstybės diskursą kreipti jiems palankia kryptimi. Vienas iš pavyzdžių – „Vienos Kinijos“ idėjos plėtotė, kuomet Taivanas ir Tibetas yra traktuojami kaip sudėtinės Kinijos valstybės dalys. Didžiausią nerimą kelia tai, kad Konfucijaus institutai veikia prie jau įsikūrusių užsienio šalių universitetų. Vadinasi, Kinija turi tiesioginį priėjimą prie perspektyviausių jaunų šalies žmonių, todėl gali paveikti jų mąstymą.

Prie šalies minkštosios galios sklaidos gali prisidėti ir tokie reiškiniai kaip *turizmas*. Šių laikų Kinijos turistai sudaro kur kas labiau pozityvų turtingesnių ir labiau savimi pasitikinčių turistų įvaizdį. Sparčiai auganti Kinijos ekonomika taip pat yra puikus pavyzdys.¹³⁶ Joshua Cooper Ramo teigė, kad Kinijos pademonstruotas ekonominis stebuklas besivystančioms šalims tapo naujo sėkmės recepto pavyzdžiu. Jis tai pavadino „Pekino konsensusu“. Anot Ramos, „Pekino konsensuą“ galima laikyti „Vašingtono konsensuso priešprieša“: jis netiki, kad gali būti vienodas kiekvienos situacijos sprendimo būdas ir nepalaiko „vieno didelio šuolio“ idėjos. Vietoj to, „Pekino konsensusas“ pabrėžia vystymąsi, pagrįstą pačios šalies ypatumais, su dideliu noru diegti naujoves ir eksperimentuoti.¹³⁷ Kol kas nėra jokios susistemintos informacijos, todėl negalima tinkamai įvertinti „Pekino konsensuso“ modelio. Pati Kinija niekada oficialiai nevartoja šio termino. Tai leidžia manyti, kad per pastaruosius dešimtmečius demonstruojama Kinijos pažanga juos pačius verčia pergaltvoti santykį tarp ekonomikos plėtros ir ekonominės bei politinės laisvės. Palyginęs reformas Kinijoje ir Rusijoje, Robert Kaplan padarė išvadą, kad „kartais autokratija sukuria laisvę“.¹³⁸ Kinija įrodė, jog galima turėti ekonominę laisvę neturint politinės laisvės, nors anksčiau buvo priimta manyti, kad tai nėra įmanoma.

Tokia Kinijos *ideologija* daro įtaką vis dar besivystančioms šalims. Panašiai elgiasi ir Rusija, kuri riboja demokratiją ir tuo pačiu skiria didžiulį dėmesį ekonomikos augimui. Kitos buvusios sovietų respublikos, tokios kaip Kazachstanas, Uzbekistanas ir Turkmėnistanas, formuodamos savo ekonomikos modelį labiau dėmesį kreipia į Kinijos, o ne Tarptautinio valiutos fondo nuomonę. Pietų Azijoje šis kinų modelis taip pat yra patrauklus. Indijos ministras pirmininkas Manmohan Singh teigė,

¹³⁵ Han Li, From Red to "Pink": Propaganda Rap, New Media, and China's Soft Power Pursuit, 2018, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26598705?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13be2cc74fde67a6aeb5d147960aaba&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 27).

¹³⁶ Ten pat.

¹³⁷ Williamson J., Is the "Beijing Consensus" Now Dominant?, 2012, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/24905162?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae152669e2fe35bf38988a19695c900dc&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 28).

¹³⁸ Kaplan R., Sometimes, Autocracy Breeds Freedom, New York Times, 1998, p. 37.

kad Indija turėtų į Kiniją žvelgti kaip į ekonomikos augimo ir pasaulinės prekybos vystymo pavyzdį.¹³⁹ Lotynų Amerikos politikos formuotojai taip pat parodė didžiulį susidomėjimą Kinijos modeliu. Brazilijos prezidentas Luis Inacio da Silva į Pekiną siuntė mokslo grupes, kad jos galėtų pasimokyti iš gerosios Kinijos patirties.¹⁴⁰ Afrikoje autoritariniai lyderiai taip pat bando taikyti Kinijos modelį ir mažindami skurdą išlaikyti valstybės kontrolę savo rankose siekia išlaikyti savo kontrolę rinkos mechanizmais skurdui mažinti.¹⁴¹ Puikiai žinodama Kinijos ekonominės sėkmės istoriją, nuo 2002 m. Šiaurės Korėja taip pat priėmė tam tikras reformas ir modifikavo savo planinės ekonomikos modelį. Visgi, pačiais ištikimiausiais „Pekino konsensus“ sekėjais galima vadinti Laosą ir Vietnamą. Laosas seka Kinijos rinkos autorizavimo pavyzdžiu, o Vietnamas nuolat pabrėžia stabilumo, o ne politinių reformų svarbą ir taip pat kopijuoja Kinijos modelį.¹⁴² Pekino gebėjimą pateikti alternatyvų politinį ir ekonominį modelį mato visas pasaulis. Teigiama, kad tai yra didžiausia ideologinė grėsmė, kurią Vakarai jautė nuo Šaltojo karo pabaigos. Visgi, galima daryti išvadą, kad kol kas Kinijos modelį perimti ir pritaikyti bando vis dar besivystančios, nedemokratinės šalys.

Šiomis dienomis pastebimas vis didesnis Kinijos aktyvumas *tarptautinėse organizacijose*, ypatingai Jungtinėse Tautose. Didesnio įsitraukimo tikslas yra noras prisidėti prie tokių tarptautinių normų, standartų, praktikų ir taisyklių formavimo, kurios pasitarnautų Kinijos ilgalaikės strategijos labui ir kartu silpnintų JAV padėtį pasaulinėje arenoje.¹⁴³ Kinijai ypatingai svarbu užsitikrinti besivystančių šalių, ypatingai tų, su kuriomis palaiko intensyvius ekonominius ryšius, paramą. Dauguma jų yra skurdžios Afrikos, Lotynų Amerikos ir Centrinės Azijos šalys su neefektyviomis ir represinėmis politinėmis sistemomis. Didėjanti Kinijos įtaką tarptautinėse institucijose gali būti paaiškinama ir tuo, kad JAV pastaruoju metu vyrauja izoliacinės tendencijos.

Kinija stiprina savo pozicijas institucijose, kurios daugelį metų kritikuoja žmogaus teisių pažeidimus pačioje Kinijoje. Per 44-ąją JT Žmogaus teisių tarybos sesiją (2020 m. birželio 30 - liepos 17 d.) buvo priimtos dvi deklaracijos, susijusios su Honkongo nacionalinio saugumo įstatymu, kuris panaikino ankstesnę jo autonomiją. Pirmąją deklaraciją, išreikšdami paramą Kinijos valdžios

¹³⁹ Speech by Prime Minister Dr. Manmohan Singh at the Chinese Academy of Social Sciences, Beijing, 2008, prieiga per internetą: <<https://mea.gov.in/outgoing-visit-detail.htm?1445/Speech+by+Prime+Minister+Dr+Manmohan+Singh+at+the+Chinese+Academy+of+Social+Sciences+Beijing>>, (žiūrėta 2021 03 28).

¹⁴⁰ Williamson J., Is the “Beijing Consensus” Now Dominant?, 2012, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/24905162?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae152669e2fe35bf38988a19695c900dc&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 28).

¹⁴¹ Ten pat.

¹⁴² China lights Vietnam's path, prieiga per internetą: <<https://www.japantimes.co.jp/opinion/2004/01/12/commentary/world-commentary/china-lights-vietnams-path/>>, (žiūrėta 2021 03 28).

¹⁴³ Han Li, From Red to "Pink": Propaganda Rap, New Media, and China's Soft Power Pursuit, 2018, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26598705?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13be2cc74fde67a6aeb5d147960aaba&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 28).

institucijoms, palaikė net 53 šalys, daugiausia iš Afrikos, Vidurio Rytų, Lotynų Amerikos ir Pietryčių Azijos. Kitą deklaraciją, kurioje buvo smerkiama valdžios institucijų veikla Pekine, palaikė tik 23 demokratinės ir išsivysčiusios šalys.¹⁴⁴ Šis pavyzdys parodo, kaip besivystančių šalių augančią ekonominę padėtį galima panaudoti siekiant politinės įtakos tarptautinėje arenoje. Tai tarnauja kaip priemonė įteisinti Kinijos veiksmus ir skatinti politikos viziją, paremtą tokiais principais kaip suverenumas, nesikišimas ir abipusiai naudingas bendradarbiavimas.

Kinijos suaktyvėjimas pastebimas ir Jungtinių Tautų taikos palaikymo operacijų srityje. Šalis šioms operacijoms skiria vis daugiau savo žmogiškųjų bei finansinių išteklių. 2008–2020 m. Kinijos finansinis įnašas į taikos palaikymo operacijų organizavimo biudžetą padidėjo nuo 693 mln. (9,4%) iki 988 mln. JAV dolerių (15,21%) ir viršijo bendrą Japonijos (8,56%) ir Vokietijos (6,09%) indėlį. Tarp nuolatinių Jungtinių Tautų Saugumo tarybos narių Kinija turi ne tik gausiausią kontingentą – apie 2500 mėlynųjų šalmų, bet ir viršija bendras kitų supervalstybių pajėgas.¹⁴⁵ Dauguma karių tarnauja Sudane, Pietų Sudane, Libane, Malyje ir Kongo Demokratinėje Respublikoje. Tokie veiksmai padeda palaikyti Kinijos politiką Afrikos atžvilgiu, kuria siekiama įtvirtinti Pekino įtaką ir sukurti teigiamą šalies įvaizdį.

Kinija taip pat didelį dėmesį skiria organizacijoms susijusioms su inovatyviosiomis technologijomis. Vis intensyvėjanti JAV ir Kinijos konkurencija laipsniškai riboja Kinijos ekonomikos plėtrą. Nustačius tarptautinius technologijų standartus, kurie yra naudingi Kinijos įmonėms, atsiranda galimybė iš dalies kompensuoti šiuos nuostolius.¹⁴⁶ Dėl šios priežasties Kinijos valdžios institucijos bando auganti valstybės mokslinį ir techninį potencialą ir vis labiau reikštis tokiose organizacijose kaip Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO), Tarptautinė elektrotechnikos komisija (IEC), Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (ITU) ir Trečios kartos partnerystės projektas (3GPP). Europos Sąjunga, Japonija ir JAV vis dar turi aiškų pranašumą šiose srityse, tačiau imant 2010–2020 metus Kinijos atstovai iki šiol vadovavo 4 iš 15 JT specializuotų agentūrų, įskaitant UNIDO, ITU, FAO ir ICAO, kurios yra atsakingos už standartų nustatymą telekomunikacijų, aviacijos ir žemės ūkio srityse.¹⁴⁷

¹⁴⁴ 44th regular session of the Human Rights Council

<<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session44/Pages/44RegularSession.aspx>>

¹⁴⁵ China's Growing Influence in International Organizations, 2020, prieiga per internetą:

<<https://warsawinstitute.org/chinas-growing-influence-international-organizations/>>, (prieiga per internetą: 2021 03 29).

¹⁴⁶ China's Role and Status In International Society, prieiga per internetą:

<https://www.researchgate.net/publication/322280221_CHINA%27S_ROLE_AND_STATUS_IN_INTERNATIONAL_SOCIETY_SHOULD_ITS_RISE_BE_PERCEIVED_AS_A_%27THREAT%27>, (žiūrėta 2021 03 29).

¹⁴⁷ How China Is Taking Over International Organizations, One Vote at a Time, prieiga per internetą:

<<https://www.wsj.com/articles/how-china-is-taking-over-international-organizations-one-vote-at-a-time-11601397208>>, (žiūrėta 2021 03 29).

Taigi, augant Kinijos ekonominei ir karinei galiai, reikėtų tikėtis vis aktyvesnių Kinijos bandymų išplėsti savo įtaką tarptautinėse organizacijose, tokiose kaip Jungtinės Tautos, Pasaulio Prekybos Organizacija ir Tarptautinis Valiutos Fondas. Pekino valdžia sieks institucinių pokyčių, remdamasi vis didesne besivystančių šalių parama. Reformomis siekiama suformuoti palankią tarptautinę aplinką ir sukurti Kinijos, kaip nešališkos valstybės, globalizacijos gynėjos ir patrauklios alternatyvos JAV įvaizdį. Tam, kad tai neįvyktų, Vakarų šalys turi aktyviau dalyvauti tarptautinių institucijų veikloje, o pagrindiniai veikėjai (JAV, ES, Japonija, Pietų Korėja) labiau derinti ir koordinuoti savo poziciją vienu ar kitu klausimu bei ieškoti alternatyvų Pekino siūlomoms idėjoms.

Kinijos *užsienio politikos* tikslas yra padėti apsaugoti ir legitimizuoti vienos partijos valdymą Kinijoje. Valstybė, partija ir žmonės yra laikomi trimis pagrindiniais užsienio politikos ramsčiais.¹⁴⁸ Šiam tikslui įgyvendinti pasitelkiamos trys pagrindinės institucijos: Užsienio reikalų ministerija, Tarptautinių ryšių departamentas ir Jungtinio fronto darbo departamentas. Kiekvienas iš jų prisideda prie Kinijos komunistų partijos ilgaamžiškumo.

Užsienio reikalų ministerija yra žymiausia Kinijos užsienio politikos srityje veikianti institucija, atsakinga už valstybių diplomatijos vykdymą. Nepaisant to, kad tai yra JAV Valstybės departamento atitinkamo Kinijoje, šių dviejų institucijų tapatinti negalima. Nors Valstybės departamentas yra pagrindinė JAV užsienio politikos formuotojas, Kinijos užsienio reikalų ministerija veikia kaip logistinis karkasas įgyvendinti užsienio politikai ir bendrauti su kitomis šalimis.¹⁴⁹ Pavyzdžiui, užsienio reikalų ministras Wang Yi nėra aukščiausio rango Kinijos diplomatas. Wang net nėra galingojo Politbiuro komiteto narys. Jį ministru tiesiog paskyrė Centrinė užsienio reikalų komisija – aukščiausios užsienio politikos formavimo įstaiga.¹⁵⁰

Centrinę užsienio reikalų komisiją 2018 m. suformavo Xi Jinping, taip siekdamas daryti daugiau asmeninės ir partinės įtakos užsienio politikos formavimui.¹⁵¹ Būtent šioje įstaigoje yra diskutuojama apie Kinijos Komunistų Partijos interesus ir jiems teikiama pirmenybė. Dėl to Užsienio reikalų ministerija iš esmės buvo izoliuota nuo politikos formavimo proceso ir dabar ji veikia kaip operatyvinė komunistų partijos dalis.¹⁵² Ministerija ir toliau atlieka svarbų vaidmenį Kinijos užsienio politikoje, bet nuo šiol vykdo tiesioginius Xi Jinping prioritetus. Tačiau kalbant apie Kinijos užsienio politiką, reikia paminėti, kad joje veikia žymiai daugiau institucijų.

¹⁴⁸ Shambaugh D., *China's Propaganda System: Institutions, Processes and Efficacy*, 2007, prieiga per internetą:

<https://www.jstor.org/stable/20066240?read-now=1&refreqid=excelsior%3A5feba6910f8bb315f1c16641f7441f11&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 29).

¹⁴⁹ Ten pat.

¹⁵⁰ Ten pat.

¹⁵¹ Yenna Wu, *Recognizing and Resisting China's Evolving Sharp Power*, 2019, prieiga per internetą:

<https://www.jstor.org/stable/45216268?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ac695103a987c19bec501229a205b9e0c&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 04 01).

¹⁵² Ten pat.

Nors valstybės užsienio politiką vykdo Užsienio reikalų ministerija, partija yra įkūrusi savo departamentą, kuris turi atskirą užsienio politikos darbotvarkę. Komunistų partijos Tarptautinis ryšių departamentas (ILD) užsienio žiniasklaidoje susilaukia labai mažai dėmesio, nors jo vaidmuo toli gražu nėra menkas.¹⁵³ Užsienio reikalų ministerija užsiima tradicine valstybių tarpusavio diplomatija, ILD vykdo „tyliąją“ diplomatiją tarp partijų. Tarptautinių ryšių departamentas vaidina svarbų strateginį vaidmenį vykdant komunistų partijos diplomatiją. Istoriskai jis buvo naudojamas ryšiams su kitomis komunistų ir socialistų partijomis skatinti.¹⁵⁴ Šiandien įgaliojimai išsiplėtė įtraukiant visas politines partijas. Jam pavesta ieškoti ambicingų ir talentingų politikų valdančiose ir opozicinėse partijose, siekiant gauti paramą Kinijos užsienio politikos tikslams įgyvendinti. Vienas iš ILD prioritetų yra Kinijos „Diržo ir kelio“ iniciatyvos (BRI) populiarinimas pasaulyje. BRI – ambicingas projektas, paskelbtas 2013 m. ir skirtas skatinti Kinijos ekonomiką.¹⁵⁵ Jis apima daug komponentų, reikalauja didelio masto investicijų į infrastruktūrą ir visa tai dėl to, kad Kinija galėtų lengviau eksportuoti šalies viduje pagaminamas prekes ir atvertų sau naujas rinkas.

ILD turi keletą savo veiklos mechanizmų. Vienas sėkmingiausių – kadru rengimas.¹⁵⁶ Pasitelkiami nemokamas keliones į Kiniją, programų finansavimo ir profesinio mokymo kursus, ILD vilioja politikus ir žiniasklaidos atstovus dalyvauti propagandos mokymuose.¹⁵⁷ Pavyzdžiui, 2014 ir 2015 metais apie 2000 Pietų Afrikos nacionalinio kongreso (ANC) pareigūnų dalyvavo Kinijos komunistų partijos politinio mokymo kursuose. Partija net skyrė lėšų ANC partinei mokyklai, kuri buvo įkurta pagal Šanchajaus lyderystės akademijos pavyzdį. Be to, ILD siunčia valstybines žiniasklaidos kompanijas, tokias kaip „Xinhua“ vesti mokymus kitoms valstybinėms žiniasklaidos organizacijoms. Ši programa užtikrina, kad užsienyje sklįstų teigiama informacija susijusi su BRI projekto įgyvendinimu. ILD vykdo tai, ką David Shambaugh vadina „tyliąja diplomatija“.¹⁵⁸ Jų kelionės, delegacijos ir konferencijos nėra tokios oficialios kaip tikrų valstybės ambasadorių. Tačiau jų darbas yra toks pat būtinas ir naudingas žvelgiant į ilgąją perspektyvą bei vykstančią konkurenciją su JAV.

¹⁵³ Han Li, *From Red to "Pink": Propaganda Rap, New Media, and China's Soft Power Pursuit*, 2018, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/26598705?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13be2cc74fde67a6aeb5d147960aaba&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 04 01).

¹⁵⁴ Ten pat.

¹⁵⁵ Ten pat.

¹⁵⁶ Ten pat.

¹⁵⁷ Ten pat.

¹⁵⁸ Shambaugh D., *China's Propaganda System: Institutions, Processes and Efficacy*, 2007, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/20066240?read-now=1&refreqid=excelsior%3A5feba6910f8bb315f1c16641f7441f11&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 04 01).

Paskutinė ir kompleksiškiausia Kinijos komunistų partijos vykdoma iniciatyva užsienio politikos srityje yra Jungtinio fronto darbo departamento (UFWD) veikla.¹⁵⁹ UFWD keliami ambicingi tikslai Kinijos užsienio politikos strategijoje. Užsienio reikalų ministerijos veikla nukreipta į valstybę, o ILD – į partiją, o UFWD – į žmones. UFWD dažnai yra vadinamas vienu iš Kinijos „stebuklingų ginklų“, jis apima keletą komunistų partijos ir vyriausybės padalinių.¹⁶⁰ Daugiausia klausimų kelia Kinijos Užjūrio reikalų biuras. Vienas iš jų tikslų yra koordinuoti 40 milijonų dydžio Kinijos diasporą visame pasaulyje. Daugiausia jos yra Pietryčių Azijoje. Pavyzdžiui, JAV UFWD labai stengiasi kontroliuoti Kinijos naratyvą laikraščiuose, kurie yra leidžiami kinų kalba. Dėl to ten atsiranda straipsniai, kurie pabrėžia Xi Jinpingo lyderystę ir menkina žmogaus teisių aktyvistų, tokių kaip Liu Xiaobo, mirtis.¹⁶¹ Šios strategijos tikslas yra paprastas: užsienio valstybės viduje sukurti komunistų partijai būdingos politikos poreikį. 2020 m. Nacionalinėje Taryboje dėl JAV ir Kinijos santykių Yang Jiechi nuolatos kartojo, kad Kinija nesiekia kištis į kitų šalių vidaus reikalus. Tačiau UFWD buvo sukurtas būtent tam tikslui. Kitas svarbus elementas – Kinijos „raudonųjų kapitalistų“ panaudojimas.¹⁶² Iš pradžių manyta, kad raudonieji kapitalistai yra aukšto lygio verslo klasė, kuri reformuos Kinijos komunistų partiją iš vidaus ir šalyje paskatins demokratinius procesus. Šiandien raudonieji kapitalistai yra pasklidę po visą pasaulį, o jų pagrindinis tikslas – vykdyti komunistų partijos išskeltus uždavinius.¹⁶³ Reformos laikais partinė įtaka privačiose įmonėse buvo paviršutiniška. Šiandien UFWD vidaus padalinys vykdo griežtą privataus verslo indoktrinaciją, o privačios Kinijos įmonės užsienyje vis dažniau įtarinėjamos dėl kišimosi į valstybės vidaus reikalus.¹⁶⁴ Tokios šalys tampa labiau pažeidžiamos technologiškai, kyla grėsmė nacionaliniam saugumui. Tokios kompanijos, kaip „Huawei“ ir „TikTok“, yra puikūs pavyzdžiai, kaip privačios korporacijos gali būti naudojamos partijos tikslams. Taigi, UFWD įgaliojimai sparčiai plečiasi, jie turi stiprią politinę paramą, todėl galima teigti, kad tai yra vienas iš esminių Kinijos užsienio politikos ramsčių, kuris nusipelno didesnio užsienio šalių žvalgybų dėmesio.

Išnagrinėjus Kinijos minkštosios galios šaltinius, galima daryti išvadą, kad šalis didelį dėmesį skiria ne tik ekonominiams ir kariniams galios auginimo aspektams, bet ir aktyviai minkštosios galios plėtotei. Kinijai šiuo aspektu pasitarnauja turtinga šalies kultūra, aktyvus dalyvavimas tarptautinėse

¹⁵⁹ Han Li, *From Red to "Pink": Propaganda Rap, New Media, and China's Soft Power Pursuit*, 2018, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26598705?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13be2cc74fde67a6aeb5d147960aaba&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 04 01).

¹⁶⁰ Ten pat.

¹⁶¹ Ten pat.

¹⁶² Shambaugh D., *China's Propaganda System: Institutions, Processes and Efficacy*, 2007, prieiga per internetą:

<https://www.jstor.org/stable/20066240?read-now=1&refreqid=excelsior%3A5feba6910f8bb315f1c16641f7441f11&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 04 01).

¹⁶³ Han Li, *From Red to "Pink": Propaganda Rap, New Media, and China's Soft Power Pursuit*, 2018, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26598705?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13be2cc74fde67a6aeb5d147960aaba&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 04 02).

¹⁶⁴ Ten pat.

organizacijose, tokiu būdu siekiant užsitikrinti kuo gausesnį užsienio šalių palaikymą. Taip pat svarbų vaidmenį vaidina veikla užsienio politikos srityje, kur pagrindiniais politikos ramsčiais laikomi valstybė, partija ir žmonės. Komunistinė Kinijos valdžia pasitelkdama Užsienio reikalų ministeriją, Tarptautinių ryšių departamentą, Jungtinio fronto darbo departamentą ir naudodama politinius, diplomatinius bei ekonominius svertus siekia teigiamo šalies naratyvo populiarinimo visame pasaulyje. Kinija suvokia minkštosios galios svarbą norint tapti pasauline galybe. Visgi, nors ir turėdamas neribotus finansinius išteklius, komunistinis režimas susiduria su tam tikrais sunkumais, bandydamas tuos išteklius paversti norimais rezultatais.

Teorinėje dalyje apžvelgus galios koncepciją, galima daryti išvadą, kad galia tarptautinių santykių teorijoje yra vienas svarbiausių elementų padedančių suprasti ir analizuoti tarpvalstybinius santykius. Tai ypač pastebima realistinėje bei neorealistinėje paradigmoje. Vienas žinomiausių realizmo atstovų, H. J. Morgenthau rašė, kad tarptautinė politika yra kova dėl galios. Kad ir koks būtų galutinis valstybės tikslas tarptautinėje politikoje, artimiausias iš jų bus galia. Galutiniu tikslu valstybės veikėjai laiko savo tautos laisvę, klestėjimą, saugumą ir galią. Tuo tarpu neorealistas su K. Waltz priešakyje teigia, kad tarptautinėje sistemoje kiekviena šalis yra priversta kaupti galią. Jie mano, kad tarptautinė sistema yra anarchiška, nes joje egzistuoja hierarchija. Pasak Waltz, tokioje sistemoje šalys gyvena nuolatinėje karo būsenoje – karas gali kilti bet kada, nes moraliniai ir teisingumo principai neeliminuoja karo priežasčių. XX a. pabaigoje amerikiečių akademikas Joseph S. Nye dar labiau sustruktūrizavo galios sampratą išskyręs minkštąją ir kietąją jos rūšis. Jei kalbant apie kietąją galią atsižvelgiama tik į fizinę jėgą, pinigus ir pan., tai minkštosios galios koncepcijoje dominuoja kultūra, vertybės, patrauklumas. Minkštoji galia – tai mokėjimas daryti įtaką kitų elgesiui ir įrodyti savo tikslų teisingumą nenaudojant jokių prievartos formų. Autorius praplėtė galios sąvoką, nes anksčiau ji buvo vertinama realistiniame kietosios galios diskurse. Minkštoji galia padeda paskatinti kitas valstybes elgtis taip, kaip norėtų minkštąja galia disponuojantis subjektas. Visgi, tik abiejų galios rūšių sintezė gali padėti konkrečiai valstybei tapti dominuojančia jėga pasaulyje ir įgyti kitų šalių pripažinimą. Charakterizavus vis labiau į pasaulio lyderes besiveržiančios valstybės – Kinijos – galią paaiškėjo, kad šalies kietosios galios resursai nekelia jokių abejonių, jie nuolat auga. Kinija gali pasigirti didžiausia žmonių populiacija pasaulyje bei viena stipriausių kariuomenių. Šalis sparčiai auga ekonomiškai, turi didžiulę teritoriją, kurioje gausu gamtinių išteklių. Visgi, Kinija susiduria su sunkumais plėtodama savo minkštąją galią. Pasauliniame minkštosios galios indekse valstybė užima vos 27 vietą.¹⁶⁵ Atsižvelgiant į Kinijos investicijas, tai sąlyginai maža grąža. Įprasta manyti, kad kultūra yra bene svarbiausias valstybės minkštosios galios resursas. Tai suvokdama Kinija 2004 m. pradėjo naują – Konfucijaus institutų – iniciatyvą, tapusią vienu iš svarbiausių įrankių, kurio pagalba visame pasaulyje labai sparčiai skleidžiama kinų kalbą bei kultūrą, pagrindinį dėmesį skiriant

¹⁶⁵ The Soft Power 30, prieiga per internetą: <<https://softpower30.com>>, (žiūrėta 2021 04 02).

mokyklinio amžiaus vaikams bei jau universitete studijuojantiems studentams. Taigi, praktinėje darbo dalyje atliekama atvejo studija ir pasitelkiant **turinio, antrinių kiekybinių duomenų ir diskurso analizės metodus**, bandoma atsakyti į klausimą, koks Kinijos diskursas kuriamas šalyse, kuriose veikia daugiausia kinų kalbą bei kultūrą skleidžiančių Konfucijaus institutų?

2. KONFUCIJOS INSTITUTŲ KAIP KINIJOS MINKŠTOSIOS GALIOS ĮRANKIO ANALIZĖ

2.1. Tyrimo metodologija

Laikantis išsikelto tikslo teorinėje darbo dalyje buvo nagrinėjama galios koncepcija bei minkštosios galios, kaip veiksnio, galinčio padėti padidinti bendrą valstybės galią ir sukurti taikios valstybės įvaizdį, problematika. Praktinėje darbo dalyje bus bandoma atsakyti į klausimą, koks Kinijos diskursas skleidžiasi šalyse, kuriose veikia daugiausiai Konfucijaus institutų ir ar šis plataus masto projektas yra sėkmingas. Tikslui įgyvendinti buvo pasirinkta atvejo studija. Pasitelkus šią strategiją per skirtingus naratyvus, duomenų rinkimo ir analizės metodus, bus vykdoma išsami ir koncentruota vieno reiškinių analizė. Atvejo studijos metodas rašančiojo nereikalauja nusibrėžti konkrečių rėmų, bet skatina naudoti kuo įvairesnius resursus, kad temos analizė būtų pakankamai objektyvi.¹⁶⁶ Priemonių, kurios padėtų atlikti tyrimą, pasirinkimas yra platus, todėl ir analizuojama tema bei užsibrėžtas tikslas gali būti lengviau ištiriami, tuo pačiu išlaikant struktūriškai teisingą metodologiją. Siekiant atsakyti į išsikeltus klausimus, tyrimo modelis formuojamas šiais etapais:

1. Pirmoje tyrimo dalyje pasitelkiama santykinai nestruktūrizuota dokumentų analizė. Jos pagalba atskleidžiama pagrindinė mintis bei idėjos, loginiai saitai ir priešpriešos, dėsningumai bei tendencijos.¹⁶⁷ Pasitelkiant santykinai nestruktūrizuotą dokumentų analizės metodą, bus nagrinėjami oficialūs su Konfucijaus institutais susiję dokumentai, kuriuose įtvirtintas institutų statusas, aprašoma veikla bei nurodomi išsikelti tikslai.

2. Nors Konfucijaus institutai savo veiklą pradėjo tik 2004 metais, jų padaliniai greitai išplito visame pasaulyje. Tai yra vienas sėkmingiausių Kinijos minkštosios galios projektu, kurio pagalba vis daugiau žmonių mokosi kinų kalbos bei turi galimybę susipažinti su šalies kultūra. Diskurso analizės metodas šiuo atveju taikomas todėl, kad tyrimo metu siekiama atskleisti, ką apie konkretų dėmesio objektą – Konfucijaus institutus - sako skirtingi socialiniai veikėjai ir kaip institutai įtakoja esamą socialinę realybę. Toks tyrimas leidžia sistemiškai apimti požiūrių į objektą, kurie egzistuoja duotojoje kultūroje, visumą bei tuo pačiu viską atlikti tų požiūrių neprovokuojant ir niekaip jų neįtakojant išankstiniu žinojimu.¹⁶⁸ Atliekant tyrimą buvo analizuojama 10 šalių, kuriose veikia daugiausia Konfucijaus institutų. Tai - JAV, Didžioji Britanija, Pietų Korėja, Rusija, Vokietija, Prancūzija, Tailandas, Japonija, Australija ir Kanada. Stengiantis nepadaryti įtakos tyrimo rezultatams,

¹⁶⁶ Telešienė A., Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su nvivo ir text analysis suite, prieiga per internetą: <http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_2_1.html>, žiūrėta (2021 04 03).

¹⁶⁷ Ten pat.

¹⁶⁸ Ten pat.

internetinėje paieškoje buvo naudojami tik šie raktiniai žodžiai – „Confucius Institutes in X (valstybės pavadinimas)“. Taip pat svarbu paminėti, kad stengiantis atlikti kuo gilesnę diskurso analizę, tiriant šalis, kurių oficialioji kalba nėra anglų, buvo naudojama jų nacionalinė kalba. Tyrimo metu išanalizuoti 157 straipsniai. Dėl ribotos darbo apimties gilesnei analizei pasitelktos tik tos publikacijos, kurios tiksliausiai iliustruoja Konfucijaus institutų veiklos ypatumus. Atlikus minėtų šalių diskurso analizę, buvo bandoma nustatyti, koks Kinijos diskursas vyrauja konkrečios šalies viešojoje erdvėje.

Pasitelkus antrinės kiekybinių duomenų analizės metodą buvo analizuojami sociologinių tyrimų kompanijos "Pew Research Center" 2004 - 2019 metais surinkti duomenys apie tai, kaip tiriamų šalių gyventojai vertina Kiniją (palankiai / nepalankiai) ir kaip tas vertinimas kito analizuojamu laikotarpiu. Siejant šią informaciją su diskurso analizės metu išryškėjusiomis tendencijomis buvo galima daryti išvadą, ar vieno svarbiausių Kinijos minkštosios galios instrumentų - Konfucijaus institutų, o taip pat ir viso Kinijos minkštosios galios sklaidos aparato, veikla yra sėkminga.

2.2. Konfucijaus institutų dokumentų analizė

Konfucijaus institutai yra ne pelno siekiančios švietimo įstaigos, finansuojamos Kinijos vyriausybės, o jų tikslas yra užtikrinti kinų kalbos bei kultūros sklaidą visame pasaulyje. Kinų kalba įvardijama kaip pati reikalingiausia, todėl šalys priimančios šiuos institutus, tai daro gana noriai.¹⁶⁹ Nuo pat 2004 m., kai ši didelio masto Kinijos Konfucijaus institutų iniciatyva startavo, ji yra apibūdinama kaip Kinijos minkštosios galios plėtotės sėkmės istorija. Šiuo metu institutai veikia 148 pasaulio valstybėse, o bendras jų skaičius siekia 541. Taip pat veikia ir daugiau nei tūkstantis Konfucijaus klasių, kurios savo veiklą vykdo užsienio šalių pradinėse ir vidurinėse mokyklose. Institutų programose galima rasti tokių dalykų kaip kovos menai, kaligrafija, tradicinė kinų medicina (to moko Konfucijaus tradicinės kinų medicinos institutas Londone), popieriaus karpymas, kaligrafija, taiči, tradicinė muzika ir dainavimas, maisto gaminimas ir t.t.¹⁷⁰ Nors pasaulyje tai nėra naujas reiškinys, kai tam tikrose šalyse steigiamos užsienio valstybių kalbos bei kultūros plėtojimo institucijos (Britų taryba, Servanteso institutas, Prancūzijos akademija), Konfucijaus institutai nuo savo pirmtakų skiriasi veikimo principu. Tai atsiskleidžia nagrinėjant oficialius instituto dokumentus – Konfucijaus institutų Konstituciją bei įstatus.

Kaip teigiama oficialiame Konfucijaus institutų internetiniame puslapyje, institutai yra kultūrinių mainų tarp Kinijos ir pasaulio platforma.¹⁷¹ Tuo pačiu tai tiltas, stiprinantis Kinijos ir viso

¹⁶⁹ 10 foreign languages in demand across the globe, prieiga per internetą:

<<https://www.educationworld.in/foreign-languages-in-demand-across-the-globe/>>, (žiūrėta 2021 04 04).

¹⁷⁰ Confucius Institutes Around the World – 2021, prieiga per internetą: <<https://www.digmandarin.com/confucius-institutes-around-the-world.html>>, (žiūrėta 2021 04 04).

¹⁷¹ Center for Language Education and Cooperation, prieiga per internetą: <<http://www.chinese.cn/page/#/pcpage/mainpage>>, (žiūrėta 2021 04 04).

pasaulio draugystę bei bendradarbiavimą. Teigiama, kad institutai yra labai laukiami visame pasaulyje. Perskaitę tokį Konfucijaus institutų pristatymą, galime daryti išvadą, kad tinklapyje pateikiama informacija yra vienašališka ir neobjektyvi.

Konfucijaus institutų konstituciją bei įstatus sudaro 8 skyriai:

1 skyrius: Bendrieji principai. Šio skyriaus pirmajame punkte apibrėžiami Konfucijaus institutų tikslai. Teigiama, kad Konfucijaus institutai siekia patenkinti žmonių iš įvairių pasaulio šalių ir regionų, besimokančių kinų kalbos, poreikius, stiprinti šių žmonių supratimą apie kinų kalbą ir kultūrą, skatinti švietimo ir kultūros mainus bei bendradarbiavimą tarp Kinijos ir kitų šalių, puoselėti draugiškus santykius su kitomis tautomis, skatinti daugiakultūriškumo plėtrą ir kurti harmoningą pasaulį.¹⁷² Šie instituto tikslai visiškai atspindi teorinėje darbo dalyje apibrėžtą Kinijos minkštosios galios modelį – šalis supranta kultūros svarbą šalies augimui, todėl savo kultūrą pateikia kaip pasaulinę ir universalią. Kinija leidžia suprasti, kad jų kultūra priklauso ne tik jiems patiems, bet ir visam pasauliui. Žinoma, žvelgiant į politinę situaciją pačioje Kinijoje (nesutarimai su Taivanu, Tibetu, uigūnų ir kitų etninių mažumų genocidas ir pan.), labai keistai skamba šalies noras per Konfucijaus institutus kurti harmoningą pasaulį.

2 skyrius: Verslo paslaugos. Šiame skyriuje apibrėžiama, kokias paslaugas teikia Konfucijaus institutai. Tai – kinų kalbos mokymas, kalbos mokytojų rengimas bei mokymo išteklių tiekimas, kinų kalbos egzaminų (HSK) studentams organizavimas, kalbos dėstytojų atestavimas bei rūpinimasis Kinijos bei priimančios šalies kultūriniais mainais.¹⁷³ Analizuojant šį skyrių išryškėja, kad sinologijos studijų kontrolė yra sutelkta išskirtinai Konfucijaus institutų rankose – institutą priimanti šalis šiuo atveju neturi jokios galios. Galima daryti išvadą, kad tokiu būdu kinai užtikrina, kad kalbos bei kultūros mokymas nebus „iškreipiamas“. Taip lengviau užtikrinti sau palankaus naratyvo skleidimą užsienio šalyje.

3 skyrius: Vadovybė. Šiame skyriuje nurodoma, kad Pekine įsikūrusi Konfucijaus institutų būstinė (HANBAN) yra ne pelno siekianti organizacija, turinti nepriklausomos organizacijos statusą. Centrinė būstinė yra ta institucija, kuri nurodo gaires Konfucijaus institutams visame pasaulyje.¹⁷⁴ HANBAN pagrindinį dėmesį skiria tarpinstitucinių ryšių užmezgimui, vadovaudama Kinijos švietimo, kultūros ir, kai kuriais atvejais, medicinos įstaigoms per Konfucijaus institutų programą. Visgi reikia paminėti, kad HANBAN – tai tiesiogiai Kinijos Liaudies Respublikos Švietimo ministerijai pavaldi institucija.¹⁷⁵ Nors ji yra klasifikuojama kaip ne pelno siekianti ne vyriausybinių organizacija, tačiau HANBAN dominuoja komunistinė Kinijos valdžios statytiniai. Jos vykdomojoje taryboje yra 12

¹⁷² Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes, prieiga per internetą:

<https://web.archive.org/web/20200831124420/http://english.hanban.org/node_7880.htm#nod>, (žiūrėta 2021 04 04).

¹⁷³ Ten pat.

¹⁷⁴ Ten pat.

¹⁷⁵ Confucius Institutes, prieiga per internetą: <file:///C:/Users/Dokumentai/Downloads/confucius_institutes.pdf>, (žiūrėta 2021 04 05).

aukščiausių valstybinių agentūrų, įskaitant Užsienio reikalų ministerijos, Valstybinės spaudos ir Leidybos administracijos ir Propagandos biuro atstovai.¹⁷⁶ HANBAN generalinis direktorius priklauso Kinijos valstybės tarybai – 35 narių valdybai, kuri iš esmės vadovauja šaliai. Pirmoji ir dabar jau buvusi organizacijos direktorė Xu Lin – aukštas pareigas Švietimo ministerijoje užėmusi tarnautoja, o vienas iš dabartinių vadovų Ma Jianfei – buvęs komunistų partijos sekretorius. Šie pavyzdžiai leidžia manyti, kad save nepriklausoma vadinanti, už Konfucijaus institutų veiklą atsakinga organizacija HANBAN yra kontroliuojama Kinijos autoritarinio režimo.

4 skyrius: Įsteigimas. Ketvirtajame skyriuje nurodomos Konfucijaus institutų steigimo gairės. Paraišką teikianti institucija turi įrodyti, kad yra teisėtai įregistruota institucija, atitinkanti visus kriterijus leidžiančius jai vykdyti mokymo, švietimo ir kultūros mainus bei viešąsias paslaugas. Taip pat besikreipiančioji institucija turi įrodyti, kad tame regione yra poreikis mokytis kinų kalbos ir kultūros.¹⁷⁷ Taigi, išryškinius pagrindinius šio skyriaus akcentus aiškėja, kad Konfucijaus institutai yra steigiami tik tuose užsienio šalių universitetuose, kurie patys kreipiasi į HANBAN ir atitinka statute keliamus reikalavimus. Steigdamas Konfucijaus institutą, HANBAN reikalauja, kad priimančioji institucija užmegztų partnerystę su švietimo įstaiga Kinijoje. Tai tik dar labiau verčia visą procesą atrodyti ne kaip pačios Kinijos, o veikiau užsienio šalies iniciatyvą. Kinija tuo naudojasi ir viešojoje erdvėje skleidžia naratyvą, kad institutai yra labai laukiami visame pasaulyje.¹⁷⁸

5 skyrius: Ištekliai. Šiame skyriuje teigiama, kad naujai įkurtas Konfucijaus institutas gaus Kinijos paramą savo veiklai pradėti. Vėliau, visos lėšos metinei instituto veiklai turi būti skiriamos priimančios šalies institucijos ir HANBAN organizacijos santykiu 1:1. Metinius projektus ir sąskaitas tvirtina HANBAN.¹⁷⁹ Galima daryti išvadą, kad institutas nėra finansiškai savarankiškas ir kad didžiąją jo veiklos dalį užtikrina Kinijos indėlis. Šis veiklos aspektas neliko nepastebėtas Kinijos visuomenės. Viešojoje erdvėje keliamas klausimas, ar patys kinai turėtų apmokėti kinų kalbos besimokančių užsienio piliečių sąskaitas. Priešpriešą sustiprina ir tai, kad Kinijoje skurdesniuose regionuose besimokantys vaikai neturi elementarių mokslui reikalingų priemonių ar patalpų. Konfucijaus institutų veikla stipriai paremta Kinijos valstybės subsidijomis, tačiau į bet kokias gautas pajamas žiūri tik kaip į finansinį plusą, o ne kaip į sėkmingos veiklos prielaidą.

6 skyrius: Administravimas. Šiame skyriuje nurodoma, kad Konfucijaus institutus valdo direktorių tarybos, kurias sudaro užsienio universiteto ir Konfucijaus instituto atstovai.¹⁸⁰ Nuostatuose šių žmonių proporcijos nenurodomos, institutai turi patys apsispręsti, kiek atstovų kuri šalis turės.

¹⁷⁶ Ten pat.

¹⁷⁷ Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes, prieiga per internetą: https://web.archive.org/web/20200831124420/http://english.hanban.org/node_7880.htm#nod, (žiūrėta 2021 04 04).

¹⁷⁸ "Chinese Language Fever" Has Reached New Peak Worldwide, prieiga per internetą: <http://cn.chinadaily.com.cn/a/202103/08/WS6045cca2a3101e7ce9742ddf.html>, (žiūrėta 2021 04 05).

¹⁷⁹ Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes, prieiga per internetą: https://web.archive.org/web/20200831124420/http://english.hanban.org/node_7880.htm#nod, (žiūrėta 2021 04 04).

¹⁸⁰ Ten pat.

Konfucijaus institute aukščiausias postas priklauso direktorių tarybos vadovui, kurį išrenka pati taryba. Visgi, kaip jau minėta anksčiau, svarbiausius sprendimus priima HANBAN taryba. HANBAN nubrėžia gaires, kurių laikosi atskiri Konfucijaus institutai visame pasaulyje. Organizaciją valdo taryba, kurioje yra penkiolika narių, iš kurių 10 yra užsienyje įsikūrusių Konfucijaus institutų direktoriai. Patys institutai yra valdomi atstovaujant jų pačių direktorių tarybai, kurioje turėtų būti priimančiosios institucijos narys bei HANBAN atstovas.¹⁸¹ Dabartinė Konfucijaus instituto būstinės tarybos pirmininkė yra Liu Yandong – Kinijos vicepremierė, Kinijos komunistų partijos politinio biuro narė, anksčiau vadovavusi Jungtinio fronto darbo departamentui. Kiti tarybos vadovai renkami panašiai – iš komunistų partijos ir centrinės vyriausybės agentūrų, tokių kaip Finansų ministerija, Švietimo ministerija ir Valstybės tarybos informacijos biuras (dar žinomas kaip Užjūrio propagandos biuras). Taryba nustato Konfucijaus institutų darbotvarkę ir keičia įstatus.¹⁸² Taigi, kaip ir ankstesniuose skyriuose, vyrauja aiški tendencija, kad nors viešai tai ir nėra deklaruojama, Konfucijaus institutų valdyme svarbiausi veikėjai yra su Kinijos komunistų partija susiję asmenys.

7 skyrius: Teisės ir pareigos. Šiame skyriuje apibrėžiamos Konfucijaus institutų teisės bei pareigos. Tarp pareigų nurodoma, kad institutas yra įpareigotas saugoti ir ginti Konfucijaus institutų reputaciją ir įvaizdį. Taip pat institutai turi sutikti su tuo, kad pagrindinė valdyba nuolatos stebi ir teikia jų veiklos vertinimus. Šiame skyriuje nurodoma, už kokias veikas asmuo arba šalis gali susilaukti teisinės atsakomybės.¹⁸³ Vieni tokių pavyzdžių – bet kokia veikla, kuri yra vykdoma Konfucijaus institutų vardu be HANBAN leidimo ir patvirtinimo. Taip pat teisinė atsakomybė gresia ne tik už įstatų pažeidimus ar turto praradimą, bet ir už Konfucijaus institutų reputacijos sugadinimą.

8 skyrius: Papildymas. Paskutiniame skyriuje nurodoma, kad tokiais pat nurodymais reikia vadovautis ir steigiant Konfucijaus klases. Taip pat pabrėžiama, kad HANBAN pasilieka sau teisę interpretuoti Konfucijaus institutų Konstituciją bei įstatus.

Atlikus oficialių Konfucijaus institutų dokumentų analizę, paaiškėjo, kad Kinija steigia šiuos institutus ne vien tam, kad užsienio šalyse skleistų savo kalbą ir kultūrą. Didžiausią kontroversiją kelia tai, kad institutai steigiami prie jau veikiančių užsienio šalių universitetų. Maža to – tai daroma pačių universitetų prašymu, jiems įrodžius, kad tame regione yra kinų kalbos mokymosi poreikis. Kinijos režimas, finansuodamas Konfucijaus institutų veiklą, prižiūrėdamas visą mokymosi procesą (skirdamas savo mokytojus, mokymosi medžiagą) užsitikrina galimybę kontroliuoti sinologijos studijas užsienio šalyse. Taigi, analizuojant oficialius, su Konfucijaus institutais susijusius, dokumentus, susidaro įspūdis, kad institutai turi visas sąlygas veikti kaip Kinijos propagandos įrankis, kuris gali padėti užtikrinti palankaus Kinijai naratyvo kūrimą užsienio šalyse. Norint išsiaiškinti, kaip

¹⁸¹ Ten pat.

¹⁸² Confucius Institutes, prieiga per internetą: <file:///C:/Users/Dokumentai/Downloads/confucius_institutes.pdf>, (žiūrėta 2021 04 05).

¹⁸³ Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes, prieiga per internetą: <https://web.archive.org/web/20200831124420/http://english.hanban.org/node_7880.htm#nod>, (žiūrėta 2021 04 04).

šiuos institutus vertina juos priimančios šalys ir koks Kinijos naratyvas jose kuriamas, kitame skyriuje analizuojamas valstybių, kuriose veikia daugiausiai Konfucijaus institutų, viešasis diskursas.

2.3. Valstybių analizė

2.3.1. JAV

„Stalo teniso“ diplomatija Šaltojo karo metu, dviejų pandų Ling-Ling ir Hsing-Hsing išsiuntimas į JAV, Ričardo Niksono vizitas Kinijoje 1972 metais ir vėliau, 1978 m. Kinijos pradėta atvirų durų politika, leido nenutrūkti ir plėtotis JAV bei Kinijos tarpusavio santykiams.¹⁸⁴ Konfucijaus institutų įkūrimas JAV simbolizavo naują tarpusavio valstybių santykių raidą XXI a. pradžioje. Pirmasis institutas savo veiklą pradėjo 2004 m. lapkričio mėnesį Merilendo universitete. Nors, skirtingai nuo kitų savo kolegų (Britų Tarybos, Prancūzų akademijos ir pan.), Konfucijaus institutai kūrėsi prie jau veikiančių universitetų, o įsteigimo metu turėdavo būti pasirašomos bendradarbiavimo sutartys tarp priimančios šalies ir Kinijos švietimo įstaigų, jokie pavojaus nebuvo išvelgiama. Priešingai – Konfucijaus institutų įkūrimas buvo vertinamas kaip teigiamas žingsnis siekiant tarpusavio supratimo ir harmonijos tarp dviejų, skirtingas kultūrinės tradicijas puoselėjančių, supervalstybių.¹⁸⁵ Institutų tinklas JAV, kaip ir visame pasaulyje, sparčiai plėtėsi, o 2012 m. viršijo 100. Visgi, šiandien JAV veikia tik 50 Konfucijaus institutų. Kinijos švietimo įstaigų uždarymo priežastys matyti JAV viešajame diskurse.

Kaip ir visose šalyse, taip ir į JAV, Konfucijaus institutai įkurti siekiant skleisti kinų kalbos, kultūros bei kurti harmoniją tarp skirtingų civilizacijų. Visgi, ilgainiui ėmė ryškėti tendencija, kad Konfucijaus institutų veikla yra siaura ir jie turi paskatą vengti ginčų, ypač Kinijai politiškai jautriomis temomis – Tibeto ir Taivano nepriklausomybės, Tiananmenio aikštėje vykusių žudynių klausimais ir pan. Kaip konkretų pavyzdį galima paminėti 2009 m. Šiaurės Karolinos universitete turėjusi vykti Tibeto dvasinio lyderio Dalai Lamos sutikimą, kuris buvo atšauktas Konfucijaus instituto vadovų pastangomis.¹⁸⁶ Tapo aišku, kad institutai pažeidžia 2 svarbiausius JAV atviros visuomenės principus – žodžio laisvės bei akademinės laisvės principus.

¹⁸⁴ Glaser B. S., US-CHINA RELATIONS: Managing Differences Remains an Urgent Challenge, 2014, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/44112066?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ad080aa17f8cbfe9a22f01cd77fba3c19&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 04 06).

¹⁸⁵ Ten pat.

¹⁸⁶ How China Managed to Play Censor at a Conference on U.S. Soil, prieiga per internetą: <<https://foreignpolicy.com/2018/05/09/how-china-managed-to-play-censor-at-a-conference-on-u-s-soil/>>, (žiūrėta 2021 04 06).

US labels Confucius Institute a Chinese 'foreign mission'

© 14 August 2020

Concerns are growing about Chinese influence on academic campuses around the world

The US has designated the Confucius Institute (CI), the Chinese government-run global education programme, as a foreign propaganda mission.

The order says CI, which offers language and cultural programmes overseas, is "owned or effectively controlled" by a foreign government.

4 pav. JAV Konfucijaus institutus traktuos kaip „užsienio misiją“

Šaltinis: US labels Confucius Institute a Chinese 'foreign mission', 2020, prieiga per internetą: <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53773776>>, (žiūrėta 2021 04 09).

JAV įvardijo Konfucijaus institutą – Kinijos vyriausybės vykdomą pasaulinio švietimo programą, kaip užsienio propagandos misiją (4 pav.). Įsakyme nurodoma, kad užsienio kalbų ir kultūros programas plėtojanti institucija „priklauso arba yra faktiškai kontroliuojama“ užsienio vyriausybės, todėl darbuotojai privalės registruotis ir jiems bus taikomi apribojimai, panašūs į tuos, kurie taikomi diplomatinėms atstovybėms. Vadinasi, JAV, nors ir sparčiai uždarinėdama Konfucijaus institutus visoje šalyje, suteikia šansą institutams perkvalifikuoti savo veiklą.

Senate approves bill to tighten controls on China-funded Confucius Institutes on U.S. university campuses

PUBLISHED FRI, MAR 5 2021 4:52 PM EST | UPDATED FRI, MAR 19 2021 9:35 AM EDT

Christian Nunley
@CNUNLEY7

SHARE

KEY POINTS

- The Senate on Thursday approved by unanimous consent a bill that would increase oversight on Confucius Institutes, China-funded cultural centers that operate on university campuses.
- The bill would cut federal funds to universities and colleges that have Confucius Institutes that don't comply with new oversight rules and regulations.
- In her Senate confirmation hearing in January, recently confirmed U.S. Ambassador to the United Nations Linda Thomas-Greenfield came under fire for a 2019 speech she gave at a Confucius Institute in which she appeared soft on China.

TRENDING NOW

Dow futures jump 200 points after blowout jobs report

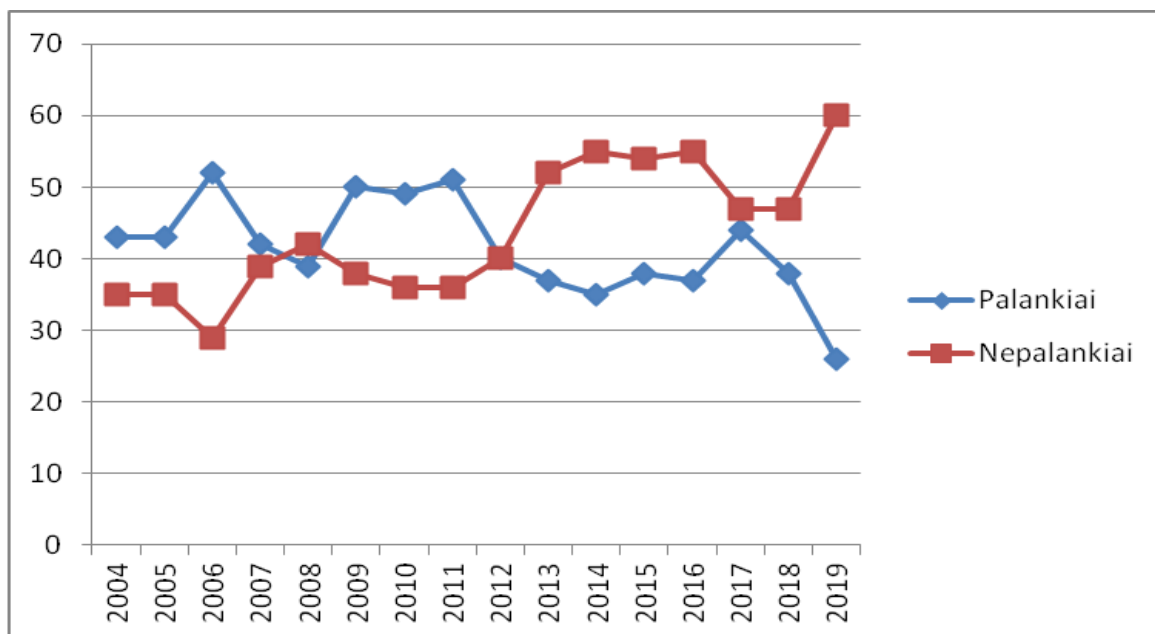
Kevin O'Leary says he will only buy bitcoin mined with clean energy, and none mined in China

5 pav. Senato išleistas įstatymo projektas leis griežčiau kontroliuoti Konfucijaus institutus

Šaltinis: Senate approves bill to tighten controls on China-funded Confucius Institutes on U.S. university campuses 2021, prieiga per internetą: <https://www.cnbc.com/2021/03/05/us-senate-approves-bill-against-china-funded-confucius-institutes.html>, (žiūrėta 2021 04 09).

Dar 2014 m. Amerikos universitetų profesorių asociacija išleido oficialų pranešimą, kuriame rekomenduojama universitetams nuodugniau pažvelgti į Konfucijaus institutų pateiktas programas ir dienotvarkes. Jų teigimu, institutai veikia kaip Kinijos valstybės dešinioji ranka ir jiems leidžiama ignoruoti akademinę laisvę. Jų veiklai taip pat trūksta skaidrumo. Į bet kokią kritiką Kinijos Užsienio reikalų ministerijos atstovai atsako remdamiesi institutų statutu – visi Konfucijaus institutai JAV atsirado tik todėl, kad universitetai patys kreipėsi dėl jų įsteigimo, o Kinija tiesiog padėjo pasirūpinti žmogiškaisiais ištekliais, vadovėliais, bet niekada nevaržė akademinės laisvės. Visgi, 2021 m. JAV Senatas vienbalsiai patvirtino įstatymo projektą, kuriuo sugriežtinama Konfucijaus institutų, veikiančių šalies universitetuose, priežiūra (5 pav.). Įstatymo projektas leis mažinti federalines lėšas universitetams ir kolegijoms, turintiems Konfucijaus institutus, kurie neatitinka naujų priežiūros taisyklių ir nuostatų. Taigi, institutų veikla JAV šiuo metu susiduria su rimtais iššūkiais, nes jų veikimą apriboti nori ne tik akademikai, bet ir nacionalinė valdžia. Tikėtina, kad Konfucijaus institutai tokio spaudimo neatlaikys ir bus priversti persikvalifikuoti arba baigti savo misiją JAV.

3 lentelė. Kinijos vertinimas JAV visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą:

<https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Laikantis nuomonės, kad valstybės naudoja savo minkštąją galią tam, kad skleisdamos kalbą ir kultūrą gerintų savo šalies įvaizdį, taptų patrauklesnės, galima panagrinėti „Pew Research Center“ 2004 – 2019 m. atliktų sociologinių apklausų duomenis. Grafike matyti, kaip JAV visuomenė vertina Kiniją (palankiai ar nepalankiai). Jei 2004 m. daugiau žmonių (43 proc.) Kiniją vertino teigiamai negu neigiamai (35 proc.), tai 2019 m. matome visiškai priešingą situaciją – 26 proc. teigiamų vertinimų ir net 60 proc. – neigiamų. Grafike galima aiškiai matyti palankaus / nepalankaus vertinimo svyravimus, tačiau gana ryški takoskyra atsiranda 2012 m.. Tai galima sieti su Xi Jinping atėjimu į valdžią. Taip pat būtent šiais metais JAV buvo pradėti uždarinėti Konfucijaus institutai – prasidėjo rimtesnė kova su Kinijos skleidžiama propaganda. Taigi, galima daryti išvadą, kad Kinijos minkštoji galia JAV susiduria su rimtais, gilią demokratines tradicijas turinčios šalies iššūkiais ir jų neatlaiko.

2.3.2. Didžioji Britanija

Didžiojoje Britanijoje veikia 29 Konfucijaus institutai – pagal šį rodiklį šalis nusileidžia tik JAV. Institutai įsikūrę didžiuosiuose šalies universitetuose Edinburge, Liverpulyje, Mančesteryje, Niukasle, Notingame, Kardife, Londone. Tokia situacija nestebina, nes ilgą laiką Didžioji Britanija vadino save geriausia Kinijos partnere Vakaruose“, siekė, kad valstybių tarpusavio santykiuose tęstųsi vadinamoji „auksinė era“.¹⁸⁷ Valstybė pirmoji iš G7 šalių įstojo į Kinijos įkurtą Azijos infrastruktūros investicijų

¹⁸⁷ UK-China relations slip from Golden Age to Ice Age, 2021, prieiga per internetą:

<https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/UK-China-relations-slip-from-Golden-Age-to-Ice-Age>, (žiūrėta 2021 04 09).

banką (AIIB). Didžioji Britanija vadino save atviriausia Vakarų ekonomika Kinijos investicijoms, o Europos Sąjungoje propagavo ekonominį požiūrį, kuris iš esmės atitiko Kinijos interesus. Visgi, situacija pasikeitė 2019 m. Parlamento rinkimus laimėjus Konservatorių partijai – tuomet buvo imta kritikuoti etninių mažumų situacija Kinijoje, neleista Kinijos telekomunikacijų milžinei „Huawei“ šalyje diegti 5g technologijos.¹⁸⁸ Taip pat Didžioji Britanija ėmė aktyviai remti prieš nacionalinio saugumo įstatymą protestuojančius Honkongo gyventojus. Vykdydama plačios apimties tyrimą Kinijos atžvilgiu, 2019 m. Konservatorių partijos Žmogaus teisių komisija surengė Kinijos Konfucijaus institutų tyrimą. Šiame tyrime buvo badoma išsiaiškinti, kokie yra institutų tikslai šalyje ir ar jie skiriasi nuo viešai deklaruojamų. Tyrimas atskleidė kad Konfucijaus institutai, nors ir sėkmingai supažindina šalies gyventojus su kinų kalba bei kultūra, tačiau gali kelti grėsmę žmogaus laisvėms, o už viso to galimai slypi Kinijos Komunistų partijos pastangos skleisti propagandą ir kurti sau palankų naratyvą.

Chinese government is 'spreading communist propaganda in Britain's universities and schools'

- The Chinese government has been accused of spreading propaganda in the UK
- Confucius Institute, which operates in universities, is said to be a 'Trojan horse'
- Teaching materials show the disputed territories of Tibet and Taiwan as Chinese
- The Institute also works in UK schools is sponsored by the Beijing government

By JONATHAN PETRE FOR THE MAIL ON SUNDAY

PUBLISHED: 23:41 BST, 8 July 2017 | UPDATED: 12:46 BST, 9 July 2017

Share

50
shares

72
View comments

The Chinese government has been accused of spreading propaganda to British university students and schoolchildren.

The Confucius Institute, which operates in 26 UK universities, aims to help teach the Chinese language and promote culture. But critics say it is a 'Trojan horse' designed to spread the views of the communist regime.

6 pav. Kinijos valdžia britų mokyklose ir universitetuose skleidžia komunistinę propagandą

Šaltinis: Chinese government is 'spreading communist propaganda in Britain's universities and schools', 2017, prieiga per internetą: <<https://www.dailymail.co.uk/news/article-4678466/Chinese-government-spreading-communist-propaganda-Britain.html>>, (žiūrėta 2021 04 09).

Nors oficialūs Konfucijaus institutų veiklos tyrimai Didžiojoje Britanijoje prasidėjo 2019 m., tam tikrų signalų viešojoje erdvėje buvo galima pastebėti ir 2017 m.. Tuomet Kinijos valdžia buvo

¹⁸⁸ Ten pat.

viešai kaltinama savo propagandos skleidimu, o Konfucijaus institutai vadinti Kinijos komunistinio režimo pasaulėžiūrą platinančiais Trojos arkliais (6 pav.). Institutų mokomojoje medžiagoje aptinkami „Vienos Kinijos“ idėją skleidžiantys tekstai, kuomet Tibetas ir Taivanas yra laikomi Kinijos teritorijomis, o instituto dėstytojams liepiama vengti Kinijos režimui nepalankių temų, tokių kaip 1989 m. vykusios taikių protestuotojų žudynės Tiananmenio aikštėje.

“Alarming” evidence of Chinese meddling in UK universities, report finds

Posted on Nov 8, 2019 by Kerrie Kennedy

Posted in Government, News, under Europe.

Tagged with China, Confucius Institute, parliament, UK.

Bookmark the permalink.

There is “alarming” evidence of Chinese influence on university campuses and potential risks to academic freedom of British institutions targeting partnerships in China, a report published by the UK parliament’s foreign affairs committee has revealed.

According to the committee, evidence was given of Confucius Institute officials confiscating papers that mentioned Taiwan at an academic conference. Photo: Wikimedia

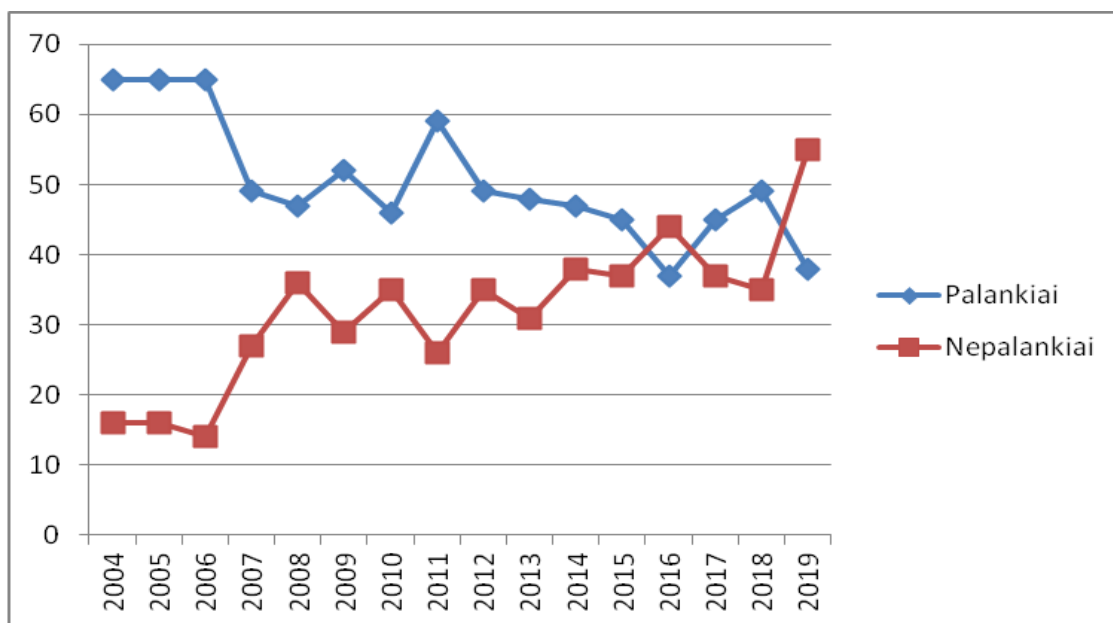
7 pav. Nerimą keliantys įrodymai apie Kinijos kišimąsi į JK universitetų veiklą

Šaltinis: “Alarming” evidence of Chinese meddling in UK universities, report finds, 2020, prieiga per internetą: <<https://thepienews.com/news/alarming-evidence-of-chinese-meddling-in-uk-unis/>>, (žiūrėta 2021 04 09).

2019 m. lapkritį buvo paskelbta Didžiosios Britanijos Parlamento užsienio reikalų komiteto ataskaita, kurioje teigiama, kad yra įrodymų, jog Kinija siekia formuoti šalies universitetų darbotvarkę bei apriboti tyrėjų veiklą (7 pav.). Kaip vienas pavyzdžių pateikiamas Notingemo universiteto atvejis. Universitetas, savo viduje turintis Konfucijaus institutą, buvo spaudžiamas atšaukti su Tibetu ir Taivanu susijusius renginius po Kinijos pareigūnų skundų. Kiti pavyzdžiai – Londono universitete studijuojantys kinų studentai bandė diskredituoti Honkonge vykstančius protestus, o Konfucijaus instituto darbuotojai akademinės konferencijos metu konfiskavo dokumentus, kuriuose buvo minimas Taivanas. Ataskaitoje akcentuojama, kad bandant išvengti finansinio, politinio ir diplomatinio Kinijos spaudimo, daroma nepakankamai, kad būtų apsaugota akademinė laisvė. Visgi, nors Didžiojoje

Britanijoje skepticizmas Konfucijaus institutų atžvilgiu vis didėja, šalyje dar nebuvo uždarytas nė vienas institutas. Tyrinėjant viešąjį valstybės diskursą buvo pastebėta, kad Didžiojoje Britanijoje, visai kaip ir JAV, Konfucijaus institutai yra kritikuojami dėl panašių priežasčių – propagandos skleidimo, falsifikuotos istorijos pateikimo, „Vienos Kinijos“ idėjos plėtojimo, tokiu būdu kuriant sau palankų naratyvą. Visgi, tikėtina, kad nuo 2019 m. šalį valdanti Konservatorių partija vis labiau kryps kitos supervalstybės – JAV – pusėn ir Kinijos minkštosios galios šaltiniai bus varžomi.

4 lentelė. Kinijos vertinimas Didžiosios Britanijos visuomenėje

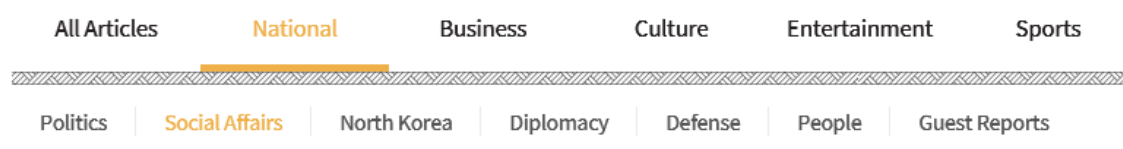

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą: <https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Analizuojant visuomenės apklausų duomenis matyti, kad Didžiosios Britanijos gyventojų nuomonė Kinijos atžvilgiu stipriai kinta. 2004 m. vos 16 proc. gyventojų Kiniją vertino nepalankiai ir net 65 proc. – palankiai. Visgi, nors Kinija ir Didžioji Britanija per visą laikotarpį, kuomet buvo atliekami visuomenės tyrimai, išliko glaudžiomis partnerėmis, išgyveno vadinamąją „auksinę erą“, visuomenės nuomonė nuolat kito Kinijos nenaudai. 2019 m. nepalankus Kinijos vertinimas pasiekė rekordines aukštumas – 55 proc., o palankiai šalį vertino jau tik 38 proc. apklaustųjų. Nors Didžiąją Britaniją bei Kiniją ir toliau saisto glaudūs ekonominiai ryšiai, o Konfucijaus institutų bei kitų minkštosios galios įrankių pagalba šalyje sparčiai plinta kinų kalbą bei kultūra, demokratinės šalies piliečių nuomonė apie Kiniją tik blogėja. Galima daryti išvadą, kad ir šioje valstybėje komunistinio režimo minkštoji galia nepasiekia savo pagrindinio tikslo, o Kinijos įvaizdžiui stipriai kenkia buvusios jos kolonijos – Honkongo – piliečių žmogaus teisių pažeidimai.

2.3.3. Pietų Korėja

Pastaraisiais metais Kinija ir Pietų Korėja stengėsi sustiprinti savo strateginę partnerystę daugelyje sektorių bei palaikyti glaudžius tarpusavio santykius. Prekyba, turizmas ir daugiakultūriškumas buvo svarbiausi dviejų kaimyninių šalių bendradarbiavimo partnerystės stiprinimo veiksniai.¹⁸⁹ Žinoma, istoriniai konfliktai, politiniai ginčai ir kultūrinė įtampa vis dar daro įtaką Pietų Korėjos ir Kinijos santykiams. Taigi, nieko keisto, kad šalis užima trečią vietą pasaulyje pagal turimų Konfucijaus institutų skaičių – jų čia veikia net 23. Be to, Pietų Korėja yra ta šalis, kurioje 2004 m. buvo atidarytas pats pirmas Konfucijaus institutas pasaulyje.

Teachers at Confucius Institutes lose E-2 visas

The Ministry of Justice has suspended the issuance and extension of one-year E-2 language teaching visas for Chinese lecturers staffing Confucius Institutes at universities.

The 23 Confucius Institutes countrywide are in disarray and Chinese language students are experiencing difficulty finding opportunities to study. The first Confucius Institute in the world was established in Korea in November 2004. As of 2014, there were 23 operating in Korea with over 480 worldwide.

The Confucius Institute is a non-profit educational organization founded by the Chinese government to promote Chinese language and culture.

Five prospective Chinese language lecturers at the South Jeolla Confucius Institute were unable to receive their visas while another was denied an extension. With one individual leaving the country on March 31, this leaves only four of the intended 10.

8 pav. Konfucijaus institutų mokytojai netenka E-2 vizų

Šaltinis: Teachers at Confucius Institutes lose E-2 visas, 2017, prieiga per internetą: <<https://koreajoongangdaily.joins.com/2017/03/21/socialAffairs/Teachers-at-Confucius-Institutes-lose-E2-visas/3031242.html>>, (žiūrėta 2021 04 09).

Analizuojant viešąjį valstybės diskursą negalime pastebėti rimtos kritikos Konfucijaus institutų atžvilgiu. Vienintelis ryškesnis nesutarimas įsiplieskė 2017 m., kuomet kylant grėsmei, kad Šiaurės Korėja gali panaudoti branduolinį ginklą, Pietų Korėjoje JAV dislokavo savo Didžiausio aukščio oro

¹⁸⁹ The Politics of South Korea's 'China Threat', 2021, prieiga per internetą: <<https://thediplomat.com/2021/04/the-politics-of-south-koreas-china-threat/>>, (žiūrėta 2021 04 10).

erdvės gynybos sistemas (THAAD).¹⁹⁰ Tai nepatiko Kinijos valdžiai, kurios manymu, taip buvo iškreiptas regiono galios balansas. Kinija ėmė boikotuoti korėjietiškas prekes, kelionių agentūros atšaukinėjo keliones į Pietų Korėją, uždraudė į Kiniją atvykti Korėjos muzikos atlikėjams ir t.t.¹⁹¹ Būtent tuo metu Pietų Korėjos valdžia suspendavo Konfucijaus institutų dėstytojų iš Kinijos vizas (8 pav.) Tai buvo motyvuojama tuo, kad šie dėstytojai dirba Kinijai pavaldžiai institucijai, iš ten gauna savo atlyginimą, todėl negali gauti „E-2“ tipo vizos. Tai buvo pirmasis rimtas Pietų Korėjos žingsnis, parodantis, kad jie stebi Konfucijaus institutų veiklą ir mato juose vykstančius pažeidimus. O tai, kad dėstytojų vizos buvo suspenduotos tik 2017 m., nors institutai tokiu pačiu principu veikia nuo pat savo įsikūrimo 2004 m., parodo, kad Pietų Korėja yra linkusi savo didžiausiai prekybos partnerei daryti išimtis.

대만 “독일 대학들도 중공 공자학원 퇴출”...한국만 거꾸로
“벨기에, 스웨덴 등 유럽 국가들도 스파이 활동과 정치적 선전선동을 이유로 공자학원을 거부하기 시작”
김주년 기자 sendmetothesea14@gmail.com | 2020.07.28 18:17:09

f t youtu.be ...

크게보기

중공을 겨냥한 미국의 전면적인 제재조치가 강화되면서 중공 공산당의 ‘전위대’라는 의혹을 받고 있는 공자학원 (Confucius Institute)에 대해서도 자유진영 국가들이 점차 적극적인 조치를 내놓고 있다. 특히 미국과 영국 등에 비해 중공에 우호적이라는 비판을 받아오던 독일도 각 대학들이 자교에 설치된 공자학원을 제재하기 시작했다는 외신 보도가 나왔다.

대만의 영자신문인 ‘타이완 뉴스(Taiwan News)’는 28일(현지시각) ‘독일 대학들도 중공 공자학원 퇴출 시작(German universities move to reject China’s Confucius Institutes)’ 제하의 기사를 게재했다.

9 pav. Konfucijaus institutai uždaromi ir Vokietijoje, Korėja nereaguoja

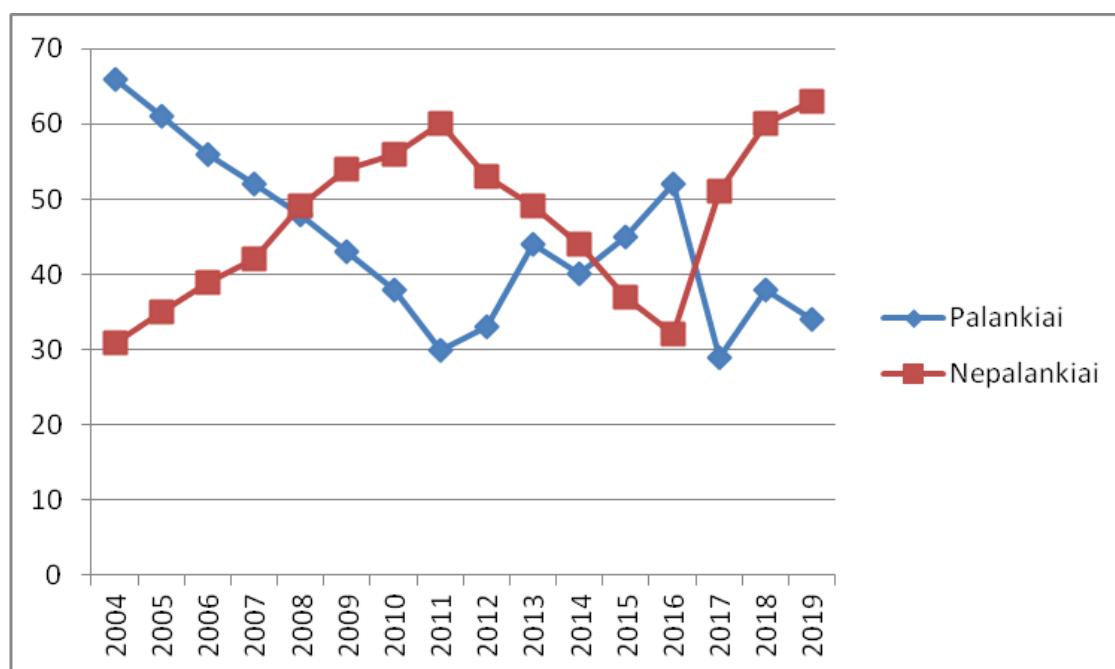
Šaltinis: Korean Foreign Media Watch, 2020, prieiga per internetą: <<https://mediawatch.kr/mobile/article.html?no=254921>>, (žiūrėta 2021 04 09).

Nors tiesioginės kritikos Konfucijaus institutų atžvilgiu Pietų Korėjos viešajame diskurse beveik nėra, tačiau pasirodo straipsnių apie kitas pasaulio šalis, kuriose taip pat veikia šie institutai. Nurodytame šaltinyje aprašoma Konfucijaus institutų situacija Vokietijoje (9 pav.) Ten jie kaltinami Kinijos propagandos skleidimu, todėl vienas po kito uždarinėjami. Tokia pati situacija JAV, Belgijoje ir Švedijoje. Straipsnio pabaigoje paminima, kad nors Pietų Korėjoje įsikūrusiuose institutuose pastebimi panašūs reiškiniai – mokomojoje medžiagoje kuriamas teigiamas naratyvas apie Mao Zedong bei Kinijos komunistų partiją, Korėjos valdžia nesiryžta varžyti Konfucijaus institutų veiklos.

¹⁹⁰ China fuels anger over Seoul's missile move, 2017, prieiga per internetą: <<https://www.bbc.com/news/blogs-china-blog-39254254>>, (žiūrėta 2021 04 10).

¹⁹¹ South Koreans now hate China even more than Japan, new opinion polls says, 2018, prieiga per internetą: <http://shanghaiist.com/2017/03/22/south_koreans_like_japan_over_china/>, (žiūrėta 2021 04 10).

5 lentelė. Kinijos vertinimas Pietų Korėjos visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą: <https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Nagrinėjant Pietų Korėjos visuomenės apklausų duomenis matyti, kad Kinijos vertinimas nuolat kinta. 2004 m. net 66 proc. korėjiečių Kiniją vertino palankiai, o 31 proc. – nepalankiai. Šie skaičiai apsisvertė nepraėjus nei dešimtmečiui – 2011 m. 60 proc. nepalankių ir 30 proc. palankių vertinimų. Tokį visuomenės nuomonės virsmą galima sieti su nelegalia kinų žvejyba prie Korėjos krantų ir vieno iš pakrantės patrulių nužudymu.¹⁹² Nors po to tarpusavio santykiai ėmė normalizuotis, 2017 m. Pietų Korėjoje dislokuota THAAD sistema ir po to sekę nesutarimai lėmė, kad 2019 m. palankiai Kiniją vertina vos 34 proc. šalies gyventojų, kai tuo tarpu nepalankiai – 63 proc. Taigi, galima daryti išvadą, kad nors ir iš pažiūros gali atrodyti, kad Kinija Pietų Korėjoje sėkmingai plėtoja savo minkštąją galią (įsteigti 23 kinų kalbą ir kultūrą skleidžiantys Konfucijaus institutai, nėra jokių oficialių kalbų apie jų uždarymą, o viešajame diskurse plačiai neeskaluojama institutų skleidžiamos propagandos tema), visuomenės apklausos rodo priešingą situaciją. Pietų Korėja siekdama nesusigadinti santykių su Kinija – pagrindine savo prekybos partnere – yra linkusi ignoruoti Kinijos propagandos sklaidą savo šalyje. Visgi, komunistinio režimo valdomos Kinijos nepastovumas ir potenciali grėsmė kuria nepatrauklios šalies įvaizdį.

2.3.4. Rusija

¹⁹² Ten pat.

Rusija ir Kinija, būdamos kaimynėmis ir dalindamosi didžiuliu pasienio ruožu, buvo nuolat priverstos palaikyti vienokius ar kitokius tarpusavio santykius. Šis ryšys ypač sustiprėjo tuomet, kai 1949 m. su sovietų parama komunistai laimėjo Kinijos pilietinį karą ir įkūrė Kinijos Liaudies Respubliką, kuri sudarė sąjungą su sovietais.¹⁹³ Mao Zedong tapo pirmuoju komunistinės Kinijos lyderiu. Vėliau tarpvalstybinis ryšis silpo, o tam įtakos turėjo sienų konfliktai, karai Vietname bei Afganistane. Visgi, žlugus Sovietų Sąjungai, Kinijos ir Rusijos santykiai nuo 1991 m. tapo glaudūs ir nuoširdūs. Abi šalys puoselėja tvirtą geopolitinį, regioninį bendradarbiavimą ir yra svarbios viena kitos prekybos partnerės. Remiantis tuo, nestebina, kad Rusijoje veikia 19 Kinijos Konfucijaus institutų, kurie savo veikla siekia dar labiau sutvirtinti valstybių tarpusavio ryšius bei plėsti Kinijos įtaką Rusijoje.

Институт Конфуция в Благовещенске закрывать не будут

БЛАГОВЕЩЕНСК, 17 сентября, РИА ФедералПресс. Прокуратура отказалась от требований приостановить деятельность Института Конфуция, действующего на базе БГПУ. Производство по делу прекращено. Об этом

10 pav. Konfucijaus institutas Blagoveščenske uždarytas nebus

Šaltinis: Far Eastern Federal District, 2015, prieiga per internetą: https://fedpress.ru/news/society/news_society/1442482797-institut-konfutsiya-v-blagoveshchenske-zakryvat-ne-budut, (žiūrėta 2021 04 11).

¹⁹³ Russia and China present a united front to the west – but there's plenty of potential for friction, 2021, prieiga per internetą: <https://theconversation.com/russia-and-china-present-a-united-front-to-the-west-but-theres-plenty-of-potential-for-friction-157934>, (žiūrėta 2021 04 11).

Analizuojant Rusijos viešąjį diskursą nepastebima neigiamos nuomonės Konfucijaus institutų atžvilgiu. Bene vienintelis nemalonus incidentas nutiko 2015 m. Blagoveščensko Valstybiniame Pedagoginiame universitete. Tuomet vietos valdžia iškėlė mintį, kad universitete veikiantis Konfucijaus institutas pažeidžia Rusijos įstatymus, nes nėra registruotas kaip nekomercinė organizacija, taigi užsienio mokytojai neturi jokio teisinio pagrindo dirbti institute. Prokuroro pareiškime sakoma, kad institutas, užuot buvęs universiteto dalimi, turėtų būti įregistruota kaip užsienio kultūros centras. Visgi, Blagoveščenske veikiantis Konfucijaus institutas uždarytas nebuvo ir dirba iki pat šiol (10 pav.).

В МИРЕ 03:55, 2 сентября 2020

США намерены закрыть все китайские центры "Институт Конфуция" в стране

Москва. 2 сентября. INTERFAX.RU - Госсекретарь США Майк Помпео во вторник выразил надежду на то, что все китайские культурно-образовательные центры "Институт Конфуция" в университетских городках США будут закрыты к концу года.

Помпео в эфире телеканала Fox News обвинил институты, финансируемые китайским правительством, в "вербовке шпионов и коллаборационистов" в американских учебных заведениях.

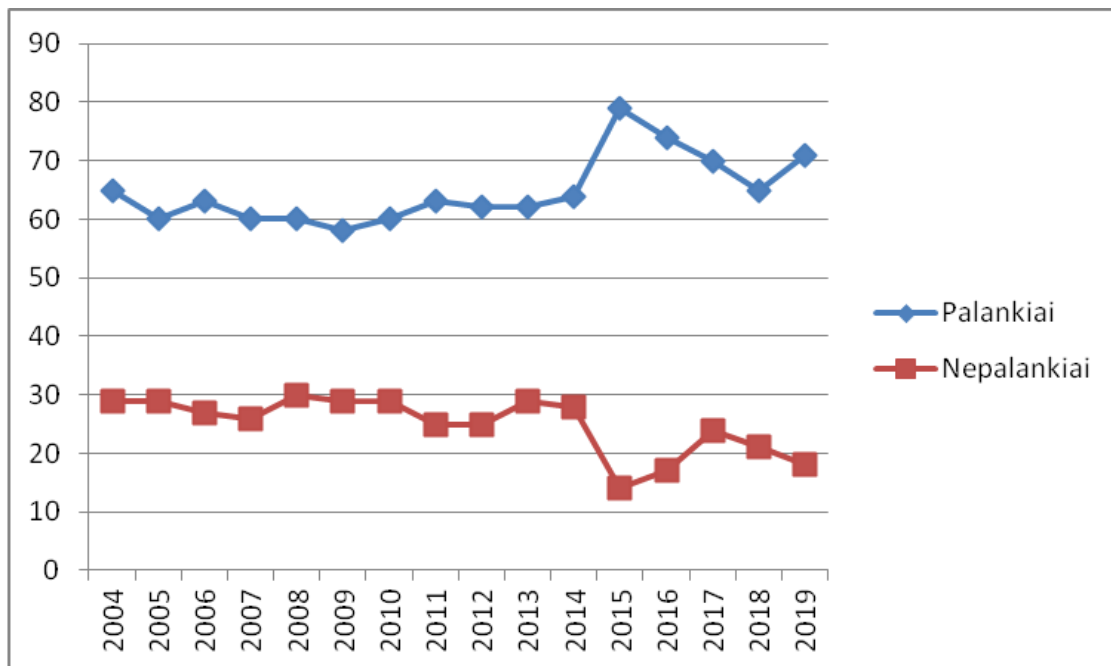
"Я думаю, что учебные заведения видят это, и я надеюсь, что мы закроем все центры ("Институт Конфуция" - ИФ) до конца этого года", - добавил он.

11 pav. JAV ketina uždaryti visus Konfucijaus institutus

Šaltinis: Interfax-Russia, 2020, prieiga per internetą: <<https://www.interfax.ru/world/724166>>, (žiūrėta 2021 04 11).

Atliekant tyrimą neaptikta nė vieno straipsnio, kuriame būtų minima Rusijoje per Konfucijaus institutus skleidžiama Kinijos propaganda, istorijos falsifikavimas ar tam tikrų, Kinijai nemalonių, temų vengimas kinų kalbos bei kultūros kursų metu. Tačiau rusų žiniasklaidoje buvo galima rasti straipsnių, kuriuose pasakojama apie tai, kokių sankcijų Konfucijaus institutai susilaukia kitose užsienio šalyse, o šiuo atveju – JAV (11 pav.). Visgi, juose nėra pateikiama daug detalių, tiesiog paminima, kad institutai užsitraukia nemalonę dėl skleidžiamos Kinijos komunistinės propagandos ir šnipinėjimo.

6 lentelė. Kinijos vertinimas Rusijos visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą:

<https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Analizuojant 2004 – 2009 m. Rusijos visuomenės apklausų duomenis matyti, kad šalies piliečiai Kiniją vertina labai palankiai, o rezultatai nuo pat tyrimų pradžios išlieka itin stabilūs. 2019 m. duomenimis 71 proc. Rusijos piliečių Kiniją vertina palankiai ir tik 18 proc. nepalankiai. Abi šalys palaiko glaudžius ekonominius, politinius ryšius, yra valdomos autoritarinio režimo, todėl nėra keista, kad Rusijai Kinijos skleidžiama minkštoji galia nėra atgrasi. Rusijoje nebuvo uždarytas nė vienas Konfucijaus institutas, viešajame diskurse nėra atkreipiamas dėmesys į institutų skleidžiamą propagandą Tibeto, Taivano, Tiananmenio aikštėje vykusių žudynių ir kitais klausimais. Visgi, palankus Rusijos visuomenės vertinimas Kinijos atžvilgiu gali būti siejamas ne tik su sėkmingai plėtojama Kinijos minkštąja galia, bet ir su tuo, kad Rusijai Kinija yra patikimas ir svarbus partneris, kuriuos vienija bendras priešas – JAV.

2.3.5. Vokietija

Vokietija ir Kinija užmezgė diplomatinius santykius dar 1972 m. ir nuo to laiko valstybių tarpusavio ryšys tapo labai glaudus ir daugialypis. Kinija yra svarbiausia Vokietijos prekybos partnerė, o jų tarpusavio prekybos apimtys kasmet siekia beveik 200 milijardų eurų.¹⁹⁴ Kinija ekonomiškai ir politiškai vertina Vokietiją kaip vieną iš pagrindinių partnerių Europoje. Dinamiški prekybos santykiai, investicijos, bendradarbiavimas aplinkosaugos srityje ir kultūros bei mokslo sektoriuose yra

¹⁹⁴Germany and China: Bilateral relations, prieiga per internetą:

<https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/china-node/china/228916>, (žiūrėta 2021 04 10).

pagrindiniai dvišalių santykių elementai. Vokietija taip pat yra ta valstybė, kuri pasisako už glaudesnius ES ir Kinijos santykius. Nors dvišaliai santykiai ir klostosi sėkmingai, esminiai valstybių skirtumai išlieka. Ypatingai skiriasi požiūris į žmogaus teises, asmens laisves ir klausimus, susijusius su tarptautinės teisės taikymu bei tarptautine tvarka. Vokietija yra labai suinteresuota Kinijos ekonomine plėtra, todėl bando prisidėti prie demokratinių vertybių sklaidos Kinijoje.

Confucius Institutes in Germany: China's influence on universities worries Tullner

January 15, 2021

8 0

Patinka 0

12 pav. Tullner kelia nerimą Konfucijaus institutų daroma įtaka šalies universitetams

Šaltinis: Confucius Institutes in Germany, 2021, prieiga per internetą: <https://www.de24.news/en/2021/01/confucius-institutes-in-germany-chinas-influence-on-universities-worries-tullner.html>, (žiūrėta 2021 04 12).

Pačioje Vokietijoje veikia 19 Kinijos Konfucijaus institutų. Nagrinėjant šalies viešąjį diskursą galima pastebėti, kad kritika institutų atžvilgiu nėra itin stipri. 2021 m. Vokietijos Švietimo ministras Marco Tullner savo kalboje paminėjo, kad jam kelia nerimą Konfucijaus institutų veikla, esą juose yra ribojama žodžio laisvė bei skleidžiama Kinijos komunistų partijos propaganda (12 pav.). Visgi, ministras savo kalboje pabrėžia, kad jokių būdu nesako „ne“ Konfucijaus institutų tinklo plėtrai, nes Kinija yra svarbi Vokietijos prekybos partnerė.

Erste deutsche Unis überdenken umstrittene Konfuzius-Institute

Immer wieder gibt es Kritik an den von China finanzierten Konfuzius-Instituten. Jetzt überdenken die ersten deutschen Unis die Zusammenarbeit. VON HINNERK FELDWISCH-DRENTROP

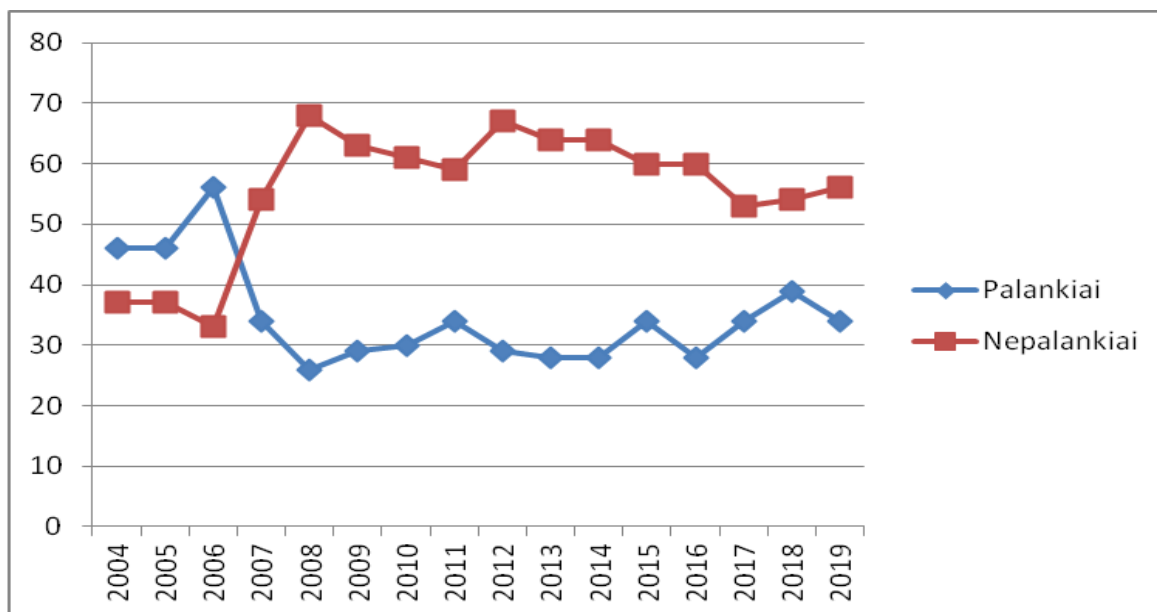
Bundeskanzlerin Angela Merkel bei der Eröffnung des Konfuzius-Instituts in Stralsund 2016. Insgesamt gibt es bundesweit 19 dieser... FOTO: IMAGO/XINHUA

13 pav. Pirmieji Vokietijos universitetai permąsto savo susitarimus su Konfucijaus institutais

Šaltinis: First German universities rethink controversial Confucius institutes, 2019, prieiga per internetą: <https://www.tagesspiegel.de/wissen/eine-art-ideen-waesche-erste-deutsche-unis-ueberdenken-umstrittene-konfuzius-institute/25360796.html>, (žiūrėta 2021 04 12).

Nors viešajame diskurse ir galima pastebėti nuosaukų Vokietijos požiūrį Konfucijaus institutų atžvilgiu, 2020 m. šalyje buvo sustabdyta dviejų institutų veikla Diuseldorfo ir Hamburgo universitetuose (13 pav.). Kaip vienos iš sutarčių nutraukimo priežasčių yra įvardijamos institute atliekamų tyrimų stoka, nepakankamas skaidrumas ir nenoras bendradarbiauti. Taip pat Konfucijaus institutai kaltinami propagandos sklaidimu. Taigi, Vokietija, būdama demokratinė valstybė, reaguoja į Kinijos propagandos sklaidą savo šalyje bei stengiasi ją suvaldyti.

7 lentelė. Kinijos vertinimas Vokietijos visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą: <https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Analizuodami sociologinius tyrimus matome, kad Vokietijos visuomenėje paskutinį kartą Kiniją palankūs duomenys buvo fiksuoti 2006 m. – tuomet teigiamai Kiniją vertino 56 proc., o neigiamai – 33 proc. vokiečių. Vėliau, nors šalys ir toliau puoselėjo glaudžius ir daugialypius tarpusavio santykius, Kinija vis tiek buvo vertinama nepalankiai. 2019 m. 56 proc. vokiečių Kiniją vertino nepalankiai ir tik 34 proc. – palankiai. Galima teigti, kad Kinijos pastangos skleisti savo minkštąją galią Vokietijoje yra bevaisės. Demokratiškai valdomos šalies visuomenė toli gražu nesizavi šių dienų Kinijos galybe. Priešingai – jiems vis labiau kliūva komunistinėje šalyje vykstantys žmogaus teisių pažeidimai. Tai, kad Vokietija pagaliau ryžosi uždaryti pirmuosius galimai Kinijos propagandą skleidžiančius Konfucijaus institutus rodo, kad šalis yra pasiryžusi rizikuoti gerais santykiais su savo pagrindine prekybos partnere tam, kad parodytų, jog vadovaujasi tvirtomis demokratinėmis vertybėmis.

2.3.6. Prancūzija

Prancūziją, kaip ir Vokietija, su Kinija palaiko glaudžius santykius. Tiek Prancūzija, tiek Kinija yra savo regionų lyderės, abi priklauso stipriausias pasaulio ekonomikas vienijančiai G20 grupei, yra nuolatinės JT Saugumo tarybos narės bei tarptautiniu mastu pripažintos branduolinės valstybės. Kinijos-Prancūzijos santykiai 2004 m. persikėlė į „pasaulinės strateginės partnerystės“ lygį, o strateginis jų dialogas apima tokias sritis kaip pasauliniai ekonomikos iššūkiai, klimato kaita ar regioninės krizės.¹⁹⁵ Visgi, nors šalys intensyviai bendradarbiauja, nagrinėjant Konfucijaus institutų

¹⁹⁵ Sino-French Relations: Sailing in Choppy Waters, 2020, prieiga per internetą: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/sino-french-relations-sailing-in-choppy-waters/#:~:text=Sino->

atvejį Prancūzijoje pastebima, kad pagrindiniai valstybių skirtumai išryškėja kalbant demokratijos ir žmogaus teisių klausimais.

Soft power à la chinoise

Fortement contesté à Hong Kong, le pouvoir central de Xi Jinping étend son influence culturelle avec l'ouverture de centres Confucius un peu partout dans le monde, et notamment en France. Ils diffusent l'image d'un pays stable, pacifique et civilisateur, une image qui fait nécessairement polémique.

[Lire plus tard](#) [Chine](#) [Partager](#) [Commenter](#)

14 pav. Kinijos minkštoji galia

Šaltinis: Chinese soft power, 2019, prieiga per internetą: <https://www.lesechos.fr/monde/chine/soft-power-a-la-chinoise-1130247>, (žiūrėta 2021 04 12).

Prancūzijoje šiuo metu veikia 18 Konfucijaus institutų. Analizuojant viešąjį diskursą matyti, kad šie institutai šalies žiniasklaidoje yra aiškiai identifikuojami kaip Kinijos minkštosios galios įrankiai (14 pav.). Prancūzijos akademikai pastebi, kad Pekinas naudoja savo stiprią ekonominę galią norėdamas paveikti daugelį valstybės sričių – akademinę, kultūrinę ir net politinę. Pasitelkdama Konfucijaus institutus Kinija skleidžia propagandą ir komunistinę politinę ideologiją. Žiniasklaidoje taip pat užsimenama apie temas, kurių institutuose liesti nevalia – tai Tibetas, Tiananmenas, elgesys su uigūrų mažuma, santykiai su Taivanu ir didžiuliai protesto judėjimai Honkonge.

[French%20Engagements&text=Formal%20diplomatic%20relations%20were%20established.and%20global%20governance%20were%20addressed.>](#), (žiūrėta 2021 04 11).

Confucius en cheval de Troie

Les Instituts culturels chinois sont accusés d'ingérence par les universités occidentales.

Par Brice Pedroletti (Pékin, correspondant)

Publié le 27 février 2015 à 13h49 - Mis à jour le 19 août 2019 à 13h18 · 🕒 Lecture 2 min.

🔒 Article réservé aux abonnés

Rien ne va plus pour les Instituts Confucius chinois: ces centres d'enseignement du chinois financés par Pékin et fer de lance du soft power chinois sont dans le collimateur des universités occidentales dans lesquelles ils sont implantés. L'université de Stockholm, en Suède, est la dernière en date à avoir annoncé, en janvier, qu'elle ne renouvellera pas le contrat qui la lie au Hanban, l'agence chinoise de tutelle des instituts. Elle mettait ainsi fin à une décennie de coopération. Le revers est cuisant pour les Chinois, car Stockholm fut la première université à accueillir un Institut Confucius en Europe, en 2005. Le Hanban finance en général la création de l'Institut, fournit les professeurs, et participe à certaines dépenses.

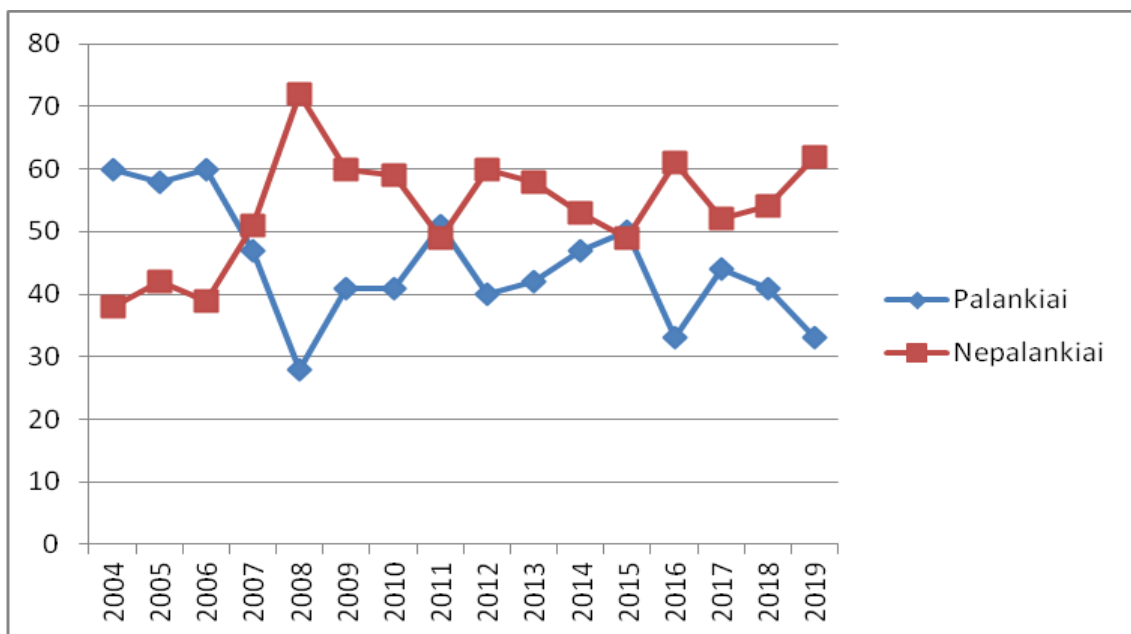
Annonce fe

15 pav. Konfucijus kaip Trojos arklys

Šaltinis: Confucius as a Trojan horse, 2019, prieiga per internetą: <https://www.lemonde.fr/culture/article/2015/03/12/confucius-en-cheval-de-troie_4592494_3246.html>, (žiūrėta 2021 04 13).

Prancūzija suvokia tikrąjį Konfucijaus institutų veikimo tikslą, tačiau kartu pabrėžia, kad ši partnerystė suteikia šaliai galimybę geriau suprasti Kiniją (15 pav.). Tai esą labai svarbu, nes ateityje Kinija bus neabejotina pasaulio lyderė. Taip pat minimas ir kainos faktorius – Konfucijaus institutai kinų kalbos kursus siūlo už daug žemesnę negu rinkos kainą. Taigi, nagrinėjant Prancūzijos viešąjį diskursą ryškėja, kad nuomonės dėl institutų veiklos išsiskiria, valstybė stengiasi matyti jų praktinę naudą. Visgi, nuo pat Konfucijaus institutų veiklos pradžios Prancūzijoje jau buvo uždaryti 4 tokie institutai. Visų uždarymo motyvas toks pats – varžoma akademinė laisvė. Apie institutų uždarymą, to priežastis ir pasekmes viešajame diskurse informacijos nėra daug. Iš to galima spręsti, kad Prancūzijos žiniasklaida stengiasi neeskaluoti šių temų ir dar labiau neaštrinti situacijos.

8 lentelė. Kinijos vertinimas Prancūzijos visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą: <https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Nagrinėjant sociologinių apklausų duomenis matyti, kad Prancūzijos visuomenėje dominuoja nepalankus Kinijos vertinimas. 2004 m., kuomet abi šalys pradėjo intensyvesnį tarpusavio bendradarbiavimą, 60 proc. prancūzų Kiniją vertino palankiai ir 38 proc. – nepalankiai. Žvelgiant į 2019 m. duomenis galime matyti ryškų pokytį – 33 proc. palankių ir 62 proc. nepalankių vertinimų. 2011 ir 2015 m. Kinija Prancūzijoje buvo vertinama neutraliai – apie 50 proc. palankių ir nepalankių vertinimų. Žinoma, po to sekė vertinimo pokyčiai Kinijos nenaudai. Taigi, galima daryti išvadą, kad nors Kinija ir yra viena pagrindinių Prancūzijos prekybos partnerių, prancūzai jos nevertina palankiai. Nors Kinija per Konfucijaus institutus bei kitas minkštosios galios sklaidos priemones stengiasi kurti taikios, harmoningos šalies įvaizdį, komunistinio režimo vykdoma politika, žmogaus teisių pažeidimai, ginčai dėl teritorijų ir t.t. lemia tai, kad demokratinėmis vertybėmis besivadovaujančioje Prancūzijoje Kinija nėra žavimasi, veikiau priešingai – vyrauja nepalankus jos vertinimas.

2.3.7. Tailandas

Kinijos ir Tailando santykiai oficialiai buvo užmegzti 1975 m. Nuo to laiko Tailandas yra stiprus ir ištikimas Kinijos valstybės partneris. Šalis saisto glaudūs ekonominiai ryšiai – Kinija yra antra pagal dydį Tailando eksporto rinka. Valstybės imasi ir bendrų su karo pramone susijusių projektų. Vienas tokių pavyzdžių – Khon Kaene planuojama atidaryti bendra komercinių ginklų gamykla.¹⁹⁶ Ji bus

¹⁹⁶ Overview of China-Thailand Relations, 2019, prieiga per internetą: <http://www.chinaembassy.or.th/eng/ztgx/gxgk/>, (žiūrėta 2021 04 11).

atsakinga už Tailando armijos sausumos ginklų sistemų gamybą, surinkimą ir priežiūrą. Taip pat Kinija savo kaimynei teikia ir technologinius patarimus bei rekomendacijas.

5 มหาวิทยาลัยไทย ร่วมมือกับสถาบันขงจื้อ หวังยกระดับศีกษาภาษาจีน

Home / ข่าวการศึกษา / 5 มหาวิทยาลัยไทย ร่วมมือกับสถาบันขงจื้อ หวังยกระดับศีกษาภาษาจีน

16 pav. 5 Konfucijaus institutai jungiasi prie Tailando universitetų, tikimasi pagerinti kinų kalbos mokymo kokybę

Šaltinis: 5 Thai universities will Cooperate with the Confucius Institute, 2018, prieiga per internetą: <<https://campus.campus-star.com/education/92458.html>>, (žiūrėta 2021 04 13).

Kinijos dominavimas pasaulio ekonomikoje paskatino daugelį tailandiečių mokytis kinų kalbos. Jų manymu, tai raktas į sėkmę užmezgant naudingus ryšius ir pradėdant vystyti verslą su kaimynine šalimi. Kai kurios tųjų šeimos, turinčios šaknų Kinijoje, skatina savo vaikus mokytis mandarinų kalbos, kad jie geriau pažintų savo protėvių kultūrą. Žinoma, kur kas daugiau žmonių kinų kalbą renkasi ne dėl etninės tapatybės priežasčių, o dėl geresnių ateities perspektyvų. Tailandas turi didžiausią kinų bendruomenę pasaulyje už Kinijos ribų. 11–14 proc. Tailando gyventojų laikomi etniniais kinais. Teigiama, kad mažiausiai 40 procentų Tailando gyventojų turi šaknų Kinijoje.¹⁹⁷ Kadangi Tailande yra jaučiamas didelis kinų kalbos mokymo poreikis, nieko keisto, kad šalyje veikia net 16 Kinijos Konfucijaus institutų. Analizuojant viešąjį diskursą ryškėja, kad šie institutai Tailande yra laukiami ir vertinami tik teigiamai. Viename iš su šia tema susijusių straipsnių rašoma apie 5 Tailando universitetus, kuriuose veikia Konfucijaus institutai (16 pav.) Kalbinami mokytojai teigia,

¹⁹⁷ New wave of Chinese coming to live in Thailand, prieiga per internetą: <<https://www.bangkokpost.com/learning/advanced/1093148/new-wave-of-chinese-coming-to-live-in-thailand>>, (žiūrėta 2021 04 11).

kad anglų kalba pasaulyje nebėra pati svarbiausia – kinų kalba jai niekuo nenusileidžia. Kinija yra šalis, kuri daro didžiulę įtaką pasaulio ekonomikos kursui, todėl tailandiečiams labai svarbu mokytis šios kalbos, nes ji bus naudinga bet kur pasaulyje.

Teachers from China and Thailand talk about how culture brings nations together

By Bi Mengying Source: Global Times Published: 2019/4/11 16:38:40

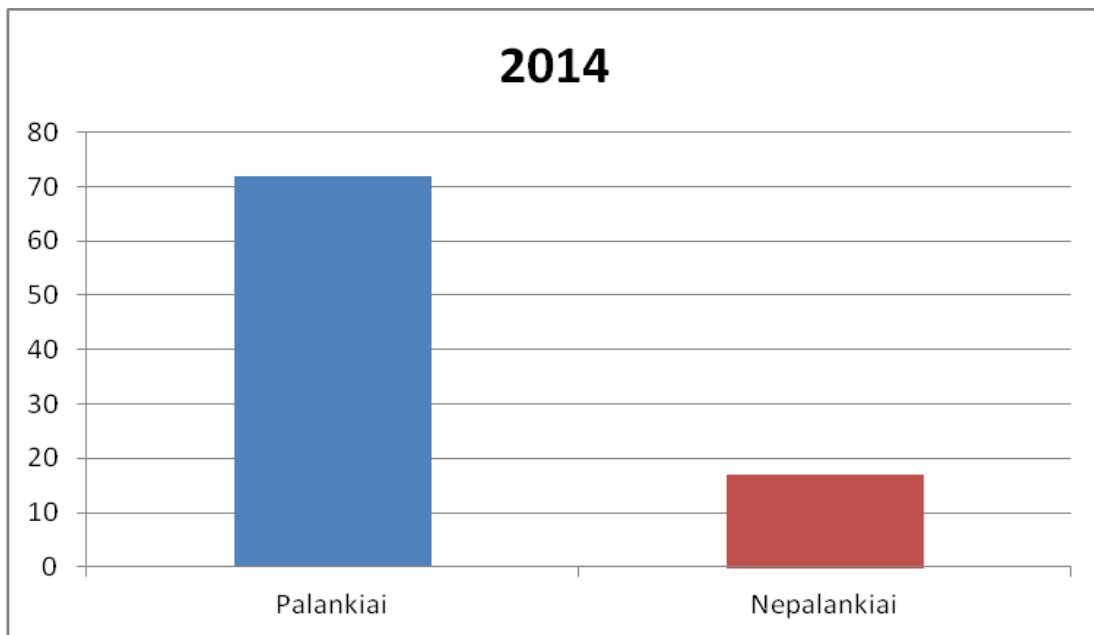
Chinese teachers attend a Thai cultural event at Beijing Language and Culture University on Tuesday. Photo: Courtesy of Beijing Language and Culture University

17 pav. Mokytojai iš Kinijos ir Tailando kalba apie tai, kaip kultūra jungia valstybes

Šaltinis: Teachers from China and Thailand talk about how culture brings nations together, 2019, prieiga per internetą: <<https://www.globaltimes.cn/content/1145506.shtml>>, (žiūrėta 2021 04 13).

Viešojoje erdvėje taip pat gausu straipsnių, kuriuose perteikiamos Konfucijaus institutų mokytojų patirtys. Teigiama, kad daugelyje Tailando vietų trūksta įstaigų, kuriose būtų galima mokytis kinų kalbos. Mokytojai mano, kad į Tailandą reikia kviesti kuo daugiau Konfucijaus institutų, kad jie padėtų mokytis kinų kalbos (17 pav.). Jų teigimu, pedagogai iš Kinijos pateikia tikras įžvalgas apie šiuolaikinę Kiniją, kurių Tailando žiniasklaida nesugeba atspindėti. Taip pat tikinama, kad šiais, globalizacijos laikais, šalys neturėtų būti uždaros, bet skatinti ir puoselėti kultūrinius mainus.

9 lentelė. Kinijos vertinimas Tailando visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą:

<https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Tailando visuomenės tyrimas apie tai, kaip jie vertina Kiniją, buvo atliktas tik kartą – 2014 m. Tuomet 72 proc. gyventojų Kiniją vertino palankiai ir tik 17 proc. – nepalankiai. Žvelgiant į pastarųjų metų įvykius, galima daryti prielaidą, kad toks Kinijos vertinimas kisti neturėjo. Taigi, Kinijos minkštoji galia Tailande puikiai atlieka savo funkciją – šalyje žavimasi kinų kalba bei kultūra, ekonominiais ir kitais pasiekimais. Žinoma, prie šios sėkmės istorijos stipriai prisideda tai, kad 11–14 proc. Tailando gyventojų yra laikomi etniniais kinais. Konfucijaus institutų atvejo analizė viešajame diskurse parodė, kad tailandiečiams, kitaip nei stiprias demokratines tradicijas turinčių šalių piliečiams, į akis visiškai nekrenta Kinijos skleidžiama propaganda. Niekur nebuvo minimi akademinės laisvės suvaržymai, neparankių Kinijai klausimų vengimas, kurie pastebimi kitose Konfucijaus institutus turinčiose šalyse. Taigi, didelis etninių kinų skaičius bei ydingos demokratinės sistemos įsigalėjimas Tailande lemia tai, kad Kinijos minkštoji galia čia sėkmingai plinta.

2.3.8. Japonija

Per visą Japonijos istoriją buvo jaučiama stipri kaimyninės Kinijos įtaka. Tai atsispindi šalies kalboje, kultūroje, architektūroje, religijoje, filosofijoje ir kitose srityse. Visgi, nuolatiniai karai, nesutarimai dėl teritorijų kaimynines valstybes atitolino. Kinijos ir Japonijos santykiai ėmė gerėti tik 2006 m., kuomet Japonijos ministru pirmininku tapo Shinzo Abe. Bendra šalių iniciatyva 2010 m. buvo atlikti nauji istoriniai tyrimai, priimtos naujos išvados dėl Japonijos karo nusikaltimų.¹⁹⁸ Visgi,

¹⁹⁸ Japan-China Relations, prieiga per internetą: <https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/index.html>, (žiūrėta 2021 04 12).

nesutarimų dėl Senkaku salų išspręsti nepavyksta iki šiol. Abi šalys yra vienos iš pirmaujančių ekonomikų pasaulyje, todėl joms svarbus ekonominis bendradarbiavimas. Valstybių vadovai pažymi, kad reikia sutelkti dėmesį į sveikų ryšių kūrimą ir dar glaudesnę bendradarbiavimą įvairiose srityse.

Suga: Japan Keeping Eye On Confucius Institutes

August 26, 2020

Tweet

1
Like
Share

Japan's Chief Cabinet Secretary Suga Yoshihide says the government is keeping an eye on developments involving Chinese Confucius Institutes.

18 pav. Suga: Japonija stebi Konfucijaus institutus

Šaltinis: Suga: Japan Keeping Eye On Confucius Institutes, 2020, prieiga per internetą: <<https://www.japanbullet.com/news/suga-japan-keeping-eye-on-confucius-institutes>>, (žiūrėta 2021 04 13).

Kalbėdamos apie glaudesnę bendradarbiavimą, Kinija ir Japonija nepamiršta ir kultūros srities. Japonijoje 2007 m. balandžio mėn. Waseda universitete atidarytas pirmasis Konfucijaus institutas. Bendradarbiaudamas su Pekino universitetu, institutas skatina studentus mokytis kinų kalbos, vystyti mokslinę veiklą. Šiuo metu šalyje veikia 15 Konfucijaus institutų. Matydama, kokį pasipiktinimą šie institutai kelia kitose užsienio šalyse, ypač JAV, reaguoja ir Japonijos valdžia. Japonijos ministras pirmininkas Suga Yoshihide teigia, kad vyriausybė akylai stebi įvykius, susijusius su Konfucijaus institutais (18 pav.). Premjeras savo kalboje mini JAV pavyzdį ir ten dėl Kinijos skleidžiamos propagandos įvedamus apribojimus institutų veiklai. Visgi, Suga atsisakė komentuoti tokį JAV sprendimą. Anot jo, Japonijos vyriausybė glaudžiai bendradarbiauja su JAV įvairiais klausimais ir toliau tai darys.

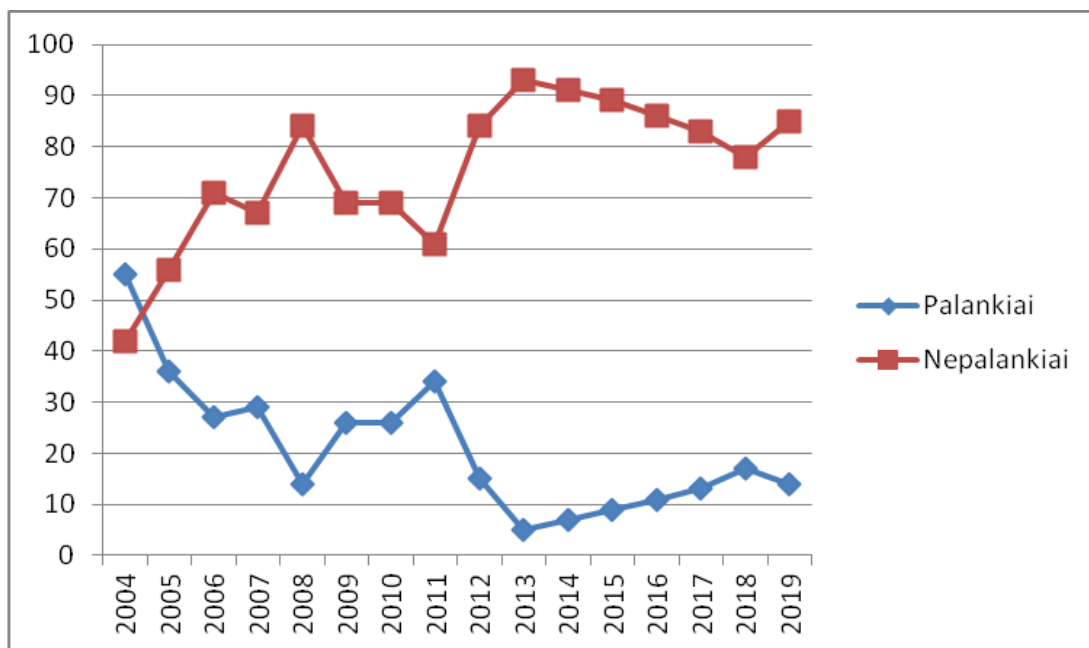
世界中で閉鎖される中国孔子学院 日本は流れに逆行

19 pav. Kinijos Konfucijaus institutai uždarinėjami visame pasaulyje, Japonija elgiasi priešingai
Šaltinis: Confucius Institutes of China being closed all over the world, Japan goes against the flow, 2020, prieiga per internetą: <<https://upturn-news.jp/post-449/>>, (žiūrėta 2021 04 13).

Analizuojant viešąjį diskursą matyti, kad Japonijos valdžia vengia kritikuoti Konfucijaus institutus, tiesiog patikinama, kad šių institutų veikla yra stebima. Visai kitokia Japonijos gyventojų pozicija – jie stebisi, kodėl kitoms šalims uždarinėjant šias mokslo įstaigas, Japonija elgiasi priešingai ir steigia naujus (19 pav.). Labiausiai šalies gyventojams kliūva tai, kad institutuose varžoma žodžio laisvė, be to, manoma, kad šios įstaigos veikia ir kaip žvalgybinės organizacijos. Taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad Konfucijaus institute negalima liesti temų, kurios neparankios Kinijos komunistiniam režimui – Tiananmenio aikštės incidentas, Tibetas, Taivanas, uigūrai, Falun Gongas ir net demokratija.

10 lentelė. Kinijos vertinimas Japonijos visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą: <https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Taigi, nors Japonijos valdžia, stengdamasi nepakenkti abipusiems santykiams, apie Kinijos propagandos sklaidą šalyje kalbėti vengia, viešajame diskurse jaučiamas didelis priešiškus kaimynės iš Rytų plėtojama minkštajai galiai, o ypatingai tokioms priemonėms kaip Konfucijaus institutai. Žvelgiant į visuomenės apklausų duomenis matyti, kad nors 2004 m. 55 proc. japonų Kiniją vertino palankiai ir 42 proc. – nepalankiai, vėlesniais metais situacija keitėsi Kinijos nenaudai. 2019 m. duomenimis, vos 14 proc. savo kaimynę vertino palankiai ir net 85 proc. žmonių vertinimas buvo nepalankus. Matyti, kad nors abi šalys siekia glaudesnio tarpusavio bendradarbiavimo, Japonijos visuomenė Kinijos nelaiko patrauklia šalimi ir patikima sąjungininke. Žinoma, tam didelę įtaką turi šalių teritoriniai ginčai ir tai, kad Japonija dažnai yra įvardijama kaip artimiausia JAV sąjungininke.¹⁹⁹ Taigi, galima teigti, kad Kinijos minkštosios galios sklaida šalyje tikslo nepasiekia, o tokios jos pasitelkiamos priemonės kaip Konfucijaus institutai tik dar labiau kelia demokratinėmis vertybėmis besivadovaujančių žmonių nepasitenkinimą.

2.3.9. Australija

Kinijos ir Australijos santykiai klostosi sėkmingai jau daugelį metų. Abi šalys aktyviai bendradarbiauja ekonominėje, kultūrinėje ir politinėje srityse. Taip pat jos abi priklauso Azijos ir Ramiojo vandenyno šalių ekonominio bendradarbiavimo organizacijai (APEC), dalyvauja Rytų Azijos viršūnių susitikimuose ir priklauso G20 šalių grupei. Kinija yra didžiausia Australijos prekybos

¹⁹⁹ U.S. Relations With Japan, prieiga per internetą: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-japan/>, (žiūrėta 2021 04 11).

partnerė. Kiek daugiau nei 1 milijonas (6 proc. visos populiacijos) Australijos gyventojų save kildina iš Kinijos.²⁰⁰ Tai pati gausiausia ne Azijos žemyno šalyje paplitusi kinų diaspora, todėl didėjant Kinijos įtakai pasaulyje, šalies vyriausybė imasi priemonių bandydama kontroliuoti ir stebėti etninius kinus, kurie gyvena bei studijuoja Australijoje. Viena tokių priemonių – Konfucijaus institutai.

June 25, 2020

Australian universities are nurturing the propaganda arm of the totalitarian Chinese Communist Party [CCP].

They're ripping at the fabric of Western Civilisation from within, training a generation of students to hate it.

20 pav. Konfucijaus institutai: Kinijos komunistų partija mūsų universitetuose

Šaltinis: Confucius Institutes: The CCP Within Our Universities, 2020, prieiga per internetą: <https://www.advanceaustralia.org.au/confucius_institutes>, (žiūrėta 2021 04 13).

Pirmasis Konfucijaus institutas Australijoje buvo atidarytas 2005 m. Vakarų Australijos universitete. Nuo to laiko institutų skaičius vis didėjo ir šiuo metu siekia 14. Nė vienas Konfucijaus institutas kol kas nebuvo uždarytas. Visgi, analizuojant Australijos viešąjį diskursą matyti, kad šios mokymo įstaigos yra vertinamos gana kontroversiškai. Įvairiuose straipsniuose pabrėžiama, kad Konfucijaus institutai yra Kinijos propagandos įrankis (20 pav.). Kaip ir kitose demokratinėse šalyse, taip ir Australijoje, pastebima, kad institutuose varžoma akademinė laisvė. Konkretus to pavyzdys – 2013 m. Sidnėjaus universiteto Demokratijos ir žmogaus teisių instituto organizuotas Dalai Lamos vizitas universitete. Įkalbėta Konfucijaus instituto darbuotojų, universiteto vadovybė nusprendė, kad Tibeto dvasinio lyderio priėmimas negali būti rengiamas universiteto teritorijoje. Taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad institutuose vengiama kalbėti apie Taivaną, Tiananmenio aikštės įvykius, mažumų

²⁰⁰ Cultural diversity in Australia, prieiga per internetą: <<https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/by%20Subject/2071.0~2016~Main%20Features~Cultural%20Diversity%20Article~60>>, (žiūrėta 2021 04 13).

padėtį Kinijoje. Valstybės gyventojai piktinosi, kad universitetai už pinigus ryžtasi parduoti žodžio laisvę.²⁰¹

Universities rewrite Confucius Institute contracts amid foreign influence scrutiny

By [Fergus Hunter](#)
March 11, 2020 – 12:00am

Save

Share

A A A

22

View all comments

Two of Australia's top universities have renegotiated their contracts to host China-funded culture and language centres in an effort to safeguard their teaching autonomy and ward off the Morrison government's foreign influence crackdown.

The University of Melbourne and University of Queensland have rewritten their agreements amid heightened government scrutiny of the Confucius Institute soft-power facilities and concerns about undue foreign influence on Australian campuses.

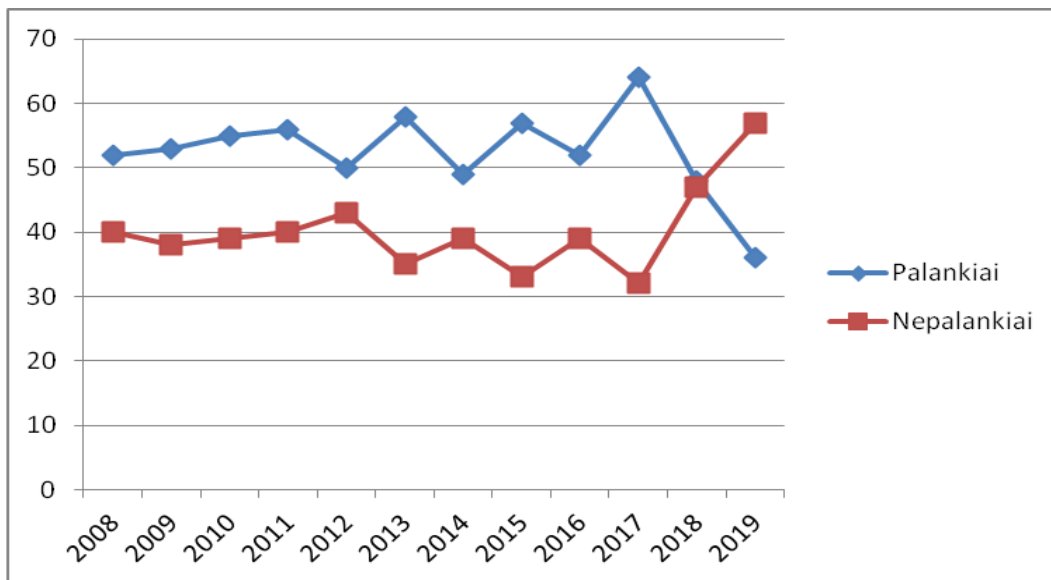
21 pav. Universitetai perrašo sutartis su Konfucijaus institutais

Šaltinis: Universities rewrite Confucius Institute contracts amid foreign influence scrutiny, 2020, prieiga per internetą: <<https://www.smh.com.au/politics/federal/universities-rewrite-confucius-institute-contracts-amid-foreign-influence-scrutiny-20200310-p548my.html>>, (žiūrėta 2021 04 13).

Nors visuomenės pasipiktinimas Konfucijaus institutų veikla Australijos viešajame diskurse yra pastebimas jau gana seniai, tik 2020 m. buvo imtasi konkrečių veiksmų, bandant apsaugoti demokratines vertybes šalyje. Australija, nenorėdama pykdyti svarbiausios savo prekybos partnerės, neseka JAV pavyzdžiu ir neskuba institutų uždaryti. Vietoj to, jie peržiūri ir bando pakeisti jau galiojančius kontraktus tarp universitetų ir HANBAN institucijos. Taip jau pasielgė Melburno ir Kvinslando universitetai (21 pav.). Pagal naująją sutartį Konfucijaus instituto būstinė Pekine pripažįsta universitetų „teisę nustatyti visų instituto administruojamų programų turinį ir mokymo būdą“. Atnaujintame susitarime taip pat teigiama, kad instituto plėtra „priklauso tik universiteto kompetencijai ir kontrolei“, o universitetas yra „įsipareigojęs išlaikyti savo autonomiją“ turinio, mokymo standartų, kokybės užtikrinimo, priėmimo, egzaminų, rinkodaros, personalo bei akademinės laisvės klausimais. Taigi, norint ir toliau Australijoje skleisti kinų kalbą ir kultūrą, Konfucijaus institutų vadovybė turi sutikti su valstybės keliamomis sąlygomis.

11 lentelė. Kinijos vertinimas Australijos visuomenėje

²⁰¹ Australian universities are accused of trading free speech for cash, prieiga per internetą: <<https://www.economist.com/asia/2019/09/19/australian-universities-are-accused-of-trading-free-speech-for-cash>>, (žiūrėta 2021 04 13).

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą: <https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Nagrinėdami „Pew Research Center“ 2008 m. Australijoje pradėtus atlikinėti visuomenės apklausų duomenimis galime matyti, kad iki pat 2018 m. šalies visuomenė Kiniją vertino palankiai. Glaudūs tarpusavio santykiai įvairiose srityse, didelė kinų tautos diaspora bei Kinijos plėtojama minkštoji galia lėmė, kad ši komunistinė valstybė australams atrodė patraukliai. Abiejų šalių santykiai pradėjo blogėti 2018 m. Taip nutiko dėl vis labiau didėjančios ir jaučiamos Kinijos politinės įtakos įvairiuose Australijos visuomenės sektoriuose. Visgi labiausiai Pekiną supykė tai, kad Australijos valdžia uždraudė kompanijai „Huawei“ šalyje diegti 5G tinklą. Taigi, galima daryti išvadą, kad nors ilgą laiką Kinijos minkštoji galia Australijoje plito sėkmingai, Kinijos valdžios ambicijos nulėmė, kad australai ją ėmė vertinti vis nepalankiau. Konkrečios minkštosios galios sklaidos priemonės, tokios kaip Konfucijaus institutai, susiduria su demokratinės visuomenės išbandymais. Žinoma, nuo Kinijos ekonomikos stipriai priklausoma Australija artimiausiu metu kardinalių priemonių nesiims, bet tikrai ras būdų, kaip užtikrinti, kad kartu su plintančia kinų kalba bei kultūra, būtų užkirstas kelias kinų skleidžiamai propagandai.

2.3.10. Kanada

Kanados ir Kinijos santykiai prasidėjo dar gerokai prieš tai, kai šalys 1970 m. užmezgė diplomatinis ryšius. Su Kinija bendraujama ne tik federaliniu, bet ir provincijos, teritoriniu ir savivaldybių lygmenimis. Bendradarbiavimas apima tokias veiklos sritis kaip prekyba ir investicijos, aplinkos ir klimato kaita, teisėsauga, švietimas ir kultūra bei konsuliniai reikalai. Kinija jau daugelį metų yra viena didžiausių Kanados prekybos partnerių Azijoje. Azijos milžinė yra didžiausia Kanados eksporto rinka. Abi tautos taip pat palaiko aktyvius tarpusavio santykius tarptautinėse organizacijose,

tokiose kaip G20, Jungtinės Tautos, Azijos ir Ramiojo vandenyno šalių ekonominio bendradarbiavimo organizacija ir Pasaulio prekybos organizacija.²⁰² Kanadą ir Kiniją sieja ir tvirti gyventojų tarpusavio ryšiai – daugiau nei 1,8 milijono Kanados gyventojų save kildina iš Kinijos, o studijuoti čia kasmet atvyksta daugiau nei 100 tūkst. kinų studentų.²⁰³ Esant tokiai situacijai, nestebina, kad šiuo metu Kanadoje veikia 12 už kinų kalbos ir kultūros skleidimą atsakingų Konfucijaus institutų.

Confucius Institutes: a benefit, or a security concern?

By **Marc Montgomery** | ✉
english@rcinet.ca
Posted: Thursday, November 28, 2019 13:32
Last Updated: Thursday, November 28, 2019 13:37

Canada's public broadcaster, **CBC**, has embarked on a multifaceted look at the influence of China on Canada

For example, China has a presence in a number of schools across Canada through its Beijing-funded Confucius Institutes.

Students learn the Mandarin language, and about the culture of China. But Canada's security agencies have long expressed concern over the potential of using the schools for propaganda, and possibly even espionage.

CBC reporter Raffy Boudjikianian looked into the Confucius classes at the Edmonton School Board.

22 pav. Konfucijaus institutai: nauda ar iššūkis saugumui?

Šaltinis: Confucius Institutes: a benefit, or a security concern?, 2019, prieiga per internetą: <<https://www.rcinet.ca/en/2019/11/28/confucius-institutes-a-benefit-or-a-security-concern/>>, (žiūrėta 2021 04 13).

2006 m. Britų Kolumbijos technologijų institutas (BCIT) tapo pirmąja Kanados organizacija, pradėjusia bendradarbiavimą su Konfucijaus institutu. Analizuojant šalies viešąjį diskursą galima pastebėti daug diskusijų, susijusių su šių institutų veikla. Ypatingai ryškus nepasitenkinimas Konfucijaus institutų veikla kyla šiuo metu, kai Kanados ir Kinijos santykiai dėl daugelio diplomatinių ir prekybos klausimų stipriai atšalo. Padėtis labiausiai pablogėjo tada, kai Kanada atsisakė „Huawei“ pasiūlymo šalyje diegti 5g tinklą. Šiuo metu institutų veikla traukia ne tik visuomenės, bet ir saugumo pareigūnų dėmesį. Visgi nėra vieningos nuomonės – kai kurie teigia, kad studentams mokytis

²⁰² Canada-China relations, prieiga per internetą:

<<https://www.macleans.ca/tag/canada-china-relations/>>, (žiūrėta 2021 04 13).

²⁰³ Chinese Diaspora Across the World: A General Overview, prieiga per internetą:

<<https://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?chinese-diaspora>>, (žiūrėta 2021 04 13).

mandarinų kalbos ir kinų kultūros yra tikrai vertinga, kiti baiminasi, kad už viso to slypi Kinijos planas skleisti savo propagandą ir tapti dominuojančia jėga pasaulyje (22 pav.) Atlikus diskurso analizę pastebėta, kad Kanados gyventojams Konfucijaus institutų veikloje labiausiai kliūva akademinės laisvės suvaržymai vengiant eskaluoti komunistiniam režimui nepalankias temas.

Confucius Institute: Another Example of Canada's Dysfunctional China Strategy

By Karen Woods - March 26, 2019

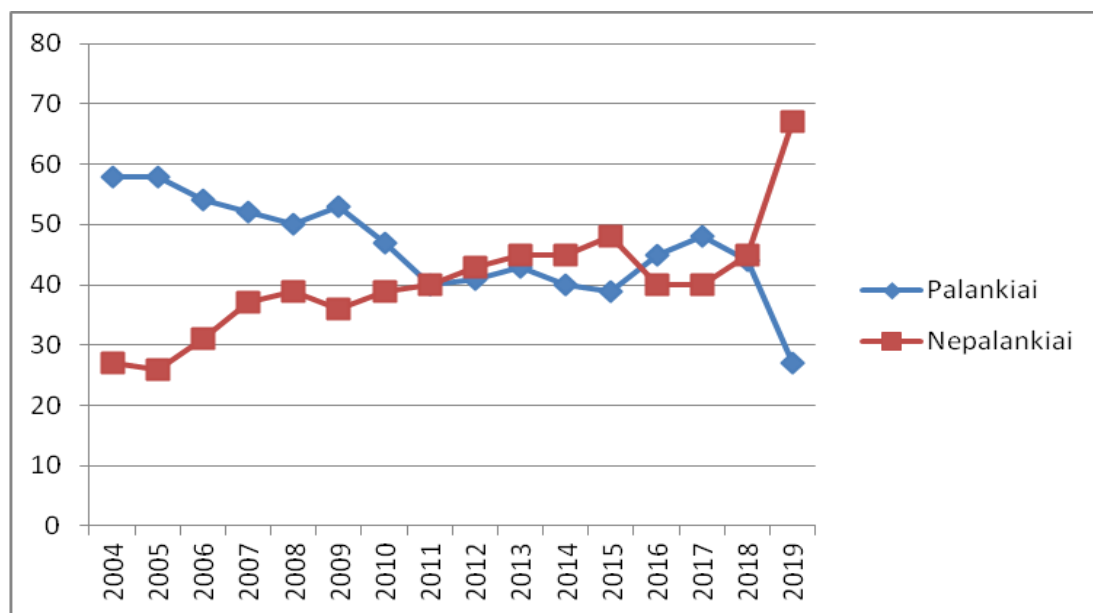
23 pav. Konfucijaus institutas: dar vienas neveikiančios Kanados strategijos Kinijos atžvilgiu pavyzdys

Šaltinis: Confucius Institute: Another Example of Canada's Dysfunctional China Strategy, 2019, prieiga per internetą: <<https://thegeopolitics.com/confucius-institute-another-example-of-canadas-dysfunctional-china-strategy/>>, (žiūrėta 2021 04 13).

Kanados viešajame diskurse galima rasti ir kritikos savo šalies valdžiai. Teigiama, kad „laissez faire“ požiūris į santykius su Kinija buvo būtent tai, kas leido Kanadoje laisvai plėtotis Kinijos minkštajai galiai (23 pav.). Kaip ir bet kuri supervalstybė, Kinija naudoja savo įtaką kurdamas sau palankų naratyvą Kanados visuomenėje. Būtent todėl šalies valdžia, kaip rašoma žiniasklaidoje, turi „atsistoti“ ir priversti Kiniją suprasti, kur yra ribos. Reaguojant į visuomenės nepasitenkinimą, Kanadoje jau buvo uždaryti 5 Konfucijaus institutai. Visgi, toks žingsnis buvo įvertintas ne vien teigiamai. Teigiama, kad Kanados valdžia turėtų priimti labiau apgalvotus, o ne pačius paprasčiausius sprendimus. Kad Konfucijaus institutuose yra skleidžiama Kinijos propaganda, buvo gerai žinoma dar prieš jiems atsirandant šalyje, tačiau tuo metu jokių priemonių imtasi nebuvo. Suvokiant, kad kinų

kalbos poreikis Kanadoje yra didelis, būtų geriau galvoti apie sutarčių su Konfucijaus institutais peržiūrą ir pakeitimą, o ne apie visišką jų uždarymą.

12 lentelė. Kinijos vertinimas Kanados visuomenėje

Šaltinis: Global Indicators Database, prieiga per internetą: <https://www.pewresearch.org/global/database/indicator/24/>, (žiūrėta 2021 04 10).

Analizuojant visuomenės apklausų duomenis ryškėja, kad kanadiečiai Kiniją vertina vis labiau nepalankiai. 2004 m. duomenimis 58 proc. šalies gyventojų Kiniją vertino palankiai ir tik 27 proc. išsakė nepalankų požiūrį. Nepaisant glaudaus tarpusavio bendradarbiavimo, didelės kinų diasporos Kanadoje ir Kinijos minkštosios galios plėtotės, visuomenės reakcija į vieną didžiausių prekybos partnerių tik blogėja. 2009 m. vos 27 proc. šalies gyventojų Kiniją vertina palankiai ir net 67 proc. – nepalankiai. Žinoma, tam didelės įtakos turėjo konfliktas dėl 5g ryšio, kompanijos „Huawei“ finansų vadovės Meng Wanzhou sulaikymas²⁰⁴ bei po to sekusios sankcijos į Kiniją eksportuojamoms kanadietiškomis prekėms. Taigi, galima daryti išvadą, kad Kinijos minkštoji galia, nors ir turėdama palankią terpę veikimui, nesugeba pasiekti savo pagrindinio tikslo – šalis Kanadoje vertinama nepalankiai, o vienas pagrindinių minkštosios galios šaltinių – Konfucijaus institutai, kelia visuomenės susirūpinimą dėl propagandos skleidimo bei varžomos žodžio laisvės.

²⁰⁴ Kanadoje sulaikyta „Huawei“ finansų vadovė, prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/kanadoje-sulaikyta-huawei-finansu-vadove-663-1070442>, (žiūrėta 2021 04 10).

IŠVADOS

1. Nagrinėjant tradicinę galios sampratą tarptautiniuose santykiuose nustatyta, kad galia yra vienas iš svarbiausių elementų, padedančių suprasti ir analizuoti tarpvalstybinius santykius. Tai ypač aiškiai apibrėžta realistinėje ir neorealistinėje paradigmos. Vadovaujantis realizmo atstovų įžvalgomis, visa tarptautinė politika yra kova dėl galios, o galutiniu tikslu laikoma tautos laisvė bei saugumas. Tuo tarpu neorealistinėje perspektyvoje akcentuojama tai, kad dėl tarptautinėje sistemoje vyraujančios hierarchijos, ji tampa anarchiška. Visos šalys yra priverstos kaupti galią, nes dėl neegzistuojančių moralės bei teisingumo principų tarp valstybių bet kada gali kiltis karas.
2. Amerikiečių akademiko Joseph S. Nye XX a. pabaigoje dar labiau sustruktūrizuota galios samprata, išskiriant „minkštąją“ ir „kietąją“ jos rūšis, suteikė galimybę valstybių galią vertinti ne vien pagal fizinę jėgą ar turimus finansinius išteklius. Įvestas naujas – minkštosios galios – terminas greitai įsitvirtino tradicinėje galios sampratoje bei buvo apibrėžtas kaip mokėjimas daryti įtaką kitų elgesiui ir įrodyti savo tikslų teisingumą nenaudojant jokių prievartos formų. Ją naudojanči valstybė gali paskatinti kitas šalis elgtis taip, kaip norėtų minkštąja galia disponuojančioji pusė. Autoriaus išskirti minkštosios galios šaltiniai (kultūra, politinės vertybės (tiek šalies viduje, tiek užsienyje) bei užsienio politika) leidžia kokybiškai analizuoti konkrečios valstybės galią. Nors minkštoji galia nėra materialinė, ji glaudžiai susijusi su kietąja galia. Vadinasi, tik abiejų galios rūšių sintezė gali padėti konkrečiai valstybei ne tik tapti dominuojančia jėga pasaulyje, bet ir įgyti kitų šalių pripažinimą.
3. Charakterizavus vis labiau į pasaulio lyderes besiveržiančios Kinijos galią paaikškėjo, kad šalies kietosios galios resursai yra vieni didžiausių pasaulyje ir, be kita ko, nuolat auga. Kinija gali pasigirti didžiausia žmonių populiacija bei viena stipriausių kariuomenių, be to, šalis sparčiai auga ekonomiškai, turi didžiulę teritoriją, kurioje gausu naudingųjų iškasenų. Išnagrinėjus Kinijos minkštosios galios šaltinius, buvo nustatyta, kad šalis didelį dėmesį skiria ir šios galios rūšies vystymui. Kinijai stipriai pasitarnauja turtinga šalies kultūra, aktyvus dalyvavimas tarptautinėse organizacijose, tokiu būdu siekiant užsitikrinti kuo gausesnį užsienio šalių palaikymą. Taip pat svarbų vaidmenį vaidina veikla užsienio politikos srityje, kur pagrindiniais politikos ramsčiais laikomi valstybė, partija ir žmonės. Komunistinė Kinijos valdžia, pasitelkdama Užsienio reikalų ministeriją, Tarptautinių ryšių departamentą, Jungtinio fronto darbo departamentą ir naudodama politinius, diplomatinis bei ekonominius svetus siekia teigiamo šalies naratyvo populiarinimo visame pasaulyje. Vienas konkrečių pavyzdžių – suvokdama, kad plečiantis šalies ekonomikai, prekiaujant su įvairiomis pasaulio valstybėmis, sparčiai augs kinų kalbos poreikis, Kinija į tai sureagoja 2004 m. įkurdama Konfucijaus institutų tinklą.

4. Išanalizavus oficialius Konfucijaus institutų dokumentus (institutų Konstituciją bei įstatus), buvo apibrėžti jų veiklos principai ir nustatyta, kokią įtaką Kinijos valdžia daro šių institutų administravimui. Paaiškėjo, kad kinų kalbą ir kultūrą skleisti turintys Kinijos Konfucijaus institutai savo veikimo principais nėra panašūs į kitas pasaulyje jau veikiančias užsienio kalbų mokymo įstaigas – Britų Tarybą, Prancūzų Akademiją, Servanteso Institutą ir kt. Vienas pagrindinių skirtumų yra tai, kad Konfucijaus institutai steigiami prie jau veikiančių užsienio šalių universitetų. Be to, tai daroma pačių universitetų prašymu, jiems įrodžius, kad tame regione yra kinų kalbos mokymosi poreikis. Kinijos režimas, veikdamas per oficialiai institutus administruojančią ne pelno siekiančią HANBAN organizaciją, finansuoja Konfucijaus institutų veiklą, prižiūri visą mokymosi procesą (skiria savo mokytojus, mokymosi medžiagą) ir taip užsitikrina galimybę kontroliuoti sinologijos studijas užsienio šalyse. Išanalizavus oficialius, su Konfucijaus institutais susijusius, dokumentus, matyti, kad institutai turi visas sąlygas veikti kaip Kinijos propagandos įrankis, kuris gali padėti užtikrinti palankaus Kinijai naratyvo kūrimą užsienio šalyse.
5. Išanalizavus daugiausiai Konfucijaus institutų turinčių valstybių viešąjį diskursą bei visuomenės vertinimo apklausų rezultatus, paaiškėjo, kad Kinijai geriausiai savo minkštąją galią skleisti sekasi nedemokratinėse šalyse, tokiose kaip Rusija ar Tailandas. Šių valstybių gyventojai Kiniją vertina palankiai, o prie šalies universitetų steigiami Konfucijaus institutai nesulaukia jokios kritikos. Priešinga situacija stiprias demokratines tradicijas turinčiose valstybėse – Konfucijaus institutai čia traktuojami kaip propagandos įrankis, kuriuo yra bandoma kurti taikios ir harmoningos Kinijos įvaizdį. Išryškėjo, kad didžiausią pasipiktinimą kelia akademinės laisvės varžymas – institutuose draudžiama kalbėti Kinijai jautriomis Taivano, Tibeto, Tiananmenio aikštės žudynių, uigūrų genocido ir panašiomis temomis. Būtent todėl daugelis valstybių šiomis dienomis renkasi arba visai uždaryti šiuos institutus, arba pasirašyti naujas, jų veiklą apribojančias sutartis. Taigi, HANBAN nenumatė, kad greita Kinijos valdžios griežtai kontroliuojamų Konfucijaus institutų plėtra gali sukelti tokį demokratinį šalių susirūpinimą. Taip pat atlikus tyrimą tapo akivaizdu, kad Kinija vis dar nesuvokia, jog minkštoji galia geriausiai veikia tada, kai didžioji dalis kultūros į kitas valstybes pereina natūraliai, nedarant spaudimo. Šiuo atveju Kinija savo teigiamą įvaizdį iš esmės konstruoja dirbtinai.
6. Atlikus atvejo analizę tapo aišku, kad dauguma šalių yra linkusios nuolaidžiauti Kinijai nenorėdamos pakenkti tarpusavio santykiams. Tai ryškiausiai pastebima nagrinėjant Kinijos kaimyninių valstybių – Pietų Korėjos bei Japonijos, diskursus. Šiose šalyse ryškėja takoskyra tarp valdžios ir visuomenės pozicijų Konfucijaus institutų klausimais. Valstybių gyventojai pastebi, kad institutuose yra skleidžiama propaganda, ši tema yra nuolatos keliama į viešumą, taip pat aprašomos kitų valstybių pozicijos institutų klausimais, nurodant, kad daug kur šios mokymo įstaigos yra uždaromos. Kiek kitokia oficialių valdžios pareigūnų reakcija – jie tik užsimena, kad Konfucijaus institutų veikla yra stebima. Taip yra todėl, kad nenorima pakenkti tarpusavio santykiams su Kinija, kuri yra viena iš

pagrindinių prekybos partnerių. Vadovaujantis šiuo pavyzdžiu galima daryti išvadą, kad Konfucijaus institutų tinklas pasaulyje išliks ir toliau bus vienas pagrindinių įrankių skleisti kinų kalbą, kultūrą bei formuoti Kinijos diskursą.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Aron R., What Is a Theory of International Relations?, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/24370059?read-now=1&refreqid=excelsior%3A63fd9da6be838370409381a4e1e907ca&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 18).
2. Australian universities are accused of trading free speech for cash, prieiga per internetą: <<https://www.economist.com/asia/2019/09/19/australian-universities-are-accused-of-trading-free-speech-for-cash>>, (žiūrėta 2021 04 13).
3. Babik M., Realism as Critical Theory: The International Thought of E. H. Carr, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/24032985?read-now=1&refreqid=excelsior%3A47084b97f2f57c8e3a3987d01ebaa928&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 16).
4. Baublys L., Teisingumo sampratos problema globalizacijos procese // Jurisprudencija, 2003, t. 42(34); p. 18–29.
5. Bull H., International Theory: The Case for a Classical Approach, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/2009761?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af0d04fad13600d19557658fd2f17b0fc&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 18).
6. Canada-China relations, prieiga per internetą: <<https://www.macleans.ca/tag/canada-china-relations/>>, (žiūrėta 2021 04 13).
7. Carr E. H., The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: An Introduction to Study International Relations, prieiga per internetą: <<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.189956/mode/2up>>, (žiūrėta 2021 03 15).
8. Center for Language Education and Cooperation, prieiga per internetą: <<http://www.chinese.cn/page/#/pcpage/mainpage>>, (žiūrėta 2021 04 04).
9. China's Growing Influence in International Organizations, 2020, prieiga per internetą: <<https://warsawinstitute.org/chinas-growing-influence-international-organizations/>>, (prieiga per internetą: 2021 03 29).
10. China fuels anger over Seoul's missile move, 2017, prieiga per internetą: <<https://www.bbc.com/news/blogs-china-blog-39254254>>, (žiūrėta 2021 04 10).
11. China lights Vietnam's path, prieiga per internetą: <<https://www.japantimes.co.jp/opinion/2004/01/12/commentary/world-commentary/china-lights-vietnams-path/>>, (žiūrėta 2021 03 28).

12. China's Role and Status In International Society, prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/322280221_CHINA%27S_ROLE_AND_STATUS_IN_INTERNATIONAL_SOCIETY_SHOULD_ITS_RISE_BE_PERCEIVED_AS_A_%27THREAT%27>, (žiūrėta 2021 03 29).
13. China, 2020, prieiga per internetą: <https://data.worldbank.org/country/china>>, (žiūrėta 2021 03 25).
14. Chinese Diaspora Across the World: A General Overview, prieiga per internetą: <https://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?chinese-diaspora>>, (žiūrėta 2021 04 13).
15. "Chinese Language Fever" Has Reached New Peak Worldwide, prieiga per internetą:
16. <http://cn.chinadaily.com.cn/a/202103/08/WS6045cca2a3101e7ce9742ddf.html>>, (žiūrėta 2021 04 05).
17. Confucius Institutes Around the World – 2021, prieiga per internetą: <https://www.digmandarin.com/confucius-institutes-around-the-world.html>>, (žiūrėta 2021 04 04).
18. Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes, prieiga per internetą: https://web.archive.org/web/20200831124420/http://english.hanban.org/node_7880.htm#node_7880>, (žiūrėta 2021 04 04).
19. Constitution and By-Laws of the Confucius Institutes, prieiga per internetą: https://web.archive.org/web/20200831124420/http://english.hanban.org/node_7880.htm#node_7880>, (žiūrėta 2021 04 04).
20. Cultural diversity in Australia, prieiga per internetą: <https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Lookup/by%20Subject/2071.0~2016~Main%20Features~Cultural%20Diversity%20Article~60>>, (žiūrėta 2021 04 13).
21. Falk R., The Critical Realist Tradition and the Demystification of State Power: E.H. Carr, Hedley Bull and Robert W. Cox, prieiga per internetą: https://books.google.sk/books?hl=lt&lr=&id=TY4E6NwtOU0C&oi=fnd&pg=PA39&dq=realism+criticism+cox&ots=ieHBMltRPt&sig=TdPQ-VDMpFD7AToWgW0_qtiRv20&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>, (žiūrėta 2021 03 20).
22. Frankel J., Tarptautiniai santykiai permainingame pasaulyje, Kaunas: Litterae Universitatis, 1993, p. 103.
23. Germany and China: Bilateral relations, prieiga per internetą:
24. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/china-node/china/228916>>, (žiūrėta 2021 04 10).

25. Glaser B. S., US-CHINA RELATIONS: Managing Differences Remains an Urgent Challenge, 2014, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/44112066?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ad080aa17f8cbfe9a22f01cd77fba3c19&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 04 06).
26. Guyer P., Horstmann R., Idealism, prieiga per internetą: <<https://plato.stanford.edu/entries/idealism/>>, (žiūrėta 2021 03 15).
27. Guzzini S., Realism in international relations and international political economy, prieiga per internetą: <https://books.google.sk/books?hl=en&lr=&id=6DTXhGCvYi4C&oi=fnd&pg=PR7&dq=Political+Realism+and+Political+Idealism:+A+Study+of+Theories+and+Realities&ots=M9EXg42WbM&sig=MTcD7J5Ev5q7anjb1ZTg24LoEjw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>, (žiūrėta 2021 03 15).
28. Han Li, From Red to "Pink": Propaganda Rap, New Media, and China's Soft Power Pursuit, 2018, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26598705?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13be2cc74fde67a6aeb5d147960aaba&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 27).
29. Hard Power, Soft Power: Toward a More Realistic Power Analysis, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/26328671?read-now=1&refreqid=excelsior%3A979ae99854cec22209c31679c0f78700&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 23).
30. Henig R., The Peace That Never Was: A History of the League of Nations, prieiga per internetą: <https://books.google.sk/books?hl=en&lr=&id=nRWbDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT33&dq=related:Da8xwe6ZJUEJ:scholar.google.com/&ots=zMcZ9UIvPF&sig=PgwHbGVMVHTEyw-VoFGHKy1HYLg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false>, (žiūrėta 2021 03 17).
31. How China Is Taking Over International Organizations, One Vote at a Time, prieiga per internetą:
32. <<https://www.wsj.com/articles/how-china-is-taking-over-international-organizations-one-vote-at-a-time-11601397208>>, (žiūrėta 2021 03 29).
33. How China Managed to Play Censor at a Conference on U.S. Soil, prieiga per internetą: <<https://foreignpolicy.com/2018/05/09/how-china-managed-to-play-censor-at-a-conference-on-u-s-soil/>>, (žiūrėta 2021 04 06).
34. Howe P., The utopian realism of E. H. Carr, prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/20097376?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrėta 2021 03 16).

35. Huntington S. P., *Civilizacijų susidūrimas ir pasaulio pertvarka*. Vilnius: Metodika, 2011, p. 33.
36. Huntington S. P., *The clash of civilizations?* *Foreign Affairs*, No 73(3), 1993, p. 22-49
37. Yenna Wu, *Recognizing and Resisting China's Evolving Sharp Power*, 2019, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/45216268?readnow=1&refreqid=excelsior%3Ac695103a987c19bec501229a205b9e0c&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 04 01).
38. Jakniūnaitė D., *Alexandr Wendt'o Iššūkis tarptautinių santykių teorijai*, p. 79 – 87, prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2005~ISSN_1392-1681.V_4_40.PG_79-87/DS.002.0.01.ARTIC, (žiūrėta 2021 03 22).
39. *Japan-China Relations*, prieiga per internetą: <https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/index.html>, (žiūrėta 2021 04 12).
40. Kaplan R., *Sometimes, Autocracy Breeds Freedom*, *New York Times*, 1998, p. 37.
41. Kanadoje sulaikyta „Huawei“ finansų vadovė, prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/kanadoje-sulaikyta-huawei-finansu-vadove-663-1070442>, (žiūrėta 2021 03 22).
42. Karpavičiūtė I., *Saugumo sampratos kaita. Globalizacija ir transnacionalinių grėsmių išskyrimas*, Kaunas: Vytauto Didžioji leidykla, 2004, p. 22.
43. Keohane R. O., Nye J. S., *Globalization: What's New? What's Not? (And So What?)*, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/1149673?readnow=1&refreqid=excelsior%3A8180d407b4477e9d336f7c9535c3b242&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 25).
44. Keohane R. O., *International Institutions: Two Approaches*, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/2600589?readnow=1&refreqid=excelsior%3Af397d99b30b1f9404e672270dc8d86f8&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 20).
45. Keohane R. O., Nye J. S., *Power and Interdependence: World Politics in Transition*, Boston: Little, Brown and Company, 1989, p. 145.
46. Keohane R. O., Waltz K. N., *The Neorealist and His Critic*, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/2626711?readnow=1&refreqid=excelsior%3A61e1a7d715538f7a207af60c6a768547&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 20).
47. Lam Pin Foo, *Only the Tang Dynasty Came Close to Having Influence*, *The Straits Times*, 1996.

48. Lebow R. N. Power, Persuasion and Justice. Millennium: Journal of International Studies, 2005, Vol. 33 (3), p. 556.
49. Liu Xincheng, The Global View of History in China, 2012, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/23320185?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=china%20history&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dchina%2Bhistory%26filter%3D&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3Affff7ba18ae0afd175afb2bface5e01&seq=1, (žiūrėta 2021 03 26).
50. Magnier M., Attack of the Pandas, 2006, prieiga per internetą: <http://www.latimes.com/news/nationworld/world/la-fg-pandas21mar21,0,1642183.story?page=1&coll=la-home-headlines>, (žiūrėta 2021 03 27).
51. Medeiros E. S., Fravel M. T., China's New Diplomacy, Foreign Affairs, vol. 82, no. 6, November–December 2003, p. 22–35.
52. Morgenthau H., Politika tarp valstybių, kova dėl galios ir taikos, Vilnius: Margi raštai, 2011, p. 52.
53. Morgenthau's Realist Theory (6 Principles), prieiga per internetą: <https://www.yourarticlelibrary.com/international-politics/morgenthau-realism-theory-6-principles/48472>, (žiūrėta 2021 03 16).
54. Murray A. J. H., The Moral Politics of Hans Morgenthau, 1996, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/1408493?read-now=1&refreqid=excelsior%3A7ff03f428bc3473d4b162af26d01ade5&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 18).
55. Nathan A. J., Ross R. S., The Great Wall and the Empty Fortress, New York: W.W. Norton & Company, 1997, p 21-26.
56. Natural Resources in China - Statistics & Facts, 2020, prieiga per internetą: <https://www.statista.com/topics/1958/natural-resources-in-china/>, (žiūrėta 2021 03 25).
57. New wave of Chinese coming to live in Thailand, prieiga per internetą:
58. < <https://www.bangkokpost.com/learning/advanced/1093148/new-wave-of-chinese-coming-to-live-in-thailand>>, (žiūrėta 2021 04 11).
59. Nye J. S., Bound to Lead: The Changing Nature of American Power, 1990, p. 196.
60. Nye J. S., Get Smart: Combining Hard and Soft Power, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/20699631?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af43f608d10399b20780a328c65b0d7e7&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 23).
61. Nye J. S., Soft Power: The Means to Success in World Politics, New York: Public Affairs, 2004. p. 6.

62. Nye J. S., The Future of Power, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/41149419?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae1e296cb2611a8ab9139eb0322ed2425&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 24).
63. Overview of China-Thailand Relations, 2019, prieiga per internetą: <http://www.chinaembassy.or.th/eng/ztgx/gxgk/>, (žiūrėta 2021 04 11).
64. Paulauskas K., Kieno saugumas? Kuri tapatybė? Kritinės saugumo studijos ir Lietuvos užsienio politika, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010, p. 55.
65. Rui Yang, Soft-Power and higher education: an examination of China's Confucius Institutes, 2010, prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/233280724_Soft_Power_and_Higher_Education_An_Examination_of_China%27s_Confucius_Institutes, (žiūrėta 2021 03 27).
66. Russia and China present a united front to the west – but there's plenty of potential for friction, 2021, prieiga per internetą: <https://theconversation.com/russia-and-china-present-a-united-front-to-the-west-but-theres-plenty-of-potential-for-friction-157934>, (žiūrėta 2021 04 11).
67. Shambaugh D., China's Propaganda System: Institutions, Processes and Efficacy, 2007, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/20066240?read-now=1&refreqid=excelsior%3A5feba6910f8bb315f1c16641f7441f11&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 29).
68. Sino-French Relations: Sailing in Choppy Waters, 2020, prieiga per internetą: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/sino-french-relations-sailing-in-choppy-waters/#:~:text=Sino-French%20Engagements&text=Formal%20diplomatic%20relations%20were%20established,and%20global%20governance%20were%20addressed.>, (žiūrėta 2021 04 11).
69. South Koreans now hate China even more than Japan, new opinion polls says, 2018, prieiga per internetą: http://shanghaiist.com/2017/03/22/south_koreans_like_japan_over_china/, (žiūrėta 2021 04 10).
70. Speech by Prime Minister Dr. Manmohan Singh at the Chinese Academy of Social Sciences, Beijing, 2008, prieiga per internetą: <https://mea.gov.in/outgoing-visit-detail.htm?1445/Speech+by+Prime+Minister+Dr+Manmohan+Singh+at+the+Chinese+Academy+of+Social+Sciences+Beijing>, (žiūrėta 2021 03 28).
71. Telešienė A., Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su nvivo ir text analysis suite, prieiga per internetą: http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_2_1.html, (žiūrėta (2021 04 03)).

72. The Era of Xi Jinping (2012–2016), prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w8h2tj.11?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=xi+jinping&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dxi%2Bjinping&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A0199016482386ede029bc61e800eb6&seq=1#metadata_info_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 26).
73. The Giant Panda is on a Bit of a Roll, The Economist, 2017, prieiga per internetą: <https://www.economist.com/science-and-technology/2017/09/16/the-giant-panda-is-on-a-bit-of-a-roll>, (žiūrėta 2021 03 26).
74. The Politics of South Korea's 'China Threat', 2021, prieiga per internetą: <https://thediplomat.com/2021/04/the-politics-of-south-koreas-china-threat/>, (žiūrėta 2021 04 10).
75. The Soft Power 30, prieiga per internetą: <https://softpower30.com>, (žiūrėta 2021 04 02).
76. UK-China relations slip from Golden Age to Ice Age, 2021, prieiga per internetą: <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/UK-China-relations-slip-from-Golden-Age-to-Ice-Age>, (žiūrėta 2021 04 09).
77. U.S. Relations With Japan, prieiga per internetą:
78. <https://www.state.gov/u-s-relations-with-japan/>, (žiūrėta 2021 04 11).
79. Walker R. B. J., Realism, Change, and International Political Theory, 1987, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/2600660?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae13b5f9c9f60702fa7eac2e79c6b9152&seq=1#page_scan_tab_contents (žiūrėta 2021 03 15).
80. Waltz K. N., Structural Realism after the Cold War, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/2626772?read-now=1&refreqid=excelsior%3A9653b1b8d84f2907a28125cbc0c8b718&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 20).
81. Waltz K. N., Theory of International Politics, Addison-Wesley Publishing Company, 1979, p. 88-99.
82. Wendt A., Tarptautinės politikos socialinė teorija, Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 239.
83. Williams M. C., Why Ideas Matter in International Relations: Hans Morgenthau, Classical Realism, and the Moral Construction of Power Politics, 2004, prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/3877799?read-now=1&refreqid=excelsior%3A47f00ce0ec54cd4a1e460a5f2bb4696f&seq=1#page_scan_tab_contents, (žiūrėta 2021 03 17).

84. Williamson J., Is the “Beijing Consensus” Now Dominant?, 2012, prieda per internetā:
<https://www.jstor.org/stable/24905162?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ae152669e2fe35bf38988a19695c900dc&seq=1#page_scan_tab_contents>, (žiūrēta 2021 03 28).
85. 10 foreign languages in demand across the globe, prieda per internetā:
86. <<https://www.educationworld.in/foreign-languages-in-demand-across-the-globe/>>, (žiūrēta 2021 04 04).
87. 44th regular session of the Human Rights Council
<<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session44/Pages/44RegularSession.aspx>>

Bertašius S. Minkštoji galia kaip bendrą valstybės galią didinantis veiksnys: Kinijos Konfucijaus institutų atvejo analizė / Tarptautinės politikos ir ekonomikos magistro baigiamasis darbas. Vadovas lekt. Benas Brunalas – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo valdymo ir verslo fakultetas, 2021.

SANTRAUKA

Kinijos pastangos plėsti savo galią (tiek kietąją, tiek minkštąją) vis dažniau tampa viešojo diskurso objektu. 2019 m. Lietuvos Valstybės saugumo departamento (VSD) ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos (AOTD) paskelbtame kasmetiniame grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime pažymima, kad augant Kinijos ekonominėms ir politinėms ambicijoms Vakaruose, Kinijos žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla agresyviai ne tik kitose NATO ir ES šalyse, bet ir Lietuvoje. Ataskaitoje nurodoma, kad užsienio šalyse Kinijos žvalgyba įprastai veikia su diplomatine priedanga ir pasitelkia tokias priemones kaip Kinijos Vyriausybės finansuojami Konfucijaus institutai. Nors Lietuvoje nuo 2010 m. taip pat veikia Vilniaus universiteto bei Kinijos švietimo ministerijos padalinio HANBAN iniciatyva įkurtas Konfucijaus institutas, akademinį tyrimų lietuvių kalba apie šiu, visame pasaulyje išplitusių, institutų tinklą praktiškai nėra.

Šiame darbe nagrinėjama minkštosios galios, kaip veiksnio, galinčio sustiprinti bendrąją valstybės galią bei padėti sukurti taikios ir patrauklios valstybės įvaizdį, problematika. Praktiniu požiūriu su šia problema susiduriama bandant atsakyti į klausimą, koks Kinijos diskursas kuriamas šalyse, kuriose veikia daugiausia kinų kalbą bei kultūrą skleidžiančių Konfucijaus institutų?

Darbe nagrinėjamas tyrimo objektas – Kinijos steigiamų Konfucijaus institutų įtaka šalies minkštosios galios formavime. Atitinkamai darbo tikslas yra išanalizuoti Kinijos minkštosios galios sklaidos strategiją ir nustatyti, kaip konkrečios priemonės, tokios kaip Konfucijaus institutai, gali pasitarnauti taikios Kinijos įvaizdžio kūrimui. Darbo tikslui pasiekti darbe įgyvendinami šie uždaviniai: pristatyti tradicinę galios sampratą tarptautiniuose santykiuose, ypatingą dėmesį skiriant realizmo ir neorealizmo teorinėms tradicijoms. Išanalizuoti minkštosios galios teoriją, nustatant jos vietą tradicinėje galios sampratoje bei aptariant jos šaltinius. Aptarti Kinijos galios charakteristiką, išryškinant minkštosios galios svarbą bendrai valstybės galiai. Analizuojant oficialius Konfucijaus institutų dokumentus, apibrėžti jų veiklos principus ir nustatyti, kokią įtaką Kinijos valdžia daro šių institutų administravimui. Taip pat, nagrinėjant daugiausiai Konfucijaus institutų turinčių valstybių viešąjį diskursą išsiaiškinti, koks Kinijos diskursas ten yra kuriamas.

Siekiant atsakyti į išsikeltus uždavinius darbe naudojami tokie metodai kaip: teorijų analizė, turinio analizė, antrinių kiekybinių duomenų analizė ir diskurso analizė.

Pirmoje darbo dalyje aprašomi teoriniai darbo aspektai, gilinamasi į valstybės galios konstrukta. Pasitelkiamos realizmo ir neorealizmo paradigmos, analizuojama, koks yra šių teorijų atstovų požiūris į galios konceptą. Taip pat atskleidžiama minkštosios galios teorija, jos specifika bei šaltiniai. Vėliau identifikuojama Kinijos galia. Tai atliekama remiantis kietosios bei minkštosios galios šaltiniais. Antroje, empirinėje darbo dalyje, tiriama Kinijos Konfucijaus institutai. Siekiant išsiaiškinti jų veiklos principus atliekama oficialių instituto dokumentų analizė, o pasitelkiant viešojo diskurso bei kokybinių duomenų analizės metodus bandoma nustatyti, koks Kinijos diskursas skleidžiasi daugiausiai Konfucijaus institutų turinčiose šalyse.

Bertašius S. Soft Power as a Factor Increasing the Overall Power of the State: a Case Study of the Confucius Institutes of China / International Politics and Economics; Master's thesis. Supervisor lekt. Benas Brunalas. Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Governance and Business, 2021.

SUMMARY

China's efforts to expand its power (both hard and soft) are increasingly becoming the subject of public discourse. In 2019 the annual assessment of threats to national security published by the Lithuanian Department of Homeland Security and the Second Operational Services Department under the Ministry of National Defense notes that with increasing economical and political ambitions in the West, Chinese intelligence and security services are becoming more aggressive not only in other NATO and EU countries, but in Lithuania also. The report notes that in foreign countries, Chinese intelligence typically operates under diplomatic cover and uses instruments such as the Confucius Institutes funded by the Chinese government. Since 2010 in Lithuania there is also a Confucius Institute established on the initiative of Vilnius University and the HANBAN subdivision of the Ministry of Education of China, and there is practically no academic research in Lithuanian language of these institutes, which have already spread all over the world.

This paper examines the problem of soft power as a factor that can strengthen the overall power of the state and helps create an image of a peaceful and attractive state. From a practical point of view, this problem is encountered in trying to answer the question, what kind of Chinese discourse is being developed in the countries where the Confucius Institutes, which propagate the Chinese language and culture, operate the most?

The object of the research is the influence of the Confucius institutes established by China in the formation of the country's soft power. Accordingly, the aim of the work is to analyze China's soft power diffusion strategy and identify how specific measures, such as the Confucius Institutes, can serve to build an image of peaceful China. To achieve the goal of the work, the following tasks are implemented in the work: to present the traditional concept of power in international relations, paying special attention to the theoretical traditions of realism and neorealism. To analyze the theory of soft power, determining its place in the traditional concept of power and discussing its sources. To discuss the characteristics of Chinese power, highlighting the importance of soft power to the overall power of the state. Analyze the official documents of the Confucius Institutes, define their operating principles and determine the influence of the Chinese government on the administration of these institutes. Also, by examining the public discourse of the states with the most Confucius institutes, to find out what kind of Chinese discourse is being developed there.

In order to answer the set tasks, the following methods are used in the work: analysis of theories, content analysis, analysis of secondary quantitative data and discourse analysis.

The first part of the work describes the theoretical aspects of the work, delving into the construct of state power. The paradigms of realism and neorealism are used, and the attitude of the representatives of these theories to the concept of power is analyzed. The theory of soft power, its specifics and sources are also revealed. Chinese power is later identified. This is done based on hard and soft power sources. In the second, empirical part of the work, the Confucius Institutes of China are investigated. In order to find out their operating principles, the analysis of official documents of the institute is carried out, and the methods of public discourse and qualitative data analysis are used to determine the discourse of China in the countries with the largest number of Confucius institutes.